AKİS

HAFTALIK AKTUALİTE MECMUASI

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

B. M. M. *arkası Ardıç Sok.*
Desen *Matbaası* — Ankara
P. K. 582 — Tel: 18992

Fiyatı: 60 kuruş

* *

AKİS *Ortaklığı adına imtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden :*

Metin TOKER

*

Teknik Sekreter
Cüneyt ARCAYÜREK

*
* *

Ressam :
İzzet ÇETİN — AYHAN

Fotoğraf :
Muammer TAYLAK

Klişe :
Cemal YENAR

Abone Şartları :

3 aylık	(12 nüsha) :	6	lira
6 aylık	(25 nüsha) :	12	lira
1 senelik	(52 nüsha) :	24	lira

İlân Şartları :

4 Renkli arka kapak (Tam sayfa) ;
350 lira

Kapak içi ve metin sayfaları
Saatimi 4 Lira

* *

Dizildiği ve Basıldığı yer :
Desen Matbaası - Ankara

Kapak Resmimiz

Florence Nightingale

Hemşireliği kuran kadın

Kendi aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

Yeni bir devreye giriyoruz. Daha doğrusu siyasi hayatımız yeni bir devreye giriyor. Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisicumhurun nutkunu dinledikten sonra kendi kendisine verdiği on günlük tatili de tamamladı ve çarşamba günü yeniden faaliyete geçti.

Anayasamız politikanın sıklet merkezini Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak tayin etmiştir. Elbette ki, Meclisin tatil aylarında da memlekette her nevi siyasi faaliyet durmaz, Ankarada veya İstanbulda iktidar veya muhalefet çalışmakta devam eder. Ama asıl «civcivli zaman» Türkiye Büyük Millet Meclisinin açık olduğu günlerdir.

Gayet iyi hatırlanabileceği gibi, bundan on sene evvelice kadar vaziyet biraz başka türlüydü. Meclis gene siyasi hayatın siklet merkeziydi ama siyasî hayat sönük olduğundan Meclis müzakereleri de bugün uyandırdığı alâkayı uyandıramıyordu.

Hadiseler öyle gösteriyor ki, yeni devreye liderler arasında bir düello ile başlanacaktır. İç sayfalardır bu düellonun sebebini, gelişmesini ve hazırlıklarını tafsilatile bulacaksınız. Sebep, pekala denilebilir ki, hakiki bir sebep olmaktan ziyade bahanedir. Halkçı gazetesi, aynı mevzuda, 2 mayıs seçimlerinden sonra da aynı mealde cümleler kullanmıştı. Bu bir suç mudur, değil midir; bir dil sürçmesi midir değil midir meselenin milleti alâkadar eden tarafı bu olamaz. Böyle bir bahane, doğrusu istenilirse lâzımdı ve millet önünde tarafların bir defa ve kati olarak hesaplaşmalarında tabir caizse kurtlarını dökmelerinde fayda vardı. Karşılıklı olarak fikirler izah olunursa, herkes şikâyetinin ne olduğunu açıkça bildirirse bundan elbette ki zarar gelmez, bilâkis memleket, içinde bulunduğu durumdan kurtulur.

İtiraf etmeli ki, bu durum, bir demokrasi için normal bir durum olmaktan çok uzaktır. Başlıca iki parti birbiri ile münasebetlerini kesmiştir. Böyle şey olmaz. Elbette ki iktidar, muhalefeti tanımaksızın da işleri yürütebilir; muhalefet, iktidara aldırış etmeksizin - kanunlar dahilinde çalıştığı müddetçe - hayatını ve mesaisini idame ettirir. Ama o takdirde millet, şimdi olduğu gibi iki düşman cepheye ayrılmış vaziyete düşer. Bunun sebebi, temasSizlıktan başka şey değildir. Yoksa partilerin başında olan zatların, kendi telâkkilerine göre memleketin hayrım istemedikleri hatıra bile getirilemez. Evet, bir düello mahiyetinde de olsa iki liderin Türkiye Büyük Millet Meclisinde, yani umumi efkâr önünde kozlarını paylaşmaları ancak fayda verir. Bir tek şartla: ikisinin de bir muayyen ölçüyü kaçırmamalara şartile.

Dünyanın demokratik her parlamentosunda iktidar ve muhalefet liderleri bazen çok şiddetli tartışmalara girişirler. Bu arada, parlamento taktikleri denilen taktikleri de kullanırlar. Ama orada bir takım kanunlar, bir takım müeyyideler ve bir takım ananeler inlerin kopmasına daima engel olur. Bizde durum böyle değildir. Bizim memleketimizde hakikî demokrasinin ne kanunları tamdır, ne müeyyidesi vardır, ne de ananesi teessüs etmiştir. Doğrusu istenilirse bu demokrasi bizde, şahısların üzerinde durmaktadır. İpler kopuk kalmakta devam ettiği veya bağlanamaz hale geldiği takdirde zarar görecek olan ne sadece Adnan Menderes'tir ne de İsmet İnünü. Zarar görecek olan, bu iki şahsiyetin her fırsatta hizmetinde bulunduklarını söyledikleri ve iftihar ettikleri Türk milletidir.

Adnan Menderes'in İsmet İnönü'ye, İsmet İnönü'nün Adnan Menderese söyleyecek çok acı sözleri bulunabilir. Ama bunları zerafetle söylemelerine, birbirlerini kırmamalarına, vatanseverlik ve kibarlık ölçülerini gözden uzak tutmamalarına hiç bir mani yoktur. Tenkit demek mutlaka kaba söz demek değildir, mutlaka bir başvekilin veya bir muhalefet liderinin ağzında iyi kaçmayan kelime, ima, isnat demek değildir. Kızmaya, sinirlenmeye, hislerine mağlup olmaya veya «cynique» bir tavır takınmaya asla ve asla lüzum yoktur. Her şey büyük bir sükûnet, itidal içinde ve her şeyden çok hüsnüniyetle görüşülebilir ve inanınız daha lyi netice verir.

Mazi, bu bakımdan böyle bir hatırlatma yapmayı faydasız kılmamaktadır. İki lider Türkiye Büyük Millet Meclisinin kürsüsünde müteaddit defalar karşı karşıya gelmişlerdir; Fakat ekseriya lıareket etmeleri gerektiği şekilde hareket etmeye muvaffak olamadıklarından çok güzel fırsatları kaçırmışlardır. Bu sefer, hiç şüphe etmiyoruz, birbirIerile kavga etmeye çıkıyorlar. O kürsüden millete huzur vererek inebilirler; aslına bakarsanız bunun için hiç bir esaslı mâni yoktur. Kadife eldiven, hattâ yumruk atmak isteyen kimselere bile hiç bir zaman zarar vermemiştir.

Ne Adnan Menderes, ne İsmet İnönü asla unutmamalıdırlar ki, omuzlarında Türkiyede demokrasiyi kanunu, müeyyidesi ve ananesi ile kurmak vazifesi vardır ve henüz bu vazifeyi başarmış olmaktan her ikisi de çok uzaktır.

Bizden, en halisane temenniler.

Saygılarımızla,

AKİS

Okumak için lüzumlu 3 şey

Gözünüz sağlam, seçtiğiniz kitap son derece cazip olabilir. Fakat okumanın zevkini çıkarmak için iyi bir ışık şarttır.

bu memleketin ampulü

GENERAL ELECTRIC

BOL IŞIK VERİR - FAZLA DAYANIR

Seçimler

Fırtına koparan başlık

Prof. Fuad Köprülü o gün son derece hiddetli görünüyordu. Ankaradaki basın temsilcilerini Basın ve Yayın Umum Müdürü Muammer Baykan vasıtasiyle toplantıya davet etmişti. Gazetecilerden bir kısmı, davet devletin bir umum müdürü vasıtasiyle yapıldığına göre Prof. Fuad Köprülünün Hariciye Vekili sıfatiyle dış politikamız hakkında beyanatta bulunacağı zehabına kapılmışlardı. Gerçi toplantı yeri Hariciye Vekâleti değil, Demokrat Parti Genel Merkeziydi ama, orada da dış politikadan pekâlâ bahsedilebilirdi. Meğer Fuad Köprülü gazetecileri Demokrat Partinin Genel Başkan Vekili sıfatiyle çağırmış. Nitekim, toplantıda o sıfatla konuştu.

Fuad Köprülü evvelâ muhtar seçimleri dolayısiyle milletin Demokrat Partiye, yeniden itimat göstermiş olmasına hararetle teşekkür etti. Hakikaten bir gün evvel yapılan ve normal şartlar alfanda cereyan eden muhtar seçimlerinde Demokrat Parti büyük bir zafer kazanmış ve Cumhuriyet Halk Partisini yeniden hezimete uğratmıştı. Bundan, Mümtaz Faik Feniğin bir gün sonra iddia edeceği gibi «...hele 2 Mayıstan sonraki icraatın demokrasiyi ortadan kaldırdığı hakkındaki iddiaların mesnetsiz olduğu» neticesi çıkar mı çıkmaz mı bilinmez ama elde edilen ilk rakamlar şehirlerde ve köylerde Demokrat Partinin rakibinden çok ilerde olduğunu gösteriyordu. Hattâ Malatyada bile muhtarlıkların yarısından fazlasını iktidar partisi almış, bu arada İnönü'nün amcasının oğlu Ahmet Temelli bile seçimi kaybetmişti. Evet, hiç kimse Demokrat Partinin seçim günü baskısız ve serbestçe yapılan seçimleri pek büyük ekseriyetle kazandığını inkâr edemezdi.

Ama, bu neticenin üzerinde rol oynayan faktörler neydi? Muhtar seçimlerinde halk nasıl hislerle ve düşüncelerle hareket etmişti? Kırşehirin, reyini Cumhuriyetçi Millet Partisine verdi diye vilâyet olmaktan çıkarılıp kaza haline getirilmesi hiç kimseyi korkutmamış mıydı? Bütün bunlar etraflı şekilde tartışılabilirdi. Fakat bir tek söz söylenilemezdi: Seçim günü seçimlerin dürüst cereyan etmediği!

İşte, Köprülü'nün hiddeti buradan ileri geliyordu: Halkçı gazetesi «Yüz kızartıcı baskılar» yapıldığını birinci sayfasındaki başlığında iddia etmişti. Ertesi gün Zafer gazetesi, yine birinci sayfasındaki başlığında bu hareketi «Muhalefetin meş'um ve çok caniyane iftiraları» diye vasıflandırdı. İki taraf aracında bir defa daha seviyesi çok düşük bir münakaşa başlamıştı.

Demokrat Partinin genel başkan vekili Halkçı gazetesinin bu iddialarını isbat etmediği takdirde hesap vereceğini söyledi. Prof. Köprülü çok sert konuşuyordu, tehdit edası taşıyan sözler sarfediyordu. Dünya gazetesinin toplantıda hazır bulunan muhabiri Oktay Ekşi, Basın Kanununda yapılan son tadilâtın isbat hakkı tanımadığını hatırlatınca Dışişleri Vekili —hukukçu değildir— o kanun çerçevesinde konuşmadığını bildirdi. O halde hangi kanun çerçevesinde konuşuyordu?

Şehirlerdeki ender seçim meraklıları
Ay, muhtar seçimi mi vardı?

Meclise verilen sözlü soru

Prof. Köprülünün basın toplantısı bir hareketin başlangıcıydı. Aynı gün Demokrat Partinin Meclis grubu başkanı Hulusi Köymen Büyük Millet Meclisine bu mevzuda bir sual takriri verdi. Hükümet tarafından cevap verilebilmesi için Demokrat Parti Grup Başkanına verdirtilen bu takrirde şöyle deniliyordu :

"Ankarada intişar eden 8 Kasım tarihli Halkçı gazetesinde «D. P. dün» kil seçimlerde yüz kızartıcı baskılara baş vurdu" başlığı altında üç sütunu dolduran bir yazı intişar etmiştir.

Umumî efkârda seçim emniyet ve hürriyeti etrafında şüphe uyandıran bu neşriyat, sebebiyle aşağıdaki hususların hükümet tarafından sözlü olarak aydınlatılmasını rica ederim :

1- 7 Kasım 1954 günü bütün vatan sathında yapılan muhtar seçimlerinde kaç seçim sandığı kurulmuş ve bunlardan kaçında ve hangi sandıklarda hâdise zuhur etmiştir? Bu hâdiselerden —eğer vaki ise— seçim emniyet ve hürriyetine doğrudan doğruya veya dolayısiyle müessir olabilecek mahiyette kaç vak'a tesbit edilmiştir.

2- Seçim günü gerek halktan ve gerek seçime iştirak eden siyasi partilerden seçim kurullarına bir şikâyet yapılmış mıdır? Yine aynı gün hükümete bu yolda bir müracaatta bulunulmuş mudur?»

Bu takririn Mecliste umumî bir müzakereye yol açacağı anlaşılıyordu. Demokrat Parti tarafından kararlaştırılan şuydu: Soruyu hükümet adına bizzat Başvekil Adnan Menderes cevaplandıracaktı. Başvekil seçimlerin dürüst cereyan ettiğini bildirmekle kalmıyacak, Muhalefetle hesaplaşmak için fırsat yaratacaktı. Bunun yolu da, konuşma esnasında bir üçüncü şahıstan —Cumhuriyet Halk Partisi— bahsetmekti. O zaman Cumhuriyet Halk Partisi adına da cevap vermek imkânı çıkacak; münakaşa bir düello mahiyetini alacaktı. Prof. Köprülünün basın toplantısında kullandığı dil ve Zafer gazetesinin edası göz önünde tutulursa düellonun çok sert olacağı ve Adnan Menderes'in bir başvekilden ziyade —maalesef— bir parti genel başkanı gibi konuşacağı anlaşılıyordu. Türkiye Büyük Millet Meclisi yeni çalışma devresine çok şimşekli bir hava içinde gireceğe benziyordu. Halbuki bütün ümitler 2 Mayıstan bu yana olup bitenler karşısında milletçe duyulan üzüntünün kaale alınıp Mecliste Batı demokrasilerine yaraşır bir havanın hâkim olacağı merkezindeydi. Cumhuriyet Halk Partisinin beş yıllık muhalefeti esnasında partilerarası münasebetlerin daima bozulmasına yol açan eski adiyle Ulus, yeni adiyle Halkçı bir defa daha aynı rolü muvaffakiyetle oynamıştı Gerçi Halkçı demek Muhalefet demek değildi ve iki gün sonra gazete, başlığı «bir gece sekreteri» nin marifetiymiş gibi göstermeye çalıştı ama, iş çoktan işten geçmişti. Halkçı hiç şüphe yok Muhalefet demek değildir, ama yazıları hâlâ Muhalefeti ilzam etmektedir; buna da şüphe yok!

C. *H. P. ne yapacak*

Hulusi Köymen'in takririni verdiğinin ertesi günü Cumhuriyet Halk

Partisi Meclis grubu toplandı ve toplantıya İnönü başkanlık etti. Toplantı sebebi komisyonlara gösterilecek namzetlerin tesbitiydi. Partiye ayrılan kontenjan bu yıl indirilmiş, bir mebusun iki komisyonda bulunması yasak edilmek suretiyle topu topu otuz mebusa sahip Halk Partisinin bazı komisyonlarda sadece bir tek kişiyle temsil edilmesi mecburiyeti hasıl olmuştu. Halbuki 2 Mayıstan sonra, eski usul veçhile komisyonlarda Halk Partili mebusların umum yekûna nisbetleri kadar azalık ayrılmıştı. Şimdi bu, geri alınıyordu.

Toplantının maksadı buydu ama, grup hem nasıl çalışacağını, hem de bahis mevzuu sözlü soru dolayısiyle konuşmak icap ederse nasıl bir taktik kullanılacağını da görüşmemezlik edemezdi. Başvekile kim cevap verecekti? İnönü, seçimlerden bu yana girdiği sükûttan çıkacak mıydı? Yoksa, «pasif kalma siyaseti» devam mı edecekti? Bu husus kati olarak bir karara bağlanmadı. Hakikaten, Parti adına söz söylemek zaruretinin ortaya çıkıp çıkmıyacağı bilinmiyordu. Fakat konuşmak icap ederse, 2 Mayıstan bu yana alınan tedbirlerin bir mânevi baskı olduğu bildirilecek ve bilhassa Kırşehir hâdisesinin mahiyeti ve seçimlere tesiri üstünde durulacaktı. İnönü —kendisine veya partisine sataşıldığı esbabı mucibesi ile—söz isteyecek ve meydan muharebesini kabul edecekti.

Bütün bunlardan anlaşılacağı veçhile taraflar düello için kılıçlarını bilemektedirler. O kılıçları kullanacaklar, bari, hangi seviyede konuşmaları gerektiğini düello boyunca hatırdan çıkarmasalar ve kozlarını hakiki devlet adamları gibi paylaşsalar!

Üniversite

Yanlış la sesi

O gün Demokrat Partinin resmi organı olan Zafer gazetesinde başmakalenin her zamanki gibi bir değil, iki sütunluk bir büyük başlıkla neşredildiğini görenler ve işlerin iç yüzlerine vakıf bulunanlar derhal teşhislerini koydular: Yukardan bir işaret gelmiştir.

Zafer gazetesinde çıkan başmakalelerin garip bir talihi vardır. Gazete Demokrat Partinin resmî organıdır, başmakalesinin Demokrat Partinin resmi görüşünü aksettirmesi icap eder. Ama Demokrat Parti kimdir? İşte bütün mesele bu! Böylece zaman zaman karışıklıklar olur, başmuharririn ilhamını aldığı «çevre» lerin fikrine Adnan Menderes iştirak etmez, o vakit başmuharrir başvekilin nezdine celbedilir, kendisine savunacağı fikir bildirilir, fikir savunulur. Ama bu suretle bir gün evvel söylenilenin aksi bir gün sonra aynı sütunlarda çıkmış olur. Ne ziyanı var.

Başmakalenin başka bir hususiyeti daha mevcuttur: İşaretle yazılan yazılar, 'ötekilerden değişik şekilde takdim edilir. Bunların bir hareketin piştarı mahiyetini almaları istenilmektedir.. Takdim şekli değişik oldu mu, makalenin muhteviyatı «yüksek makamlar» ın fikri, arzusu veya temennisi demektir. Herkes bunu böyle anlamalı, ayağını ona göre denk almalıdır.

İşte, "Bu nümayişlere" göz yumamayız» başlığını taşıyan yazı bu iki sebepten dolayı alâka topladı. «Bu nümayiş» denilen nümayiş neydi? Üniversite talebesi Ankara üniversitesinin açılışı günü yapılan merasime iştirak eden Başvekil Adnan Menderesi ve Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Sekreteri Kasan Güleği alkışlamış, alkışlar tezahürat şeklini almış, talebelerden bir kısmı Güleğin arabasını bile yerinden kımıldatmıştı. Zafer bu nümayişe göz yumamıyacağını bildiriyordu. Halbuki aslında, «nümayişin bir kısmına» demesi gerekiyordu. Zira başvekile tutulan alkışları gerine gerine sütunlarının başına almıştı. Yahut demesi lazımdı ki, talebenin iktidardan başkasını alkışlamasına göz yumamayız. Bu, daha açık bir ifade olurdu.

Okumasını ve okuduğunu anlamasını bilen herkes, makalede telkin edilen fikrin ne olduğunu gördü. Makale o kadar açık bir dille yazılmıştı ki... Üniversite talebesi siyasetle uğraşmasın! Maksat buydu. Adnan Menderes de

Gençlik ve Politika

Dr. Erdoğan METO

27 Ağustos 1954 günü, saat 16.30 da, Singapur şehrinin yakın banliyösünde bulunan ve WAY (Dünya Gençlik Birliği) İkinci Asamblesinin toplandığı Anglo - Chinese Scbool'un büyük konferans salonunda çıt yoktu. 47 milletin gençliklerinin envai temayülünü temsil eden 500 küsür delege, WAY'in istikbali için çok mühim bir kararı almak arifesindeydiler. Mesele şuydu: Siyasi Gençlik Teşekkülleri WAY'e iştirak etmeli mi, etmemeli midir?

Muhtelif milletlerin delegeleri heyecanlı konuşmalar yapmışlar, hattâ Seylanlılar, siyasi gençlik teşekkülleri WAYe kabul edildiği takdirde bu teşkilâttan ayrılacaklarını resmen bildirmişlerdi. Muhtelif noktai nazarlar artık belirmiş ve mesele oya kalmıştı. Her millet delegasyonunun başkanı, bu hususta fikrini «Evet» veya «Hayır» diye ifade edecekti. Kütle psikolojisinin tesiri altında, nisbeten gelişememiş addedilen milletlerin reyleri; o memleketlerdeki rejimlerin, gençliği, «siyasi» addedilebilecek faaliyetten alıkoyma temayülleri az çok bilindiğinden merakla bekleniyor ve siyasi hürriyet lehine umulmadık neticeler zuhur edince büyük bir alkış kopuyordu. Meselâ Burma «Evet» dediği, meselâ «Moyen Corrgo» lu zenci genç başını tasviple salladığı zaman büyük tezahürat yapıldığı halde, Fransa, Belçika'nın «Evet» demesi gayet tabii karşılanıyordu. Sıra Türkiyeye gelip de, Türk delegasyonu sözcüsü, kısa bir istişareyi takiben, bu sarih suale «Evet» diye cevap verince hâdise gayet tabii karşılandı. Zira, 1954 Türkiyesinin, modern Türkiyenin, Mustafa Kemal devrimlerinin doğup olgunlaştığı Türkiyenin, öz gençliğini siyasî haklarından mahrum etmek isteyebileceği fikri, kimsenin aklına dahi gelmiyordu.

Neticeler alınınca, siyasi gençlik teşekküllerinin 36 ya karşı 11 oyla WAY'e kabul edilmiş oldukları anlaşıldı. Bu hâdise, 1954 Ağustosunun sonunda, Singapurda geçiyordu.

Gençliğin . ve bahusus talebenin «politika» yapması ne demektir ve bu işle muhtelif yönlerden ilgilenenlerin düşünceleri nelerdir?

Gence göre, siyaset, memleketin muhtelif iktisadi, harici, dahili meselelerine daha ziyade akademik ve milli şuur bakımından zaruri bir alâka duymak; bunları kendi vicdanı muvacehesinde tartmak ve netice itibatiyle bir hükme vararak onu icap ettiği takdirde sözle, yan ile, beyanname veya toplantı ile ifade etmektir. Kıbrıs dâvası gibi yüzde yüz siyasi bir. meselede, talebe teşekkülleri başta olmak üzere, muhtelif gençlik toplulukları hüküm ve arzularını böylece ifadeye çalışmışlardır.

Fakültelerde zaman zaman beliren bir zihniyete göre ise, «politika» menfur ve tehlikeli bir oyuncak, gençlerin yetişmelerini ve dersleriyle uğraşmalarını önliyen kumar, v.s. emsinden sakınılacak bir iptilâdır.

Hükümetlerin bu hususta görüşleri zemin ve zamana göre çok tahavvül göstermeğe meyyaldir. İç veya dış meselelerin muhtelif inkişaflarına göre, şu veya bu şekilde beyanlarda bulunacak, ayrıca «gençlik namına» gibi çok şatafatlı bir vasfı taşıyabilen itaatkâr ve nisbeten gayri mesul bir kütle, bütün hükümetlere pek cazip görünür. Ta ki, hükümetlerin görüşüyle, bu kütlenin görüşleri arasında esaslı bir ihtilâf doğsun ve «gençlik» muayyen bazı icraat hususunda pek tasvipkâr görünmesin! O andan itibaren balayı biter, gençlik liderleri üzerinde muhtelif baskılar başlar, bir zamanlar takdir edilen heyecan «şuursuz ve memleketin yüksek menfaatlerini haleldar edici» bulunur, nihayet de «gençlik» bilhassa muhalefetin savunduğu ban tezleri destekliyormuş gibi vehmedilince, bir takım kanun müeyyideler bulma teşebbüsleri derhal baş gösterir.

Netice itibariyle, Singapurda «Evet» diyen Türk delegasyonu, diyebiliriz ki çok daha fazla alkışlanmağa hak kazanmıştı: Zira, mensup olduğu memlekette, hususi kanunla yasak edileceği söylenilen bir. mevzuda serbestçe kanaatini izhar edebilme ve taahhüt altına girme cesaretini kendisinde bulmuştu.

Kampanyaya sebeb olan hâdise

Gülek'in arabası kımıldadı

makaleyi okudu, okuduğunu elbette ki anladı, işaretin nereden geldiğini de biliyordu, derhal başmuharriri nezdine celbettirdi ve ona meseleyi nasıl ele alması gerektiğini ifade etti. Başmuharrir Başvekilin yanından ayrılırken, kendisini görenlerin söylediklerine nazaran biraz terlemişti. Düşündüğü, bir gün evvelki yazısını bir gün sonra nasıl tevil edeceği değildi. Hayır! Bir partinin resmî sözcüsü için bu güç bir iş sayılmaz. İnsan buna idmanlı olmalı.. Terlemesinin sebebi başkaydı.

Başvekil, kendi fikirlerinin hemen ertesi gün neşrini istemişti. Adeta basın kanununun emrettiği şekilde tavzih «aynı sütunda aynı puntolarla» çıktı. Görünüşte başmuharrir kendi kendisini tekzip ediyordu. Ama aslında, Demokrat Parti içindeki iki cereyan çarpışmış ve zafer tahmin olunacağı veçhile Başvekilde kalmıştı. Bir cereyan şuydu:, Talebe ne istiyor? Tahsisatsa tahsisat.. Hoca ise hoca.. Kitapsa kitap.. Siyasetle uğraşmasında ne mâna vardı? Bu nümayişe göz yumulamazdı. Diğer cereyan ise şu: Üniversiteli herkes gibi siyasetle uğraşsın, fakat üniversitenin içine siyaset girmesin, tertipli nümayişlere kalkılmasın. Elde bir kanun, bir yönetmelik vardır, o dikkatle tatbik edilsin. Partilerin gençlik teşekküllerinde elbette ki üniversiteliler çalışacaklardır.

Eğer bu suretle «Üniversitelinin politika ile uğraşması» ile «Üniversitede politika ile uğraşılması» arasındaki fark ortaya çıktıysa, Mümtaz Faik Fenik bu memlekete çok büyük bir hizmette bulunmuştur. Niçin saklamalı ki aklının başında olması gereken bir çok insan bile gençleri siyasetten uzak tutmak gayelerini saklamamışlardır. Fakat Zafer'in ilk başmakalesi öyle bir reaksiyon uyandırmıştır ki, bunların hepsi ürkmüşlerdir. Demokrat Partiye sempatisi bilinen Nadir Nadiden Demokrat partinin en koyu taraftan Ahmet Emin Yalmana kadar hemen bütün başmuharrirler gençleri politika ile uğraşmaktan men etmenin şiddetle aleyhinde bulunmuşlar, yazılar yazmışlardır.

AKİS, yarın memleketin idaresini ellerine alacak olan gençlerin bu haklarından mahrum edilmeleri ihtimaline karsı daima cephe almıştır. Şimdi, Demokrat Parti içindeki müfrit temayüle karşı bizzat Başvekilin harekete geçmiş olması elbette ki memnuniyet verecektir.

Memursun, siyasetle uğraşma.. Askersin, siyasetle uğraşma... Profesörsün, siyasetle uğraşma... Talebesin, siyasetle uğraşma... Ee, siz bize bu memlekette kimin politika ile uğraşabileceğini lütfen söyler misiniz? Mamafih, içinizdeki arzunun ne olduğunu bilmiyor değiliz. Yalnız siz, değil mi?

Açıkgözler!

Demokrasi

Mektepteki hazine

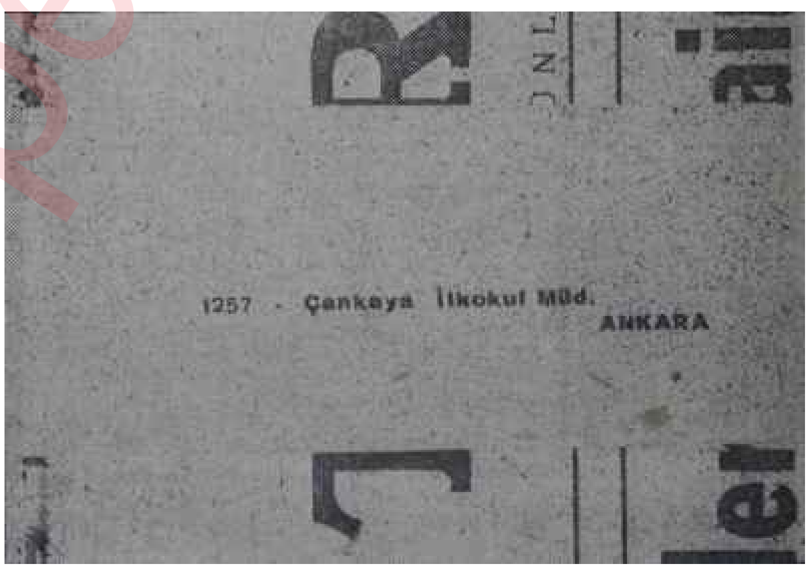
Eğer insanlar meraklı iseler, insanların eh meraklısı da mutlaka gazete fotoğrafçılarıdır. Hele iyileri, bele ustaları... Zira fotoğrafçılık çekmek, gazete fotoğrafçılığı ise görmektir Görmek için bakmak lâzımdır. O gün Hüseyin Ezer de etrafına bakındı.

Kenarda bir raf duruyordu. Rafın üstü ise, gazeteyle doluydu. Gazete ama, üstlerinden bantları sıyrılmamış gazete... Demek ki, bunlar okunmamış gazetelerdi. Hüseyin Ezer bir tanesini eline alıp baktı: Türk Sesi yazıyordu. P zaman gazetelerin sırrı anlaşıldı. İlkokul, Devlet vekilinin satılmayan gazetesine aboneydi.

Hadise hakikaten bir ilkokulda cereyan ediyordu: Ankarada Çankaya ilkokulunda. Pazar sabahı bütün gazete fotoğrafçıları oraya toplanmışlardı. Doğrusu istenilirse maksadları Türk Sesi gazetesinin resmi abonelerinin miktarını tesbit veya açılmamış gazetelerin - açılmamış ama parası ödenmiş - resimlerini çekmek değildi. Seçim vardı. Muhtar seçimleri yapılacaktı.

Bütün seçimlerde gazete fotoğrafçılarını cezbeden yer artık Çankaya ilkokuludur. Reisicumhur Celâl Bayar, Başvekil Adnan Menderes ve Cumhuriyet Halk Partisi Genel başkanı İsmet İnönü reylerini o ilkokula konan sandığa atarlar. Muhtar seçimi günü de fotoğrafçılar tabii karargâhı orada kurdular.

Seçime dair çektikleri resimler, hep aynıydı. Ama, Hüseyin Ezer bir başka resim daha çekti. Bu, yandaki odada bulunan kütüphanenin bir köşesiydi. Üzerinde hatıra kabilinden resimler vardı, alttaki raf ise açılmamış Türk Sesi gazeteleriyle doluydu. Evet

Açılmayan band

Gazetenin adı «Türk Sesi» olunca...

deyiştin resmî ilkokulu Devlet vekilinin gazetesine abone yapılmıştı. Resim, bir ibret levhası halinde ertesi günkü gazetelerin bir kısmında çıktı. Türkiyenin en büyük gazetesi olan Hürriyet ise bir de rakkam veriyordu: 35 bin! Bu, aynı vesileyle ortaya çıkan bir tamimin icabı olarak Dr. Mükerrem Sarol'un gazetesine abone kaydedilmesi mümkün ilkokulların sayısıydı. 35 bin resmî abone... Bu, bir senede 1.470.000 lira demekti.

Bahis mevzuu tamimde ise Maarif Vekili, Türk Sesi gazetesine abone olunmasının faydalı olduğunu resmen beyan ediyordu. Bir gazete ki, bedava geldiği halde —yâni parasını devlet, devlet vekili olan gazete sahibine ödediği halde— ilk okulda merak edip de bandını açan bir tek insan çıkmamıştı! Hangi fayda, ve bilhassa kime fayda?

Dünyanın neresinde olursa olsun böyle bir hâdise patlak verirse, alâkalı vekiller —hem gazetenin sahibi olan Devlet vekili, hem de o tamimi gönderen Maarif vekili— derhal istifalarını Başvekile takdim eder ve bir tahkikat açılacaksa onun neticelerini bekler. AKİS, Dr. Mükerrem Saroldan istifasını işte bunun için istemişti.

Ortada bir hükümete mensup vekilin gazetesinin aynı hükümete mensup bir başka vekil tarafından Hürriyet gazetesinin tabiriyle «zorla satın aldırılması» teşebbüsü mevcuttur, Evet, Maarif Vekili zaman bir takım neşriyatı tavsiye eder, ama tavsiye ederken korunmasını düşüneceği menfaat başında bulunduğu vekâletin menfaatidir. Başka menfaat değil.. Maarifimizin, ilkokullarda muteber Türk Sesi gazetesinin okunması ile sağlıyacağı fayda nedir, Allah rızası için Celâl Yardımcı bunu bize izah etmek lûtfunda bulunsun.

Madem ki istifa etmiyor...

Evvela şu hakikati, bir daha çıkmamacasına kafalarımıza yerleştirmemiz lâzım: Her harekette, her sözde, her yazıda mutlaka bir gitti maksat aramak ancak şarkta iltifat gören bir usuldür. Garpta âdet, gizli maksadın araştırılmasından önce o harekette, o sözde, o yazıda hakikat payının ne olduğunu araştırmaktır.

Yine bu sütunlarda bizzat gazete sahibi olan bir kimsenin, gazetelere resmi ilânı istediği gibi dağıtan bir vekâletin batma geçip bu sıfatla kendi gazetesine fazla değil, hattâ normal değil, normalin altında da oha menfaat sağlamasının bir demokraside âmme vicdanını rahatsız ettiğini hatırlattık. Bu nasıl iştir, dedik; Dr. Mükerrem Sarol hem altadır, hem verici. Devlet Vekili sıfatiyle resmî ilân vermekte, Türk Sesi gazeteninin sahibi sıfatiyle bu ilanı almaktadır. Amerikada cereyan eden bir de vak'ayı hatırlattık. Milli Müdafaa Vekili Charles Wilson bu makama geçmek için. vekâletin iş yapması muhtemel General Motors firmasındaki hissesini satmak zorunda kalmıştır. Bizim anladığımız demokrasi budur.

Bu neşriyatımızın Başvekile "maksatları sizi vurmak, fakat bunu açıkça yapmaya cesaret edemiyorlar, aramıza nifak sokup bizi parçalamak istiyorlar, tamamiyle tertiptir" şeklinde aksettirilmek istendiğini bilmiyor değiliz. Diğer taraftan Dr. Mükerrem Sarol'un da AKİS'in kendi şahsı ile uğraştığı zehabına kapıldığı malûmumuzdur.

Evvelâ sunu ifade etmek itleriz ki bir demokratik memlekette icap ederse Başvekilin icraatı aleyhinde yazmak, başvekil beğenilmezse ona "lütfen çekiliniz" demek bir cesaret işi değildir. AKİS eğer o kanaatte olsaydı, bunu hiç çekinmeden açıkça yapardı. Her hangi bir mevzuda ara yerde kuklalar kullanmak, tertiplere girişmek bizim şiarımız değildir. AKİS'in 37 nci sayısını elinizde tutuyorsunuz. Birinci sayımızdan bu yana bizde en ufak bir değişiklik olmamıştır.

Dr. Mükerrem Sarol'a gelince, şahsı ile en ufak bir alıp - veremediğimiz yoktur. Şimdiye kadar hususi hayatına dair bu mecmuada bir tek tapir çıkmamıştır ve çıkmıyacaktır. Kendisine kartı hiç bir düşmanlığımız yoktur, zaten bunun için bir sebep de mevcut değildir. Dr. Mükerrem Sarol ismiyle ilgilenmemiz, onun devlet isleriyle resmî veya gayrı resmi surette alâkası nisbetinden fazla olamaz. Eğer basın itlerini tedvire memur Devlet Vekâletinden istifasını bir zaruret olarak görüyorsak bu, isminin Dr. Mükerrem Sarol olmasından ileri gelmemektedir. Çok sevdiğimiz gazete sahipleri vardır; eğer onlar o mevkie gelseydiler ve onlar öyle hareket etseydiler biz yine aynı lüzumu hatırlatacaktık. Hayır, bir gazete sahibi Devlet vekili sıfatiyle kendi gazetesine ilân veremez. Bizden başka demokrasilerde böyle bir ihtimal düşünülemez bile....

Simdi Devlet vekili Dr. Mükerrem Sarol'dan soruyor ve umumi efkâr önünde hesap vermesini istiyoruz :

1 — Kabinedeki vekillerden. vekaletlerinin Türk Sesi gazetesine çok sayıda abone olmasını talep etmiş midir, etmemiş midir?

2 — 1 Kasım 1954 tarihinde Türk Sesi gazetesinin resmî daire ve iktisadi devlet teşekküllerinden kaç abonesi vardır?

3 — Türk Sesi gazetesi ilkokullara kadar gönderilmekte midir, gönderilmemekte mi?

4 — Devlet vekili sıfatiyle Türk Sesi gazetesine verilen resmi ilânlar kendi kanalından geçmekte midir, geçmemekte midir?

Kâğıt üzerinde devir

İşler bu safhadayken ve «Türk Sesi meselesi» Türkiyenin en çok satan gazeteleri tarafından umumî efkârın önüne serilince uzun zamandan beri tasarlanan bir plân süratle tatbik mevkiine kondu. Zafer gazetesinin hususî bir itina ile bildirdiğine göre Devlet Vekili Dr. Mükerrem Sarol Türk Sesi gazetesini Atıf Sakar'a devretmişti. Atıf Sakar kinidir? Atıf Sakar genç, fakat eski bir gazetecidir. Son vazifesi İstanbulda Cumhuriyet gazetesinin yazı işleri müdür muavinliği idi. Dr. Mükerrem Sarol tarafından bir müddet evvel Ankaraya çağırılmıştı, kendisiyle görüşülmüştü. Türk Sesi gazetesinin yüzde 33 hissesi kendisine devredilecekti. Atıf Sakar sermaye koymuyordu, mesaisiyle iştirak edecekti.

Ya geri kalan yüzde 66? İşte, meselenin asıl alâka çeken tarafı budur. Bu yüzde 66 bir iş adamı olan Oğuz Akal'ın üzerinde görünmektedir. Oğuz Akal, daha evvelce de gazetede Dr. Mükerrem Sarol'un ortağı idi. Oğuz Akal krom işlerinden başka şimdi ithalâta da merak sarmıştır, Alka şirketi onundur. Oğuz Akal gazeteciliğe de meraklıdır. Bir zamanlar Mithat Perin ile beraber İstanbul Ekspres gazetesinde ortaktı, sonradan Türk Sesi gazetesinde Dr. Mükerrem Sarol'un ortağı olmuştur. Lisans almanın çok güç olduğu bir devirde Oğuz Akal ithalâtçılığa başlamak cesaretini göstermiştir.

Dr. Mükerem Sarol'un, «Türk Sesi meselesi», nin uyandırdığı haklı gürültü karşısında sahneden çekilmeyi tercih ettiği anlaşılmaktadır. İlkokullara kadar bütün resmî daireleri gazetesine abone yaptıktan sonra «ben gazeteyi kıymetli gazetecilerimizden Atıf Sakar'a devrettim. Gazetenin her şeyiyle bundan böyle o meşgul olacaktır» diye Zafer gazetesine» iki satır koydurmak, meseleyi ortadan kaldırmaz.

İstanbulda yapılan bir basın toplantısında Celâl Yardımcı bu işin tetkik edilmekte olduğunu söylemiştir. Biz, bizzat Başvekilin bu gibi meselelerde gösterdiği hassasiyetle hâdiseye elkoydurmasını ve tahkikat açtırmasını bekliyoruz.

Zira hiç kimse yüzbinlerce liralık bir tesisi ve orada çıkan gazeteyi durup dururken «kıymetli gazetecilerimizden Atıf Sakar'a devretmez. Hem de, sadece «mesai» karşılığında...

Sarol'un müdafii: Erimi

Aaa! Ankarada çıkan ve Prof. Nihat Erimin sahibi bulunduğu Halkçı gazetesini okuyanlar hayretler içinde kaldılar. Birinci sayfada, çerçeve içinde çok ustalıkla yazılmış bir yazı vardı. Başlığı «Mecburî abone» idi. Bu yazıda Halkçı —imzasız bir yazıydı— Dr. Mükerrem Sarol'u müdafaa ediyordu. Evet hakikaten Aaa!

Yazı ustalıkla yazılmıştı dedik. Müdafaa edilen, Devlet vekilinin şahsı

Çankaya ilkokulundan manzara
Kim okur bu gazeteleri?

hukuk devleti rejimlerinde rastlanmasına imkân tasavvur edilmeyen haller D. P. idaresi altındaki Türkiyede o kadar çak ki, Dr. Sarol'un gazetesi ayrıca dikkati çekmeye değmez...» Biraz aşağıda şu cümleler vardı: «... Bunun yanında Dr. Sarol'un gazetesine ilkokulların ve öteki devlet dairelerinin senede yirmi, otuz bin lira ödemeleri devede kulak gibi kalıyor». O Halkçı gazetesi ki, pireyi deve yapmakta son derece mahirdir, muhtar seçimlerinde yer yer vuku bulan hadiseler karşısında «yüz kızartıcı baskı» dan bahsetmiştir, iş Dr. Sarol'un gazetesine gelince deveyi pire yapıyor. Hürriyet gazetesi tam tarafsız - 35 bin abone rakkamını ortaya atıyor, Halkçı ise yirmi, otuz bin liradan bahsediyor. Hem de senede... Hem de «ilkokulların ve öteki devlet dairelerinin senede ödedikleri...».

Fakat durunuz. Bu ustalıklı yazı, henüz bitmemiştir. En sonda şöyle deniliyor; «Anlaşıldı, anlaşıldı... Elbirliği ile D. P. içi ve D. P. karşısı kuvvetler Dr. Sarol'u Menderesten ayırmaya ahdetmişler...».

Aaa, ya!

Nihat Erim ve Mükerrem Sarol, iki partinin en müfrit iki unsuru, yan yana, kol kola.. Bu inanılacak şey değildir ama, bugün içinde yaşadığımız devirde her şey mümkün hale gelmektedir. Niçin olmasın? «Mecburi abone» başlıklı yazının çıkmasından bir kaç gün evvel de Halkçı gazetesinin bir temsilcisi Basın işlerini tedvire memur Devlet vekilini, hem de sabahın pek erken bir saatinde ziyaret etmemiş miydi? Daha mühimi, Nihat Erim Halkçı gazetesi için İstanbuldan bir rotatif almamış mıdır? Rotatifi satan kimdir? Nur Gök matbaası. Nureddin Kerim Gökay... Evet, İstanbulun o pek meşhur vali ve belediye reis vekili Dr. Fahreddin Kerim Gökayın biraderi! Bu makinenin sökülmesi bitmiştir, yakında burada takılması da tamamlanacaktır. Halkçı gazetesi hükümete yaylım ateşine Gökayın rotatifi ile devam edecektir.

Nihat Eriminin bu telaşına sebep nedir? Çünkü Ulus, hakiki Ulus çıkmak üzeredir. O çıkmadan Halkçı, yani hususi Ulus bir hamle yapmalı, vaziyetini sağlamlamalıdır.

Halkçı, İstanbulda Hürriyet'de ve Dünya da çıkan «Türk Sesi» gazetelerine ait resmi kendisine aynı zamanda verildiği halde kullanmamıştır. Trafik nizamlarına aykırı şekilde kaldırım üstünde duran bir resmi arabanın fotoğrafını koymuş, fakat numarasının çıkmamasına azami itina göstermiş tir. Halbuki o numara 0050' dir; yani Dr. Mükerrem Sarol'un arabası.. Ne bir ses, ne bir nefes!

Çünkü Nihat şu sıralarda Devlet vekili ile iyigeçinmesi kendi menfaati icabıdır. Buna mukabil Dr. Devlet vekili ile iyi geçinmesi kendi aleyhinde hiç bir satır yazmamasından memnunluk duyar.

Nihat Erim Halk Partisinden ayrılıp, Demokrat Partiye mi geçiyor? Elbette ki, hayır. Demokrat partide istediğini bulamaz ki... Yoksa Dr. Mükerrem Sarol hükümete karşı Halkçı ile işbirliği mi yapıyor? O da hayır! Demokrat Parti iktidardan düşerse, Dr. Sarol da pek çok şey kaybedecektir. Ama bir yolu, beraberce yürümekte mahzur görmüyorlar.

Basın

Ayıptır Ahmet Emin bey!

Türkiyede bir adam vardır. «Kötü maksatlarla vicdansızca dil tecavüzlerinde» bulunmaktadır, «komünist kundaklama hareketlerinin Türkiyede her türlü inkaplar altında devam ettirildiği bir sırada bir sabotaj mahiyetine varabilecek yolda hürriyet suiistimali» yapmaktadır. «Politika ihtirası, kin ve kıskançlık» bu adamı «gaflet»e sürüklemiş ve «hürriyetin devamını mümkün kılacak itidal tolerans havasından memleketi mahrum» bırakmıştır.

Kimdir bu adam?
Hüseyin Cahit Yalçın!
Kim söylüyor bunu?
Ahmet Emin Yalman!
Kime söylüyor?
Dünya umumi efkârına!
İlâve edilecek bir tek söz var : Ayıptır, Ahmet Emin bey; size yakışmaz! Ayıptır!

*

AKİS okuyucuları Londrada çıkan dünyaca meşhur Times gazetesinin Türkiyede hürriyetlerin kısıldığını yazdığını, Cenevredeki Beynelmilel Basın Enstitüsünün de aynı meseleyle ilgilendiğini bilmektedirler. Bundan evvelki sayılarımızda bahsetmiştik. Gerek Times gazetesine, gerekse Enstitüye Ahmet Emin Yalman birer mektup göndermiş ve memleketimizdeki durumu «hariçteki şeref ve itibarımız endişesi» içinde kendine göre izah etmiştir. Mektuplar neşredilmiştir. Ahmet Emin Yalman ihtimal ki, şimdi kendisine, bu ulvî hareketinden dolayı teşekkür edilmesini beklemektedir. Gene ihtimal ki, bahis mevzun teşekkür» beklediği kimselerden gelmiştir bile.. Her halde bizden, aferin alamıyacaktır. Memleketimizin şeref ve itibarı, Ahmet Emin beyin zannettiği gibi mutlaka meslekdaşlarından birinin, hem de en kıdemlisinin şeref ve itibarı ayaklar altına alınarak korunması mecburi halde değildir. Bilâkis böyle bir hareket memleketin şeref ve itibarını kırar. Ahmet Emin Yalman da

Nihad Erim ve 0050
Bir zamanlar içindeydi

Seçim

Köylerde iştirak büyük

yaptığının doğru bir hareket olmadığını anlamış olmalı ki, şöyle diyor: «Memleket»in hariçteki şeref ve itibarı endişesi her türlü meslek şuur ve tesanüdünden çok evvel gelir». Mamafih sadece ve düpedüz «şuur» da diyebilirdi.

Ahmet Emin Yalman, şimdi ihracat metaı olarak kullandığı fikirlerin eşini bundan bir müddet evvel iç piyasada istimal etmişti. Hüseyin Cahit Yalçın'ın mahkûmiyeti karşısında «oh!» çeken tek gazeteci olmak şerefini, elbette ki ihmal edemezdi.. Yalnız, üstad her zaman memleketinin şeref ve itibarını düşündüğünden Yalçın'a kızıyordu. Diyordu ki: ne diye mahkûm olup memleketimizin şeref ve itibarını kırdınız! Böyle bir mantık görülmüş işitilmiş şey değildi. Yalman sayesinde görülüp işitildi.

Vatan gazetesi başmuharririnin yabancılara göstermek istediği durum şudur: Türkiyede her şey mükemmeldir, basın kanunundaki tadilat da alçaklara karşıdır. Gayesi basın hürriyetini korumaktır. Her şey mükemmeldir sadece histerik muhalefet ve onun yazarları bu nefis manzarayı bozmakta» dırlar. Onun için biz de, manzaraya bozmasınlar diye onlara lâyık oldukları, cezaları veriyoruz. İşte olup bitenler.... Siz ne diye üzülüyorsunuz?

Şimdi bizim pek merak ettiğimiz bir şey var: İktidarı dışarıya kötüleyen çıkarsa adı - pek haklı şekilde - vatan haini oluyor; Muhalefeti dışarıya kötüleyen çıkarsa onun adı - pek haksız şekilde - vatan kurtaran arslan mı olacak?

Burada bir noktanın üzerinde dur. madan geçmenin imkanı yoktur. 1950 den bu yana Ahmet Emin Yalman demokrasimiz için son derece kötü bir yol takip etmiş, senelerce mücadelesini bazen celâdetle yaptığı davaya menfaatleri uğrunda ihanet etmiştir. Demokrat iktidarın ilk iki yılında sadece kendisi, oynamak istediği «dünyayı idare eden adam» rolünü eski arkadaşlarından alamadı diye iş başındakileri alabildiğine kötülemiş resmî ilânlar Vatan gazetesine akmıyor, Babıâlide rakipler türüyor diye hükümete cephe almış, bu kampanyasına da «demokrasi uğrunda mücadele» adını takmıştır. O zamanki gidişe «kötü gidiş» diyen Ahmet Emin Yalman Samed Ağaoğlunu devirip yerine geçmeyi tasarlayan bir başka demokrat partilinin işbirliği ile iki arzusunu tahakkuk ettirir ettirmez rotasını değiştirmiş, en olmayacak yerde, en haksız mevzuda, Demokrat iktidarın asıl dostça ikaz edilmesi gerektiği meselelerde ya susmuş, ya sudan bir yazı yazmış, bilhassa ve en çok onu müdafaa etmiştir. Hatta zaman zaman akıl öğretmiş, müşavir vazifesi görmüştür.

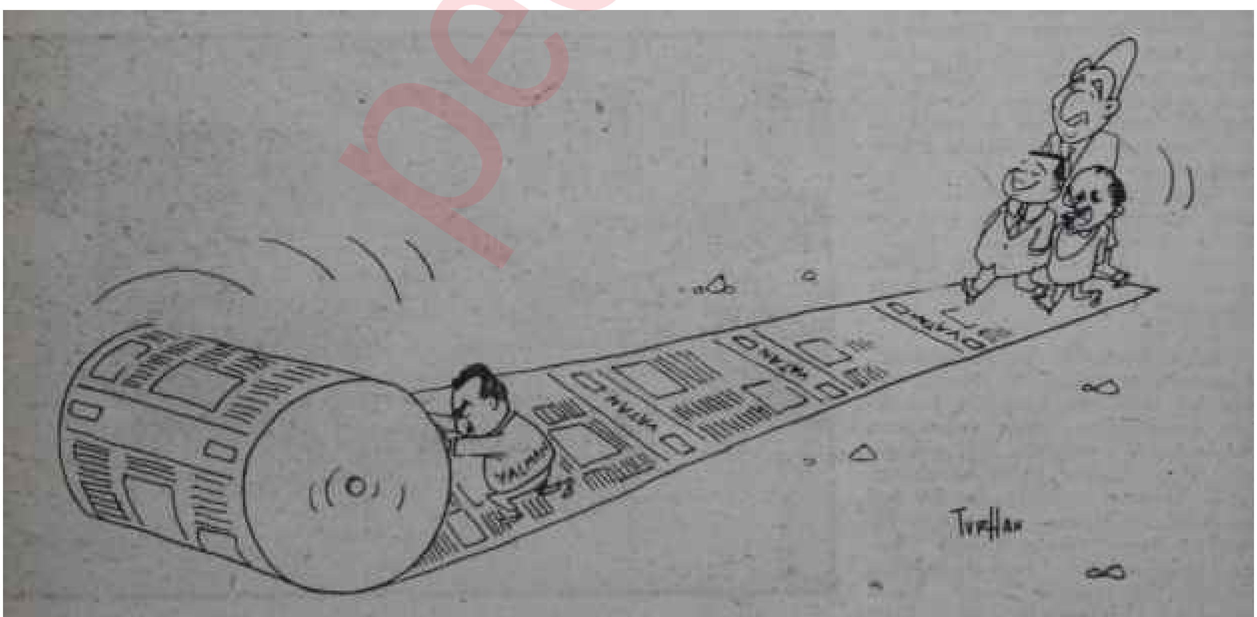
1 — Memleketi idare edenler ona paye vermişlerdir, bu suretle üstad kendi kendini tatmin etmiştir.

2 — Resmî ilânlar Vatan'a da bol miktarda aktarılmaya başlanmıştır.

Ne acı tecellidir ki, kendi gazetesine ilân gitmediği zaman Demokrat Partiyi «partizan düşüncelerle» ilân dağıtmakla itham eden Ahmet Emin Yalman İzmirde 44 yıldır çıkan Anadolu gazetesi resmi damızlıktan kapanmaya mecbur kaldığı «bir devirde İsviçredeki Basın Enstitüsüne «Türkiyede resmî ilân meselesi, benim gayretlerim neticesinde rasyonel şekilde halledilmiştir» diye yazmak cüretini kendisinde buluyordu.

1950 ile 1952 arasında Demokrat parti icraatının heyeti umumiyesinden Demokrat liderlerin tutumlarına ve demokrasi telakkilerine kadar her şey bugününkünden başkaydı. Bugününkünden iyiydi. Demokrat Partiye de, Demokrat liderlerine de yaramayan galiba iktidar oldu. İktidar ve iktidarın etraflarına topladığı adamlar. Ahmet Emin Yalman maalesef bunlardan biridir.

Belki de Adnan Menderes o zamanlar «Allah beni Ahmet Eminin dostluğundan korusun» derken bunu hissetmişti. Allah onu korumadı. Şimdi bizim temennimiz - kendisini seven ve hakikaten takdir eden herkes gibi şudur: Allah onu kurtarsın!

Yol gösterici!..

Mektep dışı Eğitim

Dikkate davet

Baba, rahatına düşkün bir adamdı. Hafif sıcak bir odada, sedire uzanır veya kanepeye gömülür, hayallerini — hele gençlik hayellerini — tazelerdi. Çocuk, onun çocuğu ilk mektebin ilk sınıflarında, afacan, akıllı — her baba akıllı bulur — ve annesinin tâbiri ile — her anne böyle söyler. — okumağa çok hevesli idi. O kadar hevesli idi ki, mektep kitaplarını elinden bıraksın, derhal bir çok ve devamlı olarak aldığı mecmuaları okumağa başlardı.

Baba, o gece gene hayallerinin parlak, renkli cümbüşü içinde idi. O da, bu çocuk kadarken, böyle «okumağa» karşı hevesli idi. Mektep kitaplarını romanlar, gazete tefrikaları kadar büyük bir dikkat ile okumazdı ama adı da «okuyana» çıkmıştı. Bütün bunları düşünür, aklından geçirirken, çocuğunun heyecanla anlattığı maceralara kulak verdi.. Şu Nat Pinkerton, Şarlok Holmes veya Arsen Lüpen, veya Mayk Hammer, Akkara, Baytekin neler yapmamışlardı?.. «Ver bana şunları...» dedi..

Aldı o mecmuaları okudu, dakikalarca okudu. Çocuğu kadar büyük bir haz ve iştâhâ ile, hayallerine hayal katarak okudu..

Yeni yeni okumağa başlıyan çocuğuna, her halta bu mecmuaları, renkli klişeler ile anlatan bu kitapçıkları alması için para verilmesini söyledi.. Vermezlerse, verdi.. Bir müddet sonra çocuğunun kafasında, büyük hırsızlıkların şekilleri, tarzları yerleşmiş, canilerin sert, bal paralı hayatları sinmiş, tabancaların envâ-ı çeşidi isimlerini saymak hiç mesabesinde inmişti.

Ve bu çocuk yetişti..

Diğer bir ailenin bir babası çocuğunun bu renkli ve kan, barut kokulu mecmualara merak sarmasına kızdı. Her erkek çocuğunun, hattâ kız çocuğunun içinde bu türlü maceralara merak vardır. Ses çıkarmadı. Kafasında bir program yaptı. Çocuğun ilgisini başka «iyi» şeylere çevirmek için, tatbikata girişti. Muvaffak oldu..

Çocuğun benliğini bu maceralı hayatın içinden çekip çıkarmak, ve bunu derhal yapmak doğru değildi. Bu türlü olmasa bile, «macera» anlatacak başka nevi, okunur kitaplar vardı. Onları aldı..

Bir başka baba daha sert idi. Kati surette men etti. Hiç bir tarzına taraftar değildi. Evin içindeki bu «men etme» kararını çocuk rahatça tatbik etti. Fakat dışarda, mektepte hattâ derste okumaktan geri durmadı.

Ne değişiyordu

Bütün bunlar, bu üç zıt hareket neyi değiştiriyordu? Aile güdümünün çeşitli tarzları ancak çocuklar arasın-

Ciddi bir terbiye meselesi

Zamane Şövalyeleri

Avni BAŞMAN

Don Kişot Ortaçağ şövalyelerinin tabiat-üstü, akıl-dışı macera masallarını okuya okuya aklını oynatarak kendisini büyük bir hayale kaptırmıştı. Onun, kötüleri ve kötülükleri yeryüzünden kaldırmak azmi ile, evini barkını terk edip atıldığı sergüzeştin yer yer gülünç, zaman zaman acıklı hikâyesi dünya edebiyatının saydı büyük kitaplarından birine mevzu olmuştur. Don Kişotun örnekleri hayatlarını fenalıklarla savaşa vakfetmiş iyilik kahramaları idi.

Evvel - zaman şövalyeliği kalkalı asırlar geçti; şövalye romanlarının adları bile unutuldu. Şimdi yeni şövalyeler devrinde yaşıyoruz. Zamanenin şövalye masalları, gerçeği azdan az, hayal tarafı alabildiğine mübalâğalı olmak bakımından geçmiş şövalye masallarına benzer ama, bütün benzeyiş bu kadarcıktan ibarettir. Orta Çağlar Avrupasının, bizim «Battal Gazi» leri, «Hayber Kaleleri» ni andıran, şövalye masallarını çocuklar değil, büyükler okurdu. Yeni şövalye masalları çocuklar içindir. Eskiler «dini bir uğrunda» veya insanlık için cenk eden kahramanlardı, bugünün kahramanları başka tüllüdür. Bunlar büyük paralar koparmak için zenginlerin çocuklarım aşıran, kız kaçıran, bankaları basan, çiftlikleri yakan, köprüleri dinamitleyen, trenleri soyan, kızıl derililere duman-attıran, şehirlere dehşet saçan, polise meydan okuyan, işkence ile adam öldüren, esrar, afyon kaçıran, bir çırpıda yedi kişiyi yere seren... İri boylu, çifte tabancalı, menhus suratlı, konuşmaları bağırma, bağırmaları böğürme olan insan azmanı mahlûklardır.

Yeni şövalyelerin marifetleri saymakla bitecek şeyler değildir. Fakat bir büyük başarıları vardır ki ötekilerin hepsine bedeldir. *Comic'*leri ele geçirmişler ve çocukların hayal ve heyecanlarını, ahlâki ve içtimaî hiç bir endişe gözetmeden, gıcıklamak yolu ile milyonlar kazanmak için bunları kendilerine âlet etmişlerdir.

Karikatürleştirilmiş bazı tiplerin (bizim Cemal Nadirin Amca Beyi gibi) tuhaflıklarım anlatan resim-hikâyelere Amerikada eskiden beri *Comics* denilirdi. Sonraları çocuk klâsiklerinin, hattâ büyük klâsiklerin dizi-resim hikâyeleri de yapılmaya başlayınca *comic* tâbirinin mânası genişledi. Az yazı, çok resim kaidesine dayanan bu tarz neşriyat pek büyük rağbet gördüğü için polis romanları ve nihayet her türlü dehşet ve vahşet vakaları comiclerin başlıca mevzuu oldu, bu neşriyatın en büyük inkişafı da asıl ondan sonra başladı.

Komiklikle hiç bir alâkası olmıyan ve *horror comics* adı verilen bu sonuncu nevi neşriyattan Amerikada her ay 20 milyon nüsha satıldığını Amerikan gazetelerinden öğreniyoruz. Bu satışın naşirlere ne muazzam kâr sağlıyacağı kolayca tahmin edilebilir.

Fakat naşirlerin kazançları arta arta çoğalıp giderken böyle neşriyata düşkün küçükler arasında saygısızlık, kabalık, hoyratlık, tecavüz, tahripkârlık, zorbalık, ipsiz sapsız maceralara atılmak gibi haller de alıp yürümüştür.

New York'un bazı semtlerinde, resmi mekteplerde çocukların yaptıkları cinayete yaklaşan hoyratlıkları, Amerika aleyhdarı gazetelerde değil, Amerikanın dünya görüşünü, dünyanın dört bucağına anlatmak için çıkan TİME dergisinde okuyoruz. Gelip geçene tecavüz eden, dayak atan, hocalarını ağız açamıyacak hale getiren, müdürlerine hakaret eden 10 - 17 yaşlarında korkunç bir zorba sürüsü mektebi hükmü altına alıyor. Dayak yiyen hoca daha beterinden korktuğu için müdüre şikâyet edemiyor; müdür siniyor, daha yukarı makama başvuramıyor. Mektep duvarlarını en pis, en ayıp yazılar kaplıyor. Eşya tahrip ediliyor. Ve, inanılmıyacak şey ama hakikat, mektep binası ateşe veriliyor. Bereket versin ki yangın daha başlarken bastırılıyor.

Buna benzer haller İngilterede de görülüyor. Birmingham'da bir mektepte dersane ortasında kızıl derili kampı kurup 11-15 yaşında çocuklar ile öğretmenleri ve mektep müdürü arasında başlayıp mahkemede sona eren hâdisenin hikâyesini son günlerde gazetelerde okuduk.

O çocukları bu derece azdıran hep bu türlü neşriyat ile gangster filmleridir. Amerika ve İngilterede âteş saçağı sarmak üzeredir, bazı şehirlerde sarmıştır bile.

Her iki memlekette teşrii meclis azaları bu meseleyi gençleri kötülüğe sürükleyen bir belâ gibi ele almışlar ve bununla mücadeleye başlamışlardır. Her türlü cinsi kepazelikleri bile *comic* mevzuu yapan bir firma Kongrenin gösterdiği şiddetli

da «benim babam, senin baban» münakaşasından başka biç işe yaramıyordu.

Gene piyasada bol miktarda bu nevi kitaplar, mecmualar bulunuyordu». İşin açınılacak tarafı bunlar çoğalıyordu. Okumağa yeni başlıyan neslin miktarı, daima okuyanlardan fazla idi. Okuma seviyesini yeni yeni yükseltmekte olan bir memlekette bu netice tabii idi.

Bu türlü neşriyatın fazla rağbet gördüğünü tespit eden, «iş adamları» faaliyete geçiyorlardı. Çocuk eğitiminde bir program olmayınca, bir tahdit ve öğretici bir limit bulunmayınca, bu iş adamlarının istedikleri gibi ve bilhassa mecmuaları, kitapları ucuza mâl etmek için «her türlü kolaylıktan» faydalanıyorlardı.

Bu — her türlü kolaylık— memlekete getirdikleri, ecnebi damgalı bir takım mecmua ve kitapları aynen tercüme etmekti Bazı bibiler vardır ki, bu nevi mecmualardan üç veya dört tane çıkarıyor, bu sayede mükemmel tesisler kuruyordu. Bu genç dimağların istismar edilmesi idi.

Bir kaç sene önce, Millî Eğitim Bakanlığı, bilhassa ilk öğretim safhasında olan çocukların mektep dışı terbiyelerini bir esasa bağlamak, alabildiğine başıboş giden bu kabil neşriyatı önlemek istedi. Neşriyatlarını tatil etmelerini bu mecmualardan istemek imkânsızdı. Hepsini ortadan kaldırmak Bakanlığın da işine asla gelmezdi, milletlerarası düzen ve dahil olduğumuz andlaşmalar , buna imkân veremezdi. Hem ne olurdu ki... Mektep kitaplarından doğan buhrana bir şekil verememiş, bir fare bulamamış olan bir bakanlık, mektep dışı neşriyatı durdurduktan sonra, kuracağı yetti müesseselerle bu eksikliği ortadan kaldırabilir, bir ihtiyaca cevap verebilirmiydi? Susturucu bir baskının imkânsızlığı karşısında düşünüldü, taşınıldı, bir halâs çaresi bulundu..

«Yarı - susturucu» düşünülen tek çareydi.

Yarı - susturucu

Derhal bir komisyon kuruldu. Milli Eğitim Bakanlığının talim ve terbiye şubesinde kurulan bu komisyona hemen her bakanlığın, gazetecilik gibi bir meslek şubesinin gönderecekleri delegeler iştirak edecekti. Muntazam toplanacak; meselâ bir ay, meselâ on beş günde bir, neşredilen bütün mecmuaları, kitapları inceliyecekti.

Bu incelemeler sonunda, komisyon bir mecmuanın veya kitabın çocuk eğitiminde «muzir» bir unsur olduğunu kararlaştırırsa derhal harekete geçecekti. Harekete geçipte ne yapacaktı? Mekteplere bir tamim de bulunacak — yeni adı genelge — bu mecmuaların, kitapların talebe tarafından okunmasına mâni olunmasını istiyecekti. İçişleri Bakanlığı da bu harekette «yardımcı» bir rol oynıyacaktı, bu Bakanlıkta bir tamimde bulunacaktı. Hattâ — bir ilgili şahsın söylediğine göre — «galiba» savcılıklarda harekete geçecekti.

Kocaman Milli Eğitim Bakanlığının sadece mekteplere bir tamim göndererek, «işi hallerime» bağlanması tek kelime ile gülünçtü. Bu mecmua ve kitapları, öğretmenlerin ders olarak okuttuğu diye, bir iddia yoktu. Dava küçük talebenin mektep dışında tehlikeli bir takım yazıların tesiri alfanda kalmamasını temin etmek, «mektep dışında eğitim» gibi ana bir dâvayı halletmekti. Küçükler için en büyük kötülük ve feci neticeler çıkaran telkinler bu kitap ve mecmualarda idi.

Çalışan bir komisyon

Bu ayıklama komisyonu hakikaten çok çalışıyordu. Ayda yılda şöyle bir toplanıyor, bazı zamanlar toplansa bile, toplanmak için toplanıyor ve bir kaç karar alıyordu. Bu bir kaç kararda ne idi pek belli değil! İşiten dahi olmuyordu. Bu türlü kararlar, pekâlâ gazeteler vasıtası ile halka duyurulabilirdi. Bu kabil muzır neşriyat pekâlâ menedilebilir, Bakanlık eksik olan kanuni müeyyedeleri tanzim eder, kanun yapabilirdi.. Bunlar sadece birer temennidir. Adı sam ile komisyon çalışıyordu ya! Soranlar olursa bu komisyonun «fevkalâde» faaliyet gösterdiğine dair rakkamlar hazırlanır, büyük lâflar söylenirdi. Üst tarafı —lâfi güzaf— idi. Maksat çalışmayı ister olsun, ister olmasın, gösterebilmekti. Marifet buydu!

Diğer âmiller

Sadece bu türlü neşriyatı öne almamak lâzımdır. Talebenin, mektep dışı eğitimini sarsan âmilerin başında sinemalar gelmektedir. Buralarda gösterilen filimler; kitapların, mecmuaların yaptığı tahribin bir kaç mislini genç dimağlara zerketmektedirler. Bu filimler, memlekete bir sansür komisyonunun devamlı çalışmasına rağmen ellerini, kollarını sallıya sallıya girmektedir.

Hükümetçe böyle bir musibetin ortadan kaldırılması için tedbir, karar olmadığı için, sansür komisyonu bu filmlerin oynatılmasından hiç bir mahzur görmez. Hattâ heyecanlı dakikalar geçirerek, sansüre konulan bu filimleri seyreder.

Mektep dışı, eğitimin dört başı mamur halledilmesi için, kati hükümler vazetmek şarttır.

tepki karsısında kendiliğinden neşriyatı durdurmuş ve kitaplarını piyasadan çekmeğe mecbur kalmıştır.

İsviçre ve bazı şimal memleketleri bu gibi neşriyata çoktan kapılarını kapamış ve bunları memleket içinde yasak etmiştir.

Kötü neşriyat bizim küçükleri de sarmıştır. Gazete satan dükkânlarda cazip renkli korkunç masal sahifeleri, teşhir edilen neşriyat arasında, hayli yer tutuyor. Körpe dimağlara yabancı isimler altında, ve «Yağmacılar Kralı» kabilinden sıfatlarla en kötü insan tiplerinin katil ve tecavüz hikâyeleri renk renk resimlerle sunuluyor. Dizi-resim hikâyelerinin bu türlülerinde yazılar azdır ama bunlar, doğrusu, pek ateşli, pek dinamik ifade şekilleridir: «Hey! Yaklaşma gebertirim!», «Eller yukarı!», «Beynini patlatırım!», «Canına okurum!» kabilinden şeyler, Bunların tesiri ile bizim küçükler arasında da kabalık, hoyratlık misalleri çoğalmağa başlamıştır. Amerikan comiclerinin kopyasından başka bir şey olmıyan bu neşriyatın alabildiğine yayılmasına ve çocuklarımız üzerindeki kötü tesirlerinin de gittikçe genişleyip derinleşmesine kayıtsız kalmamalıyız. Ateş saçağı sarmadan harekete geçmeliyiz. Okullarda öğretmenler, müdürler, okul - aile birlikleri ve evlerde ana baba çocukların okudukları şeylerle ilgilenmelidirler. Onların gerek yerli, gerek yabancı mübalâğalı hayaller ile sahte kahramanlık maceralarını, hele yabancı isimler altında kabalık ve hoyratlık masallarım okumalarına göz yumulmamalıdırlar. «Peki ama ne okusunlar?» denilemez, çünkü memlekette, çok şükür, çocuklarımızın seve seve okuyacakları pek iyi kitaplar, dergiler de vardır. Çocuklarımıza onları tavsiye edebiliriz, kendilerini onları okumağa teşvik edebiliriz; elverir ki çocuklarımızın ellerindeki kitaplarla, dergilerle biraz alâkalanalım.

Maarif idaresinin ve nihayet Maarif Vekâletinin yapacağı hayli şeyler vardır. (Küçükleri Zararlı Neşriyattan Koruma Kanunu hâlâ yürürlüktedir.) Fakat ilk hareket yukarıdan değil, aşağıdan başlamalıdır. Çünkü çocuklara ve onların ellerindeki dergi ve kitaplara en yalan olanlar öğretmenlerle ana babalar ve okul - aile birlikleridir.

Çocuklarımızın kafa ve huy sağlıklarını korumak için iki cepheden ciddi ve sistematik bir savaş açmak mecburiyetindeyiz: 1) Kötü neşriyatın çocuklarımızın eline geçmesini önlemek; 2) Çocuklarımızın iyi ve güzel kitap ve dergileri ucuzca, kolayca bulabilmelerini sağlamak.

Bu savaş ancak ilkokul öğretmenleri ile müfettişlerinin ve öğretmen birliklerinin dâvayı ele almaları ile ciddî surette açılabilir. Fakat gündelik gazetelerin de dâvayı desteklemeleri şarttır. Gazetelerin, meselâ, sadece, çocuk sahifelerinde ve Pazar ilâvelerinde bu türlü hoyratlık ve haydutluk resimlerine yer vermemeleri bile ehemmiyetli bir müzaharet olabilir. Meselenin müsamahaya tahammülü yoktur. Amerika ve İngilteredeki gibi hallerle karşılaşmak istemiyorsak şimdiden harekete geçmeliyiz.

NOT : Eski yazı devrinden kalıp hâlâ hüküm süren bir âdete aykırı giderek ukalâ görünmekten çekindiğim için Don Ouixote ve chevalier isimlerini istemeye istemeye, metindeki şekillerle yazdım, özür dilerim.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Ekonomi

Nutuk etrafında

Anayasamızın hükmü gereğince Büyük Millet Meclisi çağrısız olarak toplandı ve sayın Cumhurbaşkanımız Celâl Bayar hükümetin geçen yılki çalışmaları ve giren tesrii yıl içinde alınması uygun görülen tedbirler hakkında yıllık nutuklarını irad ettiler.

Evvelâ şunu belirtmek isteriz ki Cumhurbaşkanına Anayasanın tahmil etmiş olduğu bu vazife memleketimiz bakımından çok ehemmiyetlidir. Zira Anayasanın 36 ncı maddesi bu nutkun bir evvelki yıldaki çalışmalara ve giren yıl içinde alınması uygun görülen tedbirlere münhasır kalmasını âmirdir. Halbuki sayın Cumhurbaşkanı yıllık nutuklarını yıllık hâdiseler muvacehesinde değil de üçer beşer ve hattâ bazı yerlerde onar yıllık devreler muvacehesindeki mukayeselerle ele almışlardır. Bu tarzda ele alınmış olan bir nutuk Cumhurbaşkanı tarafından değil de muayyen bir devre iktidarda kalmış olan başkanlı hükümet sisteminin başkanı tarafından irad edilmiş olsaydı o sistemin düzenlediği iktidarlar muvazenesine daha uygun düşerdi. Halbuki hukuk düzenimiz ve hükümet şeklimiz bakımından başkanlı hükümet sistemiyle idare edilmiyoruz. Onun için Cumhurbaşkanının yıllık nutuklarının daha objektif bir tarzda ele alınması geçen devredeki anlatılmış olan meseleleri daha tarafsız lisanla mütalâa etmesi ve daha teşriî devrenin başında iktidar - muhalefet çatışmasına yer vermemesi gelecek teşri yılların başındaki yıllık nutuklar için temenni olunur. Hukukî balomdan meseleyi bu yönden inceledikten sonra kendi iç meselelerimizin ve dış meselelerimizin tahlil! kısmının daha berrak ve daha vazıh bir şekilde ifade edilmiş olması için bu meseleler memleketimizde bu şekilde cereyan ederken dış memleketlerde de şu şekilde cereyan ediyordu tarzında mukayeseler yapılması gerekir. Zaten bunlar yapılmaksızın dış politikamızın isabetini, iktisadi ve mali alandaki meselelerimizin gelişme tarzlarını müsbet veya menfi olarak ifade ettikleri mânayı anlamak pek mümkün olmaz. Zaten meselelerin bu şekilde vazolunup bu şekilde değerlendirilmesine millî meselelerin milletlerarası meselelerle aralarındaki yakından ve içten bağlılık dolayısiyle de bir zaruret vardır. Zira Batı Bloku Wilki'nin tabiriyle tek bir dünya denecek kadar birbirine girmiş durumdadır.

Nutuktan ziyade nutkun iskeleti üzerinde beyan ettiğimiz bu fikirlerden sonra nutkun birinci derecede ehemmiyeti haiz olduğunu söylemek isteriz. Bizde ehemmiyetli nutuklar senede bir kaç defa devlet adamı tarafından irad olunur. Bunlardan birincilini Devlet başkam bir Kasımda Büyük Millet Meclisinde irad eder. İkincisi yine Büyük Millet Meclisinde bütçe müzakerelerinden önce Maliye Vekili tarafından söylenir ve bütçe nutku adını taşır, üçüncüsü Ekonomi ve Ticaret Bakam tarafından 20 Ağustosta milletlerarası İzmir Fuarının açılışı münasebetiyle irad olunur. Devlet Başkanının söylediği nutukta bir evvelki yılın icraat muhasebesini yapması ve önümüzdeki yılda hükümetten beklenen işlerin âdeta tasarısını bildirmesi bakımından ehemmiyetlidir. Maliye Vekilinin nutku ise, Büyük Millet Meclisinin bütçe hakkı, bütçenin millî ekonomiyle yalandan münasebeti, hükümet icraatının vüsati hakkında aydınlatıcı malûmatı ihtiva etmesi yönünden ehemmiyetlidir. Ekonomi ve Ticaret Vekilinin nutku doğrudan doğruya iktisadî hayatı tanzim eden mesul bir şahsın iktisadi hayatımız üzerindeki kanaatlerini belirtmesi hükümetin iktisadî politikasının yöneldiği istikameti bildirmesi bakımından bir kıymet ifade eder.

Sıtkı Yırcalı

Vaziyetimiz mükemmel diyorlar ama...

Devlet Başkam nutkunun iktisadî ve malî sahadaki meselelerimizle ilgili yönleri şimdiye kadar Başbakan ve Ekonomi ve Ticaret Bakanının mezkûr sahalardaki izahlarından pek farklı değildir. Yâni ziraî istihsal dört sene zarfında % 100 bir artış kaydetmiş, bütçe dört yıl zarfında % 100 hacim bakımından gelişmiş, dış ticaret hacmimiz üç defa genişlemiş şeker istihsali 225 bin tona vasıl olmuş, traktör adedi beş altı binden kırk bine ulaşmış yünlü ve pamuklu sanayii iğ kıstas olarak alınacak olursa 300 binden bir milyona yükselmiştir. Madenlerimiz işletilmeğe başlanmış sekiz petrol şirketi memleketimizde petrol aramalarına başlamışlardır. Yabancı sermayeyi teşvik kanunu gereğince 77 firma altmış beş milyon lira değerinde sermayeyi memleketimize getirmiştir. Yurd yüzyıllar boyunca emsaline rastlanmadık bir kalkınma, refaha ve umrana ulaşma yolundadır. Yollar, köprüler yapılmakta, limanların temelleri atılmakta bazılarının inşaatı bitmekte, bazılarının inşaatına başlanmaktadır. Onun için yukarda çizilen tablo memleketimizin nasıl hayırlı ve şümullü bir kalkınma içinde olduğunu göstermeğe kâfidir. İşte bu bakımdan: «Bu derece geniş envestismanlara girişmiş memleketlerin zaman zaman şu veya bu maddenin tedarikinde, dış tediyelerde müşküllere maruz kalması, hattâ vatandaşlara bu hızlı envestisman devrinde bur takım külfetler ve mahrumiyetler tahmil etmesi kadar tabii bir şey tasavvur olunamaz.»

Bu sözlerle Sayın Cumhurbaşkanımız iktisadî bir kalkınmanın hem de memleket ölçüsünde iktisadi bir kalkınmanın bir takım fedakârlıklara katlanmayı icabettirdiğini ifade etmek istiyorlarsa kendileriyle hemfikir olduğumuzu, fakat bugünkü iktisadî durumumuzun almış olduğu veçhe karşısında iktisadî kalkınmamızın yükünü milletçe âdilâne bir tarzda paylaşmadığımızı belirtmek isteriz. Zaten Cumhurbaşkanı da aynı hususu nazarı itibara almış olacaklar ki vergi sistemimizin ıslahına işaret etmişler ve bu ıslahata vergi politikamıza «vatandaşların tediye kabiliyetleriyle ölçülü vergi almak» prensibinin hâkim olacağım belirtmişlerdir. Seyyar satıcılardan, küçük esnaflardan alınan vergilerin bundan böyle kaldırılacağı gelir vergisi kanunumuzun günün şartlarına uydurulacağı haberini memnuniyetle karşılıyoruz. Şayet bu hususta Cumhurbaşkanı daha sarih olarak büyük ziraî işletmelerin gelir vergisine tâbi tutulacağım beyan etmiş olsalardı, daha da memnun olacaktık. Zira bir memleketin % 80 i ziraatle iştigal eder de zirai gelirler vergiye tâbi tutulmazsa bu yalnız ziraî gelir sahiplerini daha rüçhanlı bir hale getirmekle kalmaz aynı zamanda mükellefiyetler karşısında vatandaşların eşitliğini bozar, verginin ekonomi üzerindeki tesiri, vatandaşların vergili sahadaki çalışma şevklerini kırar ve o zaman belli bir ekonomi sektörünü diğer bir ekonomi sektörünün inkişafı için harcamış oluruz. Kaldı ki, dört senedenberi methüsenası edilen ziraat politikasının pek de rasyonel esaslara dayanmadığı bu seneki istihsalin millî istihlâki karşılayamıyacak kadar az olmasiyle sabittir. Bu hal de bize gösteriyor ki, iktisat politikamız ziraat sahasında dahi sağlam temeller üzerinde değildir. Halbuki geçen sene buğday istihsalinde dünyada beşinci ihracatında dünyada dördüncü iken gerçekten övünüyorduk, hâdiseler bize gösterdi ki övünmekten daha çok çalışmağa ve meselelerimiz Üzerinde düşünmeğe ihtiyacımız vardır. İktisadî - mali sahada

Buğday silolarımız

Buğday girmekten çok çıkıyor

elbette hallolunacak meselelerimiz mevcuttur ve bunlar çeşitlidir: Kalkınma yükünün âdil olmasından başka, tarladaki traktörün yedek parçasına kadar varır. Biz kalkındığımızı inkâr etmiyoruz, kalkınmamızın ağırlığı meselesinin devlet yatırımlarının birbirleriyle ahenkli bir şekilde ele alınmasının para politikamızın iş, istihsal ve milli gelir esaslarına göre tanzim edilmesinin zamanı geldiğine inanıyoruz. Cumhurbaşkanının da nutukları bize gösteriyor ki tatbikatta hangi kaidelere uyacağımızda pek ihtilâf yoktur. İhtilâf varsa bizim bildiklerimizi tatbik etmekte ısrar etmemizde onların bildiklerini tatbik imkânım bulamamalarındadır. Acaba söylemek ve yapmak ayrı şeylerdir diyen Alman atalar sözüne hak mı vermek lâzım?

Maliye

Bankacılık enstitüsü

1924 senesi Ağustos ayının 26 sında yâni Türk tarihinde Alparslanın Malazgirt savaşını kazanarak Anadoluyu Türke mal ettiği günle Atatürkün Büyük taarruza geçtiği günlerin yıldönümünde kurulmuş olan İş Bankası kuruluşunun otuzuncu yıldönümünde memleketimiz ilim hayatında hayırlı bir teşebbüste bulunmuş, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesine bağlı olarak bir Bankacılık Enstitüsü açmıştır. Kurulmuş olan bu enstitü ilk toplantısını Hukuk Fakültesinin profesörler salonunda yapmıştır. Bu toplantıda Dr. Tevfik Rüştü Aras, Üzeyir Avunduk, Ahmet Dallı gibi İş Bankasının ileri gelenleri ile Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Hikmet Belbez, Prof. Süheyp Derbil, Prof. Faruk Erem ve Doç. Avni Zarakolu hazır bulunmuşlardır.

İstiklâl Harbini kazandığımız ve Lozan muahedesiyle tam mânasiyle müstakil bir devlet haline geldiğimiz gündenberi iktisadi hayatımız daimî olarak gelişmeler göstermiştir; Ticaret, serbest çalışma artık vatandaşların hor gördükleri iştigal sahaları olmaktan çıkmıştır. Lozan Muahedesinde bankacılık sonuncu olarak ele alacağımız iş olmalıdır, diyenlere bugün büyük şehirlerimizin her birinde adım başında rastladığımız bankalar pek kısa bir zamanda Türkün ele alınca başaramıyacağı iş olmadığını pekâlâ göstermişlerdir. Fakat her icraat sağlam bilgiye, sağlam temellere dayanmadıkça aksaklıklar taşmağa mahkûmdur. İşte Ankara Hukuk Fakültesinde kurulmuş olan Bankacılık Enstitüsü bu aksaklıklara mahal ve imkân vermiyecek Banka, Ticaret ve Sigorta Hukuku üzerinde incelemeler yaparak memleket irfanının gelişmesine Banka ve Sigorta Hukuku gibi yeni hukuk dallarının yayılmasına hizmet edecektir.

Hukuki muameleler sosyal münasebetlerin örgüsünü teşkil ederler. Bu bakımdan memleketimizde yeni yeni gelişen bankalarla sigorta şirketleri giriştikleri hukuki muamelelerin vüsat ve mahiyetini yakinen bilen elemanlara ihtiyaçları vardır. Bu elemanlar ise maalesef elde mevcut imkânlarla pek de gelişme imkânları bulamıyorlardı. Ankara Hukuk Fakültesinde bir enstitü olarak teşekkül etmiş olan Bankacılık Enstitüsünün büyük bir boşluğu dolduracağına şüphe yoktur.

Ticaret

Gatt'ın dokuzuncu toplantısı

Tarifeler ve Ticaret üzerinde Genel Anlaşmaya âkit olan devletlerin dokuzuncu toplantısı Cenevre'de yapılmaktadır. Mezkûr toplantı üç ay kadar devam edecek ve otuz dört akit devletin temsilcilerinin kanaatine göre iki şeyden birinin vukuu ile neticelenecektir: Dünya ticaretine hâkim olabilecek daha mütekâmil kaidelerin tesbiti, daimi bir GATT teşkilâtının kurulması ve bu teşkilâtın esaslı salâhiyetlerle teçhizi, veya GATT anlaşmasının iptali. Kanada delegesi başkam büyükelçi L. Dana Wilgress GATT hakkında şunları söylemiştir: GATT şimdiye kadar dünya ticaretine düzen vermek için meydana getirilmiş olan teşebbüslerin ilki ve en müessiridir.

Akit devletler GATT sisteminin idari uzuvlarıdır. İşte sekiz Kasımda bu idare uzuvları bir Meclis halinde toplanarak 1947 senesinde meydana getirilmiş olan bu sistemi tetkik edeceklerdir. Bu tetkik sonundadır ki dünya ticaret politikasının esasları tesbit edilecektir.

Dünya ticaretinde büyük rol oynıyan devletler: Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Batı Almanya, Belçika, Hollanda, Kanada ve Batı Avrupa Devletlerinin çoklariyle Commonwealth bir memleketin diğer memleketlere gümrük tarifelerinde veya ithalât tahditlerinde farklı muamele yapmasını menedecek kaidelerin tesbitini görmeyi pek arzuladıklarını beyan edeceklerdir. Yine bu devletler tesbit edilecek kaideleri hazırlıyacak bir teşkilâtın hemen kurulmasını pek arzulamaktadırlar. Fakat bu arada Brezilya ve Hindistan gibi bazı memleketler yerli sanayilerini korumak için çeşitli ithalâtı tahdit imkânlarını ellerinde tutmak istemektedirler. Bütün bunlardan başka ziraatin nasıl korunacağı hâlen mevcut bir ihtilâf* konusudur. Toplantıya riyaset eden Willgres şayet GATT üzerinde genel bir anlaşmaya varılmazsa netice dünya ticaretinin bir anarşiye doğru yürümesine müncer olacaktır, demiştir. Başkan toplantıyı açış nutkunu iyimser bir eda ile bitirmiş ve dünyanın iktisadi durumunun dünyanın her tarafından bir anlaşmaya vasıl olmaya mâni olmıyacak kadar fevkalâde bir gelişme göstermiştir, demiştir.

Birinci ve ikinci Cihan harplerinin politik sebeplerden daha çok iktisadî sebeplere dayandığı herkes tarafından sık sık söylenen bir hakikattir. GATT işte dünya ticaretinin tanzimi için meydana getirtilmiş çok taraflı bir anlaşmadır. Bu anlaşma gereğince devletler üye devletlerin her birine en ziyade mazharı müsaade kaidesini tatbik etmeğe karar vermişlerdi. Bu karar sonunda akit devletlerin gümrük politikalarında bir farklılaşma göze çarpmıyacak ve hattâ hiç de olmıyacaktı. Bu sefer tonlantıda gündeme alınmış olan meselelerden biri de Japonyanın tarifeler ve ticaret üzerindeki

anlaşmaya kabul edilip edilmiyeceği idi. Fakat bu seferki toplantıda anlaşmanın tümü ve anlaşmayı idare eden kaidelerin hepsi gözden geçirildiğinden Japonyanın mezkur anlaşmaya iltihakı asıl GATT üzerindeki anlaşmalarda bir mutabakata vasıl olduktan sonra vukubulacaktır. Serbest ticaret taraftarları harp ekonomisinden sulh ekonomisine geçiş sağlandıktan sonra gün geçtikçe çoğalmaktadır. Fakat bu sefer mâni iktisaden az gelişmiş memleketlerden gelmektedir. Her iktisaden az gelişmiş devlet yerli sanayini dış rekabetten korumak ve sanayiinin bu rekabet sonunda ezilmesine meydan vermemek istemektir. Yâni Cenevre'de toplanmış olan GATT toplantısının esası liberalizm mi, himayeciliğe mi müncer olacaktır. Bakalım üç ay devam edecek olan toplantıların sonu nereye varacaktır?

Refah

Dışardaki Amerikan Turistleri

İktisaden gelişmiş memleketlerin gelişme derecelerinde kullanılan kıstaslardan biri de vatandaş başına bir yılda kat'edilen yoldur. Bu bakımdan seyahat bir memleketin refah ekonomisinde kullanılan ölçülerden biridir. Hattâ seyahati bir memleketin refah seviyesi ile değil de kültür ve medeniyet seviyesiyle ilgili görenler bile vardır. Seyahat ise ya memleketin içinde veya dışında yapılır. Meseleyi turizm zaviyesinden ele alanlar seyahat içerde yapılıyorsa iç turizmden, dışarda yapılıyorsa dış turizmden bahsederler. İşte Amerika Birleşik Devletleri bu sene dışarıya turist gönderen memleketlerin başında gelmektedir. Hattâ bu seneki dışardaki Amerikan turistleri denebilir ki turizm rekorunu kırmışlardır. Turistlerin bilhassa ziyaret ettikleri memleketler Avrupa ve Akdeniz memleketleridir. Amerika Birleşik Devletleri Ticaret Bakanlığının yaptırdığı tetkiklere göre 1950 senesinde Avrupa ve Akdeniz memleketlerini ziyaret etmiş olan turistler 225 milyon doları buralarda sarfetmişlerken 1953 senesinde bu rakam daha da artmış, 306 milyon dolara baliğ olmuştur. 1954 senesinin birinci yarısında Amerikan turistlerinin sarfettikleri paralar daha da artmaktadır. 1953 senesinin birinci yarışında bu rakam 132 milyon dolar iken bu sene 145 milyon dolara vasıl olmuştur. Bir Avrupa seyahati için ortalama masrafta da artış vardır. Bir Amerikalı turist 1950 de ortalama 742 dolar sarfederken geçen sene ortalama 812 dolar sarfetmiştir. Amerikan ulaştırma vasıtalarına ödenmiş olan dolarlar yukarda verilmiş olan rakamlara dahil değildir. Avrupa ve Akdeniz memleketlerinden sonra Amerikan turistlerinin en fazla ziyaret ettikleri memleketler başlıca şunlardır; Merkezi Amerika ve Hindistan adaları, Güney Amerika ve deniz aşın diğer memleketler. Merkezi Amerikaya, Amerikan turistleri geçen sene 76 milyon temin etmişlerdir. Güney Amerika ve diğer deniz aşırı memleketlere turistlerin temin ettikleri döviz yirmişer milyon dolar civarındadır.

Müteaddit defalar yazmış olduğumuz gibi turizm bir memleketin bitmiyen servet kaynağıdır. Çok memleketler tediye bilançolarını turizmden temin ettikleri dövizle kaparlar. Türkiye gibi iktisaden geri kalmış memleketlerde ticaret bilançosu ekseriya açık verdiğinden ve sermaye ve hizmetler bilançosu hiç yok mesabesinde olduğundan bu bu gibi memleketler tediye bilançolarını ancak turizmden, yâni görünmiyen ihracattan temin ettikleri gelirle kaparlar. Meselenin ehemmiyetini iyice, idrâk etmiş olan memleketler onun için turizme büyük önem verirler. Geçen sene Yugoslavya ve İspanya, külliyetli miktarda turizm celbeden memleketler olmuşlardır. Bu sahada alınacak elbette önemli kararlarımız vardır. Turizm başlı başına ele alınıp tetkik edilecek bir konudur. Ne yapıp da memleketimize turist celbetmeliyiz? İşte uzun boylu üzerinde düşünülecek bir mesele!

Fransa

Fransa fakirlere şeker dağıtıyor

Geçen gün Fransız kabinesi her mahalledeki fakir kimselere ikişer kilo seker dağıtma kararı almıştır. Böyle bir kararın alınmasına sebep şeker pancarının alkol istihsalinden şeker istihsaline yöneltilmesinden ileri geldiği anlaşılmaktadır. Ziraat Bakanlığı şeker istihlâkini arttırmağa gayret etmektedir.

Eski iktisatçılar devlete kötü bir aile babası, kötü bir müteşebbis nazariyle bakıyorlardı. Halbuki zamanımızda devlet hayırhah bir müessese olduğunu her vesileyle göstermektedir. Vatandaşların sıhhatini korumak için alkol istihsaline mâni olmaktadır. Vatandaşlarının refahını artırmak için mahalle mahalle şeker dağıtmaktadır. Vatandaş refahının daimî olmasını temin için refah ekonomisinin istihsal vasıtalarının artmasına gayret sarfetmektedir. Devlet denen dev nerede başlayıp nerede bitiyor? Soframdaki içkiden siyasi hudut boylarına kadar onu tepemde görüyorum, diyeti ilim adamları her halde modern mânadaki devleti hakikî mânasiyle anlamış olsalar gerek.

Danimarka

Hayat pahalılaşıyor

Danimarka'da yapılmış olan istatistikler hayat şartlarının 3,382 defa ağırlaştığını göstermektedir. Fiyatlar bilhassa gıda maddeleri üzerinde yükselmektedir.

1953 - 1954 kışının Türkiye'de olduğu kadar diğer memleketlerde de ağır geçmiş olması 1954 hasadının bazı Avrupa memleketlerinde beklenenden az oluşu gıda maddelerinin fiyatlarının yükselmesini intaç etmektedir. Meselâ Orta Avrupa memleketlerinin çoğu bu sene kendi istihlâklarını karşılıyamıyacak durumdadırlar. Halbuki eskiden Avrupa'da Macaristan ve Romanya buğday ambarı olarak gösterilirdi. Hasat bu sene Rusyada da az olmuştur. Daha birkaç ay öncesine kadar buğday bolluğundan şikâyet ederken dünya şimdi buğday kıtlığından şikâyet etmeğe başlamıştır.

Türkiye'de

Memleketimizde hayatın ucuzladığını kimse iddia edemez. Günden güne, yiyecek ve giyecek fiyatlarında bir yükselme görülmektedir. Buna «hayat seviyemizin» yükseldiği diyenler bulunuyor.

Son çıkan bir istatistiğe göre, memleketin muhtelif yerlerindeki hayat şartları, geçim endeksi ile bildirilmiştir. Geçim endeksine nazaran, memleketin en pahalı vilayeti Niğde görünüyor. Demek ki, —resmî iddialara göre— yaşama seviyesi çok ama pek çok yükselmiştir.

Memleketin ucuz şehirlerinden olarak Ankara tesbit edilmiştir. Bugünkü şartlara, vakalara bakılırsa, bu duruma hak vermemek, her birisini tam tersinden hesaplıyarak kabul etmemek elden gelmez!

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Kuzey Afrika

Cezayirde isyan

Askerler kapıyı bir tekmede ardına kadar açtılar. Ellerinde tabancalar, tüfekler, küçük makineliler vardı. İçeriye girdiler. Sınıf bomboştu. Sadece sınıf değil, bütün mektepte hiç kimse kalmamıştı. Hattâ civarda bile tek insana rastlanmıyordu. Gerçi arazi dağlıktı ve evler dağınıktı ama, ne de olsa bir hoca ve bir kaç talebenin mektepte bulunması icap etmez miydi? Hayır, ne bir ses, ne bir nefes!

Yalnız kara tahtanın üzerinde, tebeşirle yazılmış bir cümle okunuyordu: «Ahmed Aliye dedi ki: Ben Fransayı severim».

Hâdise 6 Kasım günü, sabahleyin Cezayir'in Tufana kesiminde cereyan ediyordu. Kapıyı bir tekmede açıp içeri giren askerler, Fransız askerleriydi. Cezayirde isyan çıkmıştı. Kafilenin kumandam, hiddetle kara tahtaya baktı ve :

«— Hocanın yazısı» diye söylendi.

Hakikaten hocanın yazısıydı. Yoksa Cezayir'de o cümleyi samimi bir kalple yazacak Cezayirlinin bulunması pek, ama pek müşküldü.

Günlerden beri kuzey Afrikanın bu en batı köşesinde kanlı bir oyun oynanıyor. Cezayirliler, kendilerini hemen hemen bir asırdan beri idare eden Fransızlara karşı ayaklanmışlardır. Şimdiye kadar «Kuzey Afrika'da karışıklık» denildi mi hatıra Tunus ve Fas geliyordu. Kıvılcım artık Cezayire de sıçramıştır ve yangının önüne geçmek kolay olmayacaktır. Tâ ki Fransızlar, ismi ne olursa olsun Fransız İmparatorluğunun tarihe karıştığım nihayet kabul etsinler ve bütün politikalarını ona göre ayarlasınlar. Bunun ise çok güç olduğunda şüphe yoktur.

Ayaklanmanın bir tarihini tesbit istenilirse, bunun 1 Kasımda başladığı söylenebilir. O gün Cezayirdeki Fransız kuvvetlerine tecavüzler vaki olmuş, fakat ilk önce bunlara büyük bir ehemmiyet atfedilmek istenmemiştir. Zira doğrusu istenilirse, Tunus ve Fastaki vahim vaziyete benzememekle beraber Cezayirde de Fransızların bir nevi iğne üzerinde oturdukları bilinmiyor değildi. Fakat Cezayirin Fransızlar için ehemmiyeti büyüktü. Tunus ve Fas Devletler Hukukuna göre Fransadan ayrı iki devlet olduğu halde Cezayir Fransaya bağlı bir toprak parçası idi. Yani, devlet hüviyeti yoktu. Nitekim Tunus ve Fasta yaşayan araplar Tunuslu ve Faslı sayıldıkları, Tunus ve Fas tebası addedildikleri halde Cezayirde yaşayan Araplar Fransız sayılmakta, Fransa tebası addedilmektedirler. Bunun sebebi kanunlar önünde Cezayirin adeta bir Fransız vilâyeti olmasıdır. Gene bu kanunlara nazaran meselâ bir Normandiyalı veya Alsaslı, yahut Bask ne kadar Fransızsa, Cezayirli de aynı derecede Fransızdır. Tabii, sadece kanunlara nazaran..

İşte, şimdiye kadar nisbeten sakin duran bu toprak parçasında başlayan ayaklanma bu sebepten dolayı ayrı bir ehemmiyet taşıyordu.

Mendes - France nutuk söylüyor
Fakat yaptığı sadece lâf değil

Karışıklık artıyor

Tecavüzler Kasımın ilk haftasında öyle bir hadde vardı ki, Fransa en süratli şekilde, yani tayyereyle, Cezayire takviye sevketti. Fakat askerî kuvvetlerin hareketi hiç de kolay olmuyordu. Arazi dağlıktı, yerliler son derece ustalıklı bir Gerilla hareketi tertiplemişlerdi. Küçük Fransız birliklerine ani olarak hücum ediyorlar, hemen hepsim kılıçtan geçirdikten sonra tekrar dağlara kaçıyorlardı. Büyük kuvvetler geldiği zaman hiç kimseye rastlayamıyordu. Asiler - Fransızlar, kendilerine karşı ayaklanan milliyetçilere bu ismi veriyorlardı - zaman zaman bazı köy ve kasabaları da ele geçiriyor, oradaki Avrupalıların evlerini yağma ediyor, fakat üzerlerine muntazam kuvvetler yürüyünce süratle çekilip gidiyorlardı.

Harekât az zamanda hakikî bir harp mahiyetini aldı. Fransızlar bir keşif kolunun toptan kaybolduğu Ores bölgesini paraşütle temizlediler. Onlar da gayet sert davranıyor, yakıyor, yıkıyorlardı. Motorize kuvvetler yollarda dolaşıyor, isyan edenler tarafından yapılan setleri temizlemeye çalışıyorlardı. Fakat temizliğin sonu gelmiyordu, zira tıpkı Hindicinide Vietminlilerin yaptıkları gibi Cezayirli çeteler de dağlara gömülüyor, izlerini kaybettiriyorlardı. Başa çıkmanın imkânı yoktu. Buna rağmen Cezayirdeki hava meydanlarına durmadan takviyeler geliyor, limanlarda harp gemileri yatıyordu. Memlekette derhal örfî idare ilân edildi.

Bir yandan da soygunculuk

Çeteler bir yandan Cezayirin istiklâli için mücadele açtıklarını ilân ederken, diğer taraftan da soygunculuk vakaları artıyordu. Emniyet ve asayiş hemen hiç kalmamıştı. Tabiî hemen her yerde hâkim olan Fransızlardı, kuvvet ve kudret onlardaydı, askerlerinin girdikleri yerde çeteciler - Fransızlar bunlara fellagha diyorlardı- faaliyette bulunamıyorlardı. Ama fellagha'lar bir kenarda askerleri yalnız kıstırdılar mi, etmediklerini bırakmıyor, üstelik soyup soğana çeviriyorlardı. Halkın kimi tuttuğu belli değildi. Fransız propagandası derhal faaliyete geçti ve hareketin sadece haydutların marifeti olduğunu, asilerin az zamanda temizleneceğini, memleketin her tarafında halkın Fransaya karşı bağlılık gösterileri yaptığını ilân etti. Bunların aslı yoktu. Çetecilerin haydutluk yaptıkları doğru olmakla beraber hareket, milli bir kıyamdı. Sadece bir şef yoktu ve hareketler mahallî kalıyordu. Bir koordinasyon, bir zaptı rapt mevcut değildi. Cezayirliler istiklâl mücadelesinin başındaydılar.

Halkın Fransaya bağlılık tezahürlerine gelince, bunlar Fransızların tertipledikleri gösterilerden ibaretti. Yoksa bilhassa dağlık bölgelerde ve memleketin doğusunda çeteciler yardım görüyorlardı. Tunustan bile gönüllüler Cezayire akın ediyorlardı. Bizzat beyin

muhafız kıtasından altı kişi kaçmış ve Cezayire gelmişti. Fransız kuvvetlerinin boş buldukları köy ve kasabalar halkı, çoluk ve çocuklarile asilere iltihak etmişlerdi. Eline silâh geçiren pek çok kimse, mücadeleye katılmıştı. Fransızların bu kıyamı, bir çetecilik hareketi gibi göstermeye çalışmalarına hiç kimsenin inanmasına imkân yoktu. Hayır, Kuzey Afrikayı saran ateşin ilk kıvılcımları artık Cezayire de düşmüştü. Bundan sonra kıt'anın o bölgesinde de müstemlekecilere karşı ayaklanmalar, tâ zafere kadar sürüp gidecekti.

Ya *Pariste?*

Memlekette isyan şiddetlenir ve mütemadiyen askeri birlikler takviye edilirken Pariste Seine nehrinin kıyısında Bourbon sarayında -bu, Fransa Milli Meclisinin bulunduğu binanın adıdır - orta yaşlı, orta boylu, orta zayıflıkta, kabiliyetleri orta bir adam kürsüden şöyle haykırıyordu :

«— Şu husus bilinmelidir ki, Cezayir'in Fransadan ayrılmasını derpiş eden her hangi bir hareket ancak bir netice verebilir: Harp!»

Mebusların bir kısmı alkışladı, fakat bir kısmı da gülmekten kendini alamadı. Bu, kaba bir blöftü. Fransa» nın Cezayir için kiminle ve nasıl harbedeceği meçhuldu. Evet, evvelâ kiminle harbedecekti? Zira harp için en aşağı iki kişi olmak lâzımdır. Cezayirle mi? Ama Fransa, Cezayir! devlet olarak tanımıyordu ki...

Sualin cevabı, Bourbon sarayındaki nutkun ortalarında belli oldu. Konuşan orta adam Dahiliye Vekili Mitterand idi. İfadesine göre çetecilere silâh ve mühimmat gönderilmişti. Dahiliye Vekili Cezayirdeki umumi valinin kendisine daha ilk günden yüz tecavüz vakasını ve çetelerin bilhassa Ores mıntakasında teşekkül halinde bulunduğunu bildirdiğini, derhal tedbir alındığını söyledi.

Çetelere silâhları kim veriyordu? Belli değil. Daha doğrusu isimden bahis geçmedi. Ama bir mebus ortaya «Arapların sesi» radyosunun adını attı. Bu, bir radyo değil, Kahire radyosunun Kuzey Afrikaya bir neşriyatı idi. Çok şiddetli lisan kullanılıyor, çok şiddetli tahrikat yapılıyordu. Fransa hükümeti bir çok defa Kahire hükümetini bu neşriyat yüzünden protesto etmişti. Mısırlılar ise aldırış etmemişlerdi. Mitterand bu mevzuda bizzat başvekilin ilerde daha geniş izahatta bulunacağım bildirdi. Dahiliye vekilinin söyleyebileceği şu idi. Kıyam emri yabancı islâm teşekküllerden gelmişti. Bu neviden emirler, yakalanan bazı asilerin üzerinden çıkmıştı. Komünistlere gelince, onların parti olarak bir dahilleri yoktu. Ancak arka plânda yer almaları tabii çok kuvvetle muhtemeldi.

Bourbon sarayında ifade edilmek istenilen husus şuydu: bu hareket, yabancı tahrikler neticesi çıkarılan mahalli bir isyandan başka şey değildir.

Mısırdaki akisler

Bu sırada gene Seine nehri kıyısındaki Quai d'Orsay'de, yani Fransa Hariciye Vekâletinde Mısırın Patisteki büyük elçisine Fransanın yeni bir notası tevdi ediliyordu. Notada, Kahire radyosunun «Arapların Sesi» neşriyatı bir defa daha protesto edilmekteydi. Bu neşriyat 2 Kasımdan itibaren daha da şiddetlenmişti ve Cezayirlileri kıyamda devama alenen teşvik ediyordu. Radyo şöyle demişti :

«— Ey Cezayir! Senin de saatin geldi. Boğazım sıkan müstevliye, artık kudretini göster!»

Büyük elçi notayı hükümetine bildireceğini söyledi, fakat ne nota, ne de daha sonra çıkan bazı şayialar hakkında Mısır basını - bu bir güdümlü basındır - bir tefsirde bulundu. Sadece Cezayirde çıkan isyan karşısında arap

Dr. Adenauer
İçte de başı dertte

âleminin memnuniyeti ifade ediliyordu. Halbuki çıkan şayialar Fransanın Mısır ile siyasî ve iktisadi münasebetlerini keseceği merkezindeydi. Öyle anlaşılıyordu ki, Mısır her hangi açık bir harekette bulunmayacak, fakat Cezayirlileri destekleyecektir. Nitekim bizzat Başvekil Abdülnasır üç aydan beri Fransa'nın Cezayiri elinde tutmasının aleyhinde konuşuyordu. Hattâ kuzey Afrika hakkında neşredilen yarı resmi bir kitaba, çok şiddetli bir önsöz yazmıştı.

Evet, Bourbon sarayında her hangi bir devletin isminden bahsedilmemişti ama, akla ilk önce Mısır geliyordu.

Meselenin hakiki veçhesi

Hisler ve menfaatler bu kadar kızışmışken tarafları akıl ve iz'ana çağırmak elbette ki güçtür. Ama bu güçlük Fransızlara, artık müstemlekecilik devrinin tamamiyle kapandığını ve adı ister Fransız İmparatorluğu, ister Fransız Birliği olsun bir hegemonyanın devam edemiyeceği hakikatini unutturmamalıdır.

Cezayir, Fransadan asla ayrılmıyacakmış! Lâf... Bunu söyliyenler, acı bir hakikati en sonda kabul etmek için seneler senesi Hindiçinide hem kendi kanlarını, hem de başkalarının kanını dökmüşlerdi. Cezayir de, saati gelince Fransadan ayrılacak ve Araplar istiklâllerine kavuşacaklardır. Bir Arap, Fransa tebası olmakla asla Fransız olmaz.

Fransızların yapacakları en akıllıca iş, bu ayrılığı kendileri için en faydalı şekilde hazırlamaktır. Menfaatlerini muhafaza ederek bir ayrılık! Yoksa kıvılcım düşmüştür.

Batı Avrupa

Yeni kara kediler

Fransanın az zamanda çok şöhret yapan Başvekili Mendes - France, önündeki kâğıda bir defa daha baktı. Matignon köşkündeki Başvekillik makamındaydı. Yorgundu. Aylar var ki gece gündüz çalışıyor, o başkentten bu başkente koşuyor. Fransaya daha parlak, daha emin ve daha şerefli bir istikbal teminine çalışıyordu. Kısa boylu, şişmanca bir adamdı. Son derece enerjikti ve ifadesine göre bu enerjisinin bir kısmını, içtiği sayısız kahveden alıyordu. Genç ve güzel bir karısı vardı, çalışmalarında kendisine destek oluyordu. Kendisi elli yaşını aşmıştı. İlk defa başvekillik yapıyordu, daha evvel General de Gaulle'ün kabinesinde vekillikte bulunmuştu.

İşte bu adam önündeki nota bir defa daha baktı ve başını esefle salladı. Tamamlamış olduğu bir iş, daha doğrusu tamamlamış olduğunu zannettiği bir iş kendisini yeniden meşgul edecek, ihtimal ki üzecekti. Not, Alman Başvekili Dr. Konrad Adenauer'in bir mesajına dairdi. Fransa Başvekilinden hususî kalem müdürü M. Jean - Marie Soutou'yu Bonn'a göndermesini istiyordu. Evet, yeniden sarpa saran bir iş olmalıydı. M. Jean - Marie Soutou Alman Başkentinde Saar meselesini görüşecekti.

Saar, garip kaderli bir toprak parçasıdır. Avrupanın ortasında, iki büyük devletin, Fransanın ve Almanyanın tam arasında bulunduğu için daimî surette ihtilâf mevzuu olmuştur. Toprağın tamah edilen tarafı ağaçlarının güzelliği, nehirlerinin şırıltısı veya göğünün maviliği değildir. Saar, çok zengin bir endüstriye sahiptir. 116 bin hektarlık bir kömür sahasına maliktir. Evet, bütün mesahası 2567 kilometre karedir ve nüfusu 1 milyondan azdır. Fakat maden cevheri, görüldüğü gibi zengindir.

Saar bir Alman eyaleti midir, yoksa bir Fransız eyaleti mi? Doğrusu istenilirse, halkı bakımından Alman olduğu pek az itiraz götürür. Bu toprak Birinci Cihan Harbinde Almanya yenilin-

ce Almanyadan alınmış ve Milletler Cemiyetinin vesayeti altına verilmiştir. Fakat 1935 de Hitler bir plebisit yapılmasını temin etmiş; ve hemen hemen ittifakla Saar'lılar Almanyaya dahil edilmeyi istemişlerdir. Saar'da Fransanın gözünün olması, milliyetçi hislerden ileri gelmemektedir. Saar, ekonomik bakımdan Fransaya lâzımdır ye her iki harbin sonunda Fransız devlet adamları Saar'ın alenen ve resmen ilhakını istemeye cesaret edemediklerinden buranın siyasî bakımdan müstakil kalmasını, ekonomik bakımdan Fransaya bağlanmasını temin etmeye çalışmışlardır. Poincare'den General de Gaulle'e kadar... Şimdi de Mendes - France, Fransanın «fedakârlık» larına mukabil Almanyadan Saar üzerindeki hakkından hemen fiilen vazgeçmesini istemektedir.

Pariste varılan anlaşma

Ortada bir mesele vardı: Almanya silahlansın mı, silâhlanmasın mı? Almanyanın silâhlanması, İkinci Dünya Harbinin son neticesinin de ortadan kalkması ve memleketin tam istiklâline kavuşması demek olacaktı. Fransızlar bundan ürküyorlardı. Ama Amerikalılar da ısrar ediyorlardı ve kabul etmekten başka çare yoktu. Zira Fransa kabul etse de etmese de Almanya'ya hükümranlığı iade olunacaktı. İyisi mi, hiç olmazsa büyüklük Fransada kalacaktı.

Fakat bundan Fransa ayrı bir istifade de sağlayabilirdi. Dr. Adenauer her şeyden fazla memleketini öteki batı memleketlerine eşit bir seviyeye çıkarmak istiyordu. Diğer arzular ikinci derecede arzu sayılabilirdi. Her işin başı bu müsavatı elde etmekti. Bu yolda, bazı fedakârlıklarda bulunulabilirdi. İşte, aslen Musevi olan Mendes-France da bunu düşündü. Eğer Almanya'nın silâhlanmasını ve Atlantik Paktına alınmasını kabul ederken Saar hakkında da bir ilâve yapılabilir ve bu ilâve ile Almanyanın ilerde ihtilaflı bölge üzerinde bir hak iddiasını önliyebilirse tabiî çok muvaffak bir iş yapmış sayılırdı. Nitekim Londra müzakerelerinin sonunda, bu maddeyi şart koştu. İhtilâf çıktı, bir ara andlaşmaların imzalanamıyacağı korkusu belirdi, nihayet Alman Başvekili şartı kabul etti. Gerçi bu suretle Almanya Saar üzerindeki hakkından feragat etmiş olmuyordu ama, bu hakkın geri alınması güçleşiyordu. İşte, Londra müzakereleri sıralarında Saar anlaşmasına böyle varıldı.

Anlaşma gereğince bu eski Alman toprağı iktisaden Fransaya bağlanıyor, ilerde aktedilecek sulh anlaşmasına kadar da siyasi bakımdan bir «Avrupa Toprağı» hüviyeti alıyordu. Fransa bu hüviyeti istismar etmiyeceği vaadinde bulunuyordu. Üstelik, anlaşmada bir dokuzuncu madde vardı ki hakikî sulh müzakerelerine geçildiğinde Saar'da bir plebisit yapılmasını derpiş ediyordu. Fakat anlaşmanın heyeti umumiyesi, hayli muğlâktı. Bazı tefsirlere ihtiyaç gösteriyordu.

Almanya'da reaksiyon

Pariste imzalanan metin, Almanyada tahmin olunduğundan da geniş bir memnuniyetsizlik yarattı. O kadar ki Adenauer kabinesine mensup vekillerden bazıları böylelikle Saar'ın büsbütün kaybedileceğini, bu anlaşmanın tasdik edilmemesi gerektiğini açıkça beyan ettiler. Bütün Almanya'da yer yer toplantılar yapılıyor ve Saar hakkındaki kararın asla tasvip edilmediği belirtiliyordu. Almanlar memnun değildi. Bunu saklamaya imkân yoktu.

İşte Dr. Adenauer bu sırada Washington'dan memleketine döndü. Bilindiği gibi Amerikaya bir ziyarette bulunmuş, Eisenhower'le görüşmüş, tebrik edilmişti. Halbuki kendi yurdunda, yaptıkları beğenilmiyordu, üstelik en yakın mesai arkadaşları aleyhinde cephe alıyorlardı.

Başvekil kabinesini derhal toplantıya çağırdı.

Heyecanlı bir toplantı

Alman hükümeti, bir koalisyon hükümetidir. Gerçi ekseriyet Hıristiyan Demokratlarda, yâni Başvekilin partisindedir ama Liberaller ve «Mülteciler Partisi» mensupları Adenauer'in destekleridir, liberallerin şefi Thomas Dehler ise Saar anlaşmasının aleyhindeydi. Başvekil kabine toplantısının sabahı, evvela onunla görüştü. Müteakiben kabine toplandı.

İşin en garip tarafı, hükümet meseleyi kapalı kapılar arkasında müzakere ederken liberal partinin ileri gelenlerinden biri Saar hakkındaki bazı hususların Almanya ile Fransa arasında yeniden görüşüleceğini Reuter ajansının muhabirine beyan ediyordu. Anlaşılıyordu ki sabahleyin Adenauer ve Dehler öyle mutabık kalmışlardı.

Hakikaten de öyle oldu. İşte Matignon köşkünde Fransa Başvekili Mendes-France'ın okuduğu mesaj bunun neticesiydi. Almanya, yeniden müzakere açılmasını resmen talep ediyordu.

Mendes-France dertte

Fransa ne yapacaktı? Andlaşmanın bazı maddelerinin bir tefsire ihtiyaç gösterdiğinden şüphe yoktu. Ama bu, Fransaya verilmiş bir şeyin Fransadan geri alınması gibi bir mâna taşıyacak ve biç şüphesiz Almanyaya hükümranlığını iade eden andlaşmanın Fransız parlâmentosu tarafından tasdiki işini bir defa daha güçleştirecekti. Mendes - France mebuslardan böyle bir tasdiki isterken Saar'ı mukabeleten verecekti. Halbuki şimdi buna imkân kalmıyordu. Mebusları nasıl tatmin edecek, tasdikin lüzumuna inandıracaktı? Gerçi Adenauer'in teklifini kabul etmek mecburiyetindeydi, aksi halde Alman parlâmentosunun aksilik çıkaracağından emindi ama bu, iki ucu kirli bir değneğe benziyordu.

Böylece Avrupanın birliği ve Batı Dünyasının müttehid hale gelmesi yeniden tehlikeli hale girmiş olaydır. Fransız ve Alman milletleri arasındaki zıddiyet, korku, ihtilâf bertaraf edilmedikçe hakiki anlaşmanın olamıyacağı yolundaki iddiaların sahipleri haklı görünmektedirler.

Bunlar olup biterken, Almanyanın silâhlanmasına her ne pahasına olursa olsun mâni olmak için çırpınan Moskova da elinden geleni ardına koymamakta, her fırsatta yeni fesat tohumları ekmektedir. Almanya ile Fransa yeni bir hal çaresi bulamazlarsa, sevinecek Ruslardır. Ruslar ve dünyanın her tarafındaki komünist uşakları!

Düsseldorftan görünüş

Almanya'nın her şehrinde Saar'ın matemi var

Monako

Bir prense varis aranıyor

Avrupanın en güzel köşesinde, Fransanın cenubunda ve Akdenizin kıyısında 25 bin kişi merak ve endişe içinde bulunuyor. Bu 25 bin kişi, küçük Monako Prensliğinin nüfusunu teşkil etmektedir. Aslına bakılırsa keyiflerinin yerinde olması icap eder. Zira belki de dünyanın en lâtif iklimi içinde yaşamaktadırlar, bol para kazanmaktadırlar. Başkentleri Montekarlo'nun meşhur kumarhanesi her yıl yüz binlerle turist çekmektedir. Bu turistler paralarının en büyük kısmım oraya bırakmak-

tadırlar. Ticarethaneleri iyidir. Üstelik pek büyük bir de mazhariyete sahiptirler: Memlekette vergi tahsildarı yoktur. Zira Monako Prensliğinde vatandaşlardan vergi alınmaz. Hükümet kendi yağı ile —daha doğrusu bastırdığı pulların ve işlettiği kumarhanenin getirdiği gelir ile— kavrulur. Küçük prenslik gümrük anlaşması ile Fransaya bağlıdır, dış münasebetlerini de Fransa deruhte eder ama diğer taraftan tamamiyle serbesttir.

O halde Monakoluların derdi ne? Dertleri şu: Genç ve sevimli prensleri İkinci Rainier hazretleri evlenmek için bir türlü kız beğenemiyor. Prensin talihsiz olduğu kadar beceriksiz sayılması gerektiği de bir hakikattir ya...

Rainier otuz yaşlarındadır. Uzun boylu, güzel yapılı, kaytan bıyıklı bir delikanlıdır. Kızların kalbini —hele sıfatiyle beraber— kolaylıkla yakabilir. Buna mukabil bir genç kadın kendi kalbini yakmıştır: Fransız sinema artisti Gisele Pascal. Prens ile Gisele Pascal arasındaki aşk uzun yıllar devam etmiş, fakat iki sevgilinin evlenmesi kabil olmamıştır. Monako sarayı, asil olmıyan bir gelini kabul etmek istememiştir. Buna mukabil Rainier sevdiği kadından başkasiyle evlenmiyeceğini alenen beyan etmiştir.

Vaziyet bu suretle kör düğüm haline gelince Gisel Pascal büyük bir fedakârlık yapmış, kendisini, o sırada Cannes'daki sinema festivaline gelen Gary Cooper'in kolları arasına atmıştır. Böylece, Monako prensi ile evlenebilmesi ihtimalini tamamiyle ortadan kaldırmıştır. Rainier buna rağmen başkasiyle evlenmemiştir, hâlâ sinema yıldızını sevmektedir. Evlenmeyince de tahta vâris çıkmamaktadır. İşte, Monakoluların endişesinin sebebi budur. Prens Rainier'ye şu anda bir şey olsa yandılar. Taht varissiz kalacağından Fransa ile Monako arasındaki anlaşma gereğince Prenslik Fransa Cumhuriyetine bağlanacaktır.

Ee, cumhuriyetle idare edilmek fena mı? Doğrusu istenilirse Monakolular bunu düşünmüyorlar. Düşündükleri bir tek şey var: O zaman vergi ödeyecekler.

Amerika

Bir demokrasi dersi

Elinde gözlükleri, muhatabını dikkatle dinleyen adamın adı Eisenhower değil de Ahmet veya Mehmet olsaydı, gözleri hayretten mutlaka faltaşı gibi açılırdı. Kendisi Cumhuriyetçi partidendi, muhatabı ise Demokrat partiye mensuptu. Demokrat parti, memleketin icra organının başında bir Cumhuriyetçi başkan bulunduğu sırada Kongre'de, yâni Temsilciler Meclisinde Ve Ayanda kontrolü eline geçirmişti. Teşrii organlara o hâkim bulunacaktı. Yâni, istediği takdirde Amerikada hiç bir işin yapılmamasını, idare mekanizmasının işlememesini kolaylıkla temin edebilirdi. En mühim unsur, para onun elindeydi. Eisenhower idaresinin istediği tahsisatı

Eisenhower - Dulles

Cumhuriyetçi başkana Demokrat Kongre

vermedi mi, yapacak hiç bir şey kalmazdı. Üstelik bu durum tam iki yıl sürüp gidecekti.

Buna rağmen Demokrat Parti Eisenhower'i, hele dış politikada tamamiyle destekleyeceğini bildirdi. İç meselelere gelince, tabii fikir ayrılıkları olacaktı ama ne Ayanda, ne de Temsilciler Meclisinde bir sabotajın s'si bile bahis mevzuu değildi. Zaten böyle bir durum ilk defa olarak meydana gelmiyordu. Tarih boyunca Kongrede başka partinin hâkim olması, cumhurbaşkanlığı makamım başka bir partinin işgal etmesi âdeta olağan bir hâdisedir. Evet, Demokrat Parti Eisenhower'i destekliyecekti.

İşte adamın adı Eisenhower değil de Ahmet veya Mehmet olsaydı gözlerinin faltaşı gibi açılmasına sebep olacak söz buydu. Eisenhower bunu son derece tabiî karşıladı. Zira insanları olgun, liderleri olgun, olgun bir demokrasi memleketinde yaşıyordu.

Beklenen neticeler

Seçimlerden evvel her şey demokratların kazanacağını gösteriyordu. Bu, 20 nci asrın içinde Amerikalıların 27 nci kongre seçimiydi. Mebuslar ve ayan azaları Amerika'da toptan değil, parça parça seçilir, böylece tek partinin mutlak hâkimiyeti önlenebilir. Son kongrede (seçim 1952 de yapılmıştı) kıl kadar farkla cumhuriyetçiler hâkimdi. Bugün vaziyet değişmiştir, kontrolu demokratlar almıştır. Mesele temsilciler meclisinde bundan evvel 221 Cumhuriyetçi, 213 Demokrat ve 1 Müstakil varken şimdi 203 Cumhuriyetçiye mukabil 232 Demokrat mevcuttur. Ekseriyet için ise 218 âzalık kâfidir.

Ancak itiraf etmeli ki, seçim son derece çekişmeli olmuş ve adaylar pek çok yerde hemen hemen başa baş gitmişlerdir.

Bilhassa New York'ta durum âdeta komik olmuştur. New York'un meşhur valisi Dewey bu sefer namzetliğini koymamıştı ama, şehir Cumhuriyetçilerin bir kalesi olarak biliniyordu. Demokratların adayı ise Harriman idi. Ancak eyaletin 10.436 sandığından 10.428 tanesinin tasnifi şu neticeyi verince herkeste bir hayret baş gösterdi: Mr. Harriman 2.530.399, Cumhuriyetçi aday senatör İrving İves 2.521.239 rey almıştı. Yâni, beş küsür milyon seçmenin iştirak ettiği seçimde valiliği Harriman 9.160 rey farkla kazanıyordu. Eski vali Dewey derhal seçim makinelerinin mühürlenmesini ve kontrol olunmasını bildirdi. Zira Amerikada seçim, her şeyde olduğu gibi makine ile yapılır. Seçmenler bir odaya girerler ve mevcut kolları kullanırlar. Her kol, ancak bir defa işler, yâni bir tek rey yazar. Muhtelif seçimler bir arada yapıldığından tasnif de otomatik olarak kendiliğinden olur. İşte, bu makinelerin bazılarında bir bozukluk olması ihtimali vardı. Fakat, bozukluk çıkmadı ve Harriman New York valiliğini demokratlara kazandırdı.

Oylar yalnız New York'ta bu derece yalan çıkmadı. Meselâ Oregon ve New Jersey eyaletlerinde de Demokratlar o kadar az farkla kazandılar ki buralarda da reyler yeniden sayıldı. Fakat oralarda da netice farketmedi. Öyle anlaşılıyordu ki, Amerikalılar iki partiyi de hemen hemen aynı derecede desteklemişler, bir müsavat istemişlerdi. Kim bilir belki de, muazzam farkların insanları istemeye istemeye diktatörlüğe sürüklediğini görüp anlamışlardı.

KADIN

Moda

İkinci görünüş

Paris modalarında son «görünüşlerin» sebebiyet verdiği çığlıklar, alaylar ve nükteler bir müddet devam ettikten sonra son günlerde vaziyet normalleşir gibi oldu. Rue Du Fauburg Saint-Honore de hayret nidaları seyrekleşirken ve modacılar ikinci defa durumu gözden geçirdikten sonra Christian Dior'un «yassı görünüşünün» pek de o kadar «yassı» olmadığını gördüler.

Dior elbiselerinin üçte birinden azı, göğüsleri küçük göstermek gayesile hazırlanmıştı ama bunlar bile Caz Devrinin sarkık şekilsizliğine en ufak bir benzerlik taşımıyorlardı. Elbiselerin çoğu kalça ile beden ortası arasında vücudu sarıyor ve bu suretle lav» rak, urun ve cazip bir vücut hattı yalatıyordu.

Parisli mankenlerin çoğu, göğüslerini başı boş bırakmaktan ziyade nefeslerini tutuyorlarmış gibi görünüyorlardı. İlk günlerin şaşkınlığı geçipte «yassı görünüş» ikinci bir defa gözden geçirilince şu neticeye varıldı: «Bu moda Marlyn Monroe'yu bile daha cazip gösterecektir.»

Şu kısa izahattan sonra tombulca hanımlar teselli oldular mı?

Vogue

İspanya - Amerika harbi başladığı zaman, yeni çıkmakta olan bir mecmua, Amerikan kadınlarına şu tavsiyede bulunmuştu: «Herşeyinizi bayrak renklerinden seçecek kadar aşırı vatansever olmayın. Fena bir zevk hiçbir zaman iyi bir gayeye hizmet etmemiştir».

Ayni mecmua, bilâhare, İkinci Dünya Harbinde, şöyle demişti: «Beyaz harp zamanı için en şık aksesuvardır. Hangi renk karartmada bundan fazla göze çarpar!.»

Bu büyük sözleri söyliyen küçük bir mecmua idi: VOGUE, o zamanlar 5000 tirajı olan VOGUE. Halen Amerika'da 415,400, İngiltere'de 140.000 ve Fransa'da 25.000 tirajı olduğunu söylersek, VOGUE'un dünyanın 1 numaralı moda mecmuası olduğunu ilâve etmeğe hacet kalmaz.

Mecmuanın bu gelişmesinde editör Edna Woolman Chase'in çok büyük rolü vardır. Bugün dünya hanımlarına saçım kes, eteğini uzat, yakam kapa, kolunu aç diye direktif veren 77 lik ihtiyar kadın, 59 sene editör olarak çalışmış ve 10 dolar mukabilinde zarflan yazmak vazifesi ile işe başlamıştır.

1909'da naşir Conde Nast, mecmuayı satın aldıktan sonra Edna Chase yıldırım süratile mesleğinde ilerledi.

VOGUE ilk zamanlar Manhattanın parlak sosyete hayatını aksettirmekte idi 1914'den itibaren, yükselmekte olan orta sınıf Amerikan halkına hitab etmeğe başladı.

1920 senelerinde, harbin en civcivli zamanında, Edna Chase, VOGUE okuyucularına eteklerin kısalmakta olduğunu müjdeledi. Amerika'da yapılan ilk ekspozisyon da VOGUE tarafından tertiplenmiştir.

Edna Chase, kadınlara «daima zarif, modern, güzel ve kültürlü olan herşeyin zirvesinde olun» der. İşin tuhafı kendisi ne güzel ne de zariftir.

Giydikleri elbiseler üzerlerinden dökülen kadınları pek sık görmüş olmak ki, modanın satın alınabileceğini, fakat giyilen şeyi yakıştırmak ve göstermenin Allah vergisi olduğunu her fırsatta söylemektedir.

Son zamanlarda «Korsan» ismi verilen çok dar, hattâ bacaklara yapışık gibi duran pantalonlar hanımlar arasında çok rağbet görmektedir. Yukarıda, keten, saten ve yünlüden yapılmış üç korsan pantalonu görülmektedir

Aile

Birinci şart: Saadet

Siz huysuzluk ettiği zaman çocuğunuzun üzerine hiddetle yürüyüp kulağından tuttuğu gibi evire çevire pataklayan ve bu arada çocuğunu azarlayan bir anne misiniz, yoksa huysuz çocuğunu zaman zaman kollan arasına alarak onu seven, ona ne kadar sevgili bir çocuk olduğunu ishah eden binde bir bulunur nadir annelerden misiniz? Saklamağa hacet yok, ekseriyet, diğer zamanlar ne kadar aksine karar vermiş olursa olsun, çocuk, huysuzluğu ele alınca çareyi dayakta bulan tip annelerdedir. Halbuki, bugün, bilhassa psikoloji ilmine hak ettiği kıymeti veren cemiyetlerde huysuz çocuklar bol bol sevmek, kendisinin çok mükemmel bir çocuk olduğuna kendisini inandırmak ve mes'ud etmekle terbiye ediliyor.

Düşünen çocuk

Hayır, Rodin'in değil

Artık herkesin bilmesi icab eden bir hakikat şudur; Emosyonel enerji bir çok sebeblerden mecrasını değiştirip vücud organlarından bîrinde bir illet olarak tezahür edebilir. En çok hastalığa müstaid olan ve hasta olan çocuklar, saadetleri tam olmayan ve dolayısile huysuzluk, şımarıklık ve lâf dinlememekle hem kendilerim hem annelerini harab eden çocuklardır.

Size bir misâl verelim:: Çocuklara musallat olan ve hemen hemen her evde en büyük üzüntüyü teşkil eden iştahsızlık!.. Hiç çocuğunuzun iştahsızlığının sizden aldığı bir öç olabileceğini düşündünüz mü? Parmak kadar çocuğun onu seven annesine ne gibi bir garazı olabilir diyeceksiniz. Belki iştahsız çocuğunuza pek âlâ iştahı olduğu bebekliğinde tam manâsile doyuramadınız. Tabiî istiyerek değil ama, belki sizin onu doyuramıyacağınız anlarda acıktı, ve siz onu doyuruncaya kadar o açlık ıstırabını çekti. Belki sütünüz kuvvetsizdi,, hattâ emzikli şişesinin emziğim tam onun istediği gibi bir tempoda emecek şekilde delmemiştiniz. Veya yiyecekle alâkalı olmayan başka kabahatlarınız vardı... Kocanızla sık sık münakaşa ediyordunuz. Kaynananızla aranızda daimi bir gerginlik ve soğukluk vardı. Herhangi bir sebebten neşeli değildiniz. İşte bütün bu bebekliğinde çocuğun hassas ruhuna bombardıman tesiri yapan huzur-

suzluklar büyüklerden öç almak arzusunu yaratır, en fenası, bilhassa hilkaten asabi çocuklarda yaşamaya karşı bir isteksizlik ve dolayısile «intiharla müdafaa» denilen hali ortaya çıkarır.

Sanki çocuk karar verebilirmiş gibi onun isteklerinden ve isteksizliklerinden bahsediyoruz. Gerçi çocuk bizim anladığımız manâda düşünüp karar vermez, fakat bu küçük protoplazma parçası, müşahede edildiği veçhile, adeta bu kadar huzursuzluk ve ızdırabın hayata yaşamağa değersiz kıldığına karar verir.

Ruhen huzur sahibi bir çocuğun iştahsız olduğu pek görülmüş değildir. Mes'ud çocuklar kıskanç da olmazlar. Küçük bebek kardeşinin kıskançlığından canını acıtan büyük çocuğunuzu derhal kucaklayıp sevin. Çocuğunuzu mes'ut etmek için sarf edeceğiniz en ufak bir gayret size evlâdınızın sıhhatini kazandıracak aynı zamanda çocuk mes'ud bir hava yaratmak için uğraşacak, muhtemelen menfaatperest, menfi ve antidemokratik hisler taşımıyacaktır.

Sıhhat ve saadet daima insanlığın erişmeğe uğraştıktan en iki mühim gaye olmuştur. Bunlar kafamızda o kadar birbirine karışmıştır ki, bunları hemen hemen hayat, hürriyet ve din hürriyeti gibi en ilk ve tabii haklarımız saymağa başladık.

Mes'ud olmak için sıhhatli olmağa çalışırız, fakat içimizden kaç kişi sıhhatli olmak için mes'ud olmağa çalışır!

Bu size tuhaf gelmesin; bu gün artık anlaşılmıştır ki, doktora baş vuran hastaların üçte ikisine konan teşhis betbahtlıktır. Psikolojik bir prensip olarak Ortaya çıkan netice şudur: İnsanların çoğu bedbaht veya hasta olmak arasında bir seçme yapmağa mecbur kalınca gayrişuuri olarak vücudlarının ızdırabını bedbahtlığın doğurduğu manevi izdiraba tercih etmekte ve dolayısile «hasta» olmaktadırlar. Bunun neticesi olarak artık hastalıkları sadece hasta olan uzuv bakımından değil şahsiyetile ilgili olarak tedavi etmeğe çalışmak lâzımdır.

Fakat daha evvel yapılacak şey ruhen mes'ud hissetmeğe muvaffak olmaktır. Bunu kendi kendine başarabilmenin bir çok yolları vardır, fakat ortaya çıkan hakikat şunu ifade etmektedir ki, kültür sahibi ve olgun bir insan kendi maddi ve manevi problemlerini kendi halledebilir, hangi hadiseye ehemmiyet verilmelidir, hangi hadise üzerinde durulmağa değmez karar verebilir, mes'ud olmak için Allanın lutuflarını beklemez, kendi kendini mes'ud edebilir.

Mes'ud olmak için sarfedilecek gayret asla boşa gitmez. — A. C.

Sosyal hayat

Kadınlar çalışmalıdır

Uzun münakaşanın kısa bir hikâyesi:

«— Hanımlar çalışmalıdır...

«— Hayır, çalışmamalıdır..

«— Kadının yeri evidir...

«— Çalışan kadın, kadınlığını kaybeder, erkekleşir...

«— Hem efendim, erkeklerle aşık atmaya ne lüzum var...

Bu kabil sözler hergün, ve her yerde işitilmektedir. Hakikaten güzel bir münakaşa mevzuu...

Geçen nesil ile neslimizin devirleri arasında muazzam bir fark olduğu herkesin malûmudur. Cemiyette birçok hareketleri yine cemiyet dikte eder. Geçen nesilde lise tahsilini yapmış kadınlar parmakla gösterilirken ve daha da mühimi kaç göç varken, kadınların cemiyet içinde aktif rol oynaması beklenemezdi. Asırlardanberi yerleşmiş bir an'ane devam edip gitmekteydi. Kadın erkeğinin kölesi, evinin hanımı idi. Okumaktan, serbest hareket etmekten mahrum kılınan kadını, - devirler kalkınma devri olmayıp bolluk zamanı olduğundan, ev işi yapmaz çocuğuna bakmazdı - ev içinde bir süs olarak kabul etmekten başka çare yoktu. Başka da ne beklenebilirdi.. Kısacası cemiyetin takriben yarısı atıl bırakılmıştı.

Bugün, kanun muvahecesinde ve cemiyet içinde kadınlar erkeklerle müsavi haklara sahip olduklarından, eskisi gibi atıl bir hayat sürmeleri reva mıdır? Hayır! Mademki artık o pasif rolden sıyrılınmıştır, yeni hayat ve cemiyet şartlarının icaplarına uymak lâzımdır. Yeni cemiyet her ferdin şu veya bu şekilde çalışmasını icab ettirmektedir. Bilhassa, Türkiye gibi gelişme halinde olan bir memlekette yapılmakta olan binaya bir taş taşımak elbette faydalıdır.

Diğer taraftan fert menfaatleri gözönünde tutulursa, kadın erkek herkesin çalışması hayat standardını yükseltir. Ferdin satan alma kabiliyetini arttırır. Medenî dünyanın doğurduğu yeni ihtiyaçların, bugün bir memurun bütçesi ile karşılanacağını zannetmek iyimserlik olur. Memur maaşları ancak, hayati ihtiyaçları karşılıyacak kadardır. Bu miktarın iki misline çıktığını kabul edersek, bir ailenin tiyatro, konser, opera gibi sanat faaliyetlerine daha sık gidebileceği, daha fazla seyahat edebileceği, çocuklarına daha iyi tahsil verebileceği, velhâsıl, her balamdan daha iyi yaşıyacağı muhakkaktır. Yani maddi bakımdan kadının çalışması faydalıdır.

Çalışmanın kadının fiziki hayatında da faydaları vardır. Muntazam bir hayat sürmek, günde dört defa açık havaya çıkmak, devamsızlıktan kaçınmak için sıhhatine iyi bakmakla, kendisini daha zinde hisseder. Doktorların müşahadelerine göre, kadınlarda bazı sinir hastalıkları ve asabi haller çalışmakla bertaraf edilebilmektedir.

Çalışan veya çalışmayı arzu eden kadın birçok güçlüklerle karşılaşmaktadır. En mühimi, çalışan kadının bir de ev hanımlığı vardır. Ev işlerinden sarfınazar etmek istemiyen kadın, ev işlerine engel teşkil etmiyecek işler yapabilir, meselâ, hususi ders verebilir, yünişi, elişi yapabilir, kitap tercüme edebilir.

Dışarıda çalışan bir kadının iş saatlerinden sonra sevimli bir eş ve müşvik bir anne olabilmesi için ev işlerinin yolunda gitmesi ve bu yükün büyük bir kısmının omuzlarından alınması lâzımdır. Bunu ancak iyi bir hizmetçi temin edebilir. Bugünlerde hizmetçinin iyisi mumla aranıp bulunamamaktadır. İşçi bulma müesseseleri, ne olduğu belirsiz, iş bilmez, lâf dinlemez kadınları gönderecekleri yerde, ev işlerinde çalışmak isteyenlere hiç olmazsa kabataslak ev işleri hakkında eğitim verse, ve bu müesseseler kanalı ile tutulan adamlardan mes'ul olsa, muhakkak ki, büyük bir problem halledilir. Makûl fiatlı, kalitesi yüksek

lokantaların çoğalması da ev işlerini bir hayli hafifletebilir.

Çocuğa rağmen

Gelelim çocuk meselesine bir annenin muhakkak ki, çocuğun bir iki yaşına getirinceye kadar başında bulunması lâzımdır. Böyle haller, şehir hanımlarının hayatında bir veya iki defa zuhur etmektedir. Çocuk, iki üç yaşını geçtikten sonra, iyi şartlarla tesis edilmiş ve gelişmekte olan Çocuk Yuvalarına verilebilir.

Kadınların çalışmasına mani olan diğer meselelere gelince, bunlar daha ziyade geleneklerin doğurduğu aksülâmellerdir. Memleketimizde kadının çalışması umumiyetle ayıp telâkki edilmektedir. Kocasının veya babasının kendisini çok iyi yaşatacak kadar para kazanamamış olmasını veya öyle zannedileceğim düşünmekle utanır. Ayıp telâkki edilmiyen mahdut büro işleri, hocalık gibi vazifelerde çalışmak için her kadının tahsil ve kabiliyeti müsait değildir. Bunların dışında kalan ve her kadının yapabileceği işler, cemiyet tarafından ayıp telâkki edilmektedir veya hiç olmazsa tuhaf nazarla bakılmaktadır. Bundan çok kısa bir zaman evvel büro işlerinde çalışmak dahi hoş görülmezken, birçok iyi tahsilli genç kızlarımız ve kadınlarımızın ilk hamleyi yapması ile bu engel aşılmıştır. Ayni şekilde, daha değişik işlere birkaç kişinin başlaması muhakkak ki, arkasından birçok kişiyi sürükliyecektir.

Evli kadınların çalışması bazı ailevî problemlere sebep olmakta ve çoğu zaman ufak tefek bir iki hâdise büyük kavgalara yol açmaktadır. Çalışan kadın evine dönünce muhakkak ki, yorulmuştur, ve o hızla «of yoruldum, bıktım şu işten» gibi sözler söyler. Türk erkeği daha kadınların çalışmasına alışık olmadığından, ve şayet karısını çalıştırmak mecburiyetinde ise, bu gibi sözlere içlenir, üzülür.

Çalışan kadın evine gelince, çalıştığı yerdeki yorgunluğunu ve sıkıntılarını bir tarafa bırakıp, evinde sevimli ve güzel yüzlü olmasını öğrenmelidir.

Ev işlerinde bir yardımcısı olmadan çalışan kadına kocanın yardım etmesi erkeklerimiz tarafından tabiî karşılanmalıdır. Ben erkeğim, ev işlerine yardım etmek bana yakışır mı mülâhazası ile bir köşeye oturan erkek, aşırı çalışma ile yorulan kadının bozulan sinirleri ile keyfinin kaçacağını bilmelidir.

Erkeklerimizin çoğu kadının çalışmasının aleyhindedir. Çalışan kadının, pür ve bağımsız hisler beslemesinden ve hüküm altına girmiyeceğinden korkar. İş hayâtında kadının rekabeti onuruna dokunur. Bütün bu vehimlerin yersiz olduğu zamanla erkeklerimiz tarafından anlaşılacaktır.

Enerjisi olan her kadın elinden gelen bir işte çalışmayı arzu ettiği takdirde, herşeyi icab ettiği şekilde tanzim edebilir. Fakat... Şayet aile reisi kadının çalışmasına şiddetle muarız ise o zaman bu işten vazgeçmek en hayırlı yoldur. — G. G.

TIB

Tedavi

Izdırap çeken insan

Istırap çeken bir insanın kafasında yalnız bir fikir vardır: Çabuk tedavi ve çabuk iyi olmak.. Bundan daha tabii bir istek olamaz. Fakat organizma için faydalı hastalıklar da yok mudur?

Hippocrate, talebelerine, hastalarının reaksiyonlarım dikkatle tetkik etetmeyi, onlara karşı koymamağı ve mümkün olduğu takdirde tabiata yardım etmeyi tavsiye ediyor ve (her şeyden önce zarar vermemek) prensibini öğretiyordu. Harvey de, daha sonra (hastaları beklemekle tedavi) adı altında bir kitap yazdı. Fransızlardan Raymond, XVIII inci yüz yılda (tedavileri tehlikeli hastalıklar) adlı bir kitap yayınladı. Bugün de Lyon üniversitesi profesörlerinden Delore, bu makul prensipleri yeniden ileriye sürmektedir.

Faydalı ağrılar

Bir hastanın karnının sağ tarafında ve oyluğa yakın kısımlarda şiddetli ağrılar hissettiğini yahut da senelerdenberi midesindeki sancılardan, yanmalardan, ekşimelerden şikâyetçi olan bir kimsenin göbeğinin üstünde birdenbire bıçak saplanır gibi yahut yanar gibi bir ağrı duyarak hekimi çağırdığını farzedelim. Hekim muayene sonunda hastasının karnını taş gibi sert bulmuş olsun. Şimdi biran için bu iki hastaya zamanında yetişen hekimin hemen morfin, dolantin gibi ağrı dindirici bir enjeksiyon yaptığını da düşünelim. Bu hekim müthiş bir hata islemiş ve hastasını belki de vakitsiz bir ölüme mahkûm etmiştir. Çünkü, böyle ani bir karın sancısı ile hekimi çağıran bir biçarenin rahatsızlığı delinmiş veya delinmek üzere olan bir apandisit veya delinmiş hür mide yarası olabilir. Yapılan ağrı dindirici iğneler hastanın ıstırabını muvakkat bir zaman için durduracaktır. Fakat peritonit başlamıştır. Geçen her saniye hastanın hayatım tehdit etmekte ve en kıymetli zamanın kaybına sebep olmaktadır. Bu iki ağır hastalığın en esaslı teşhis vasıtan ve belirtisi karnın, hekimlerce pek bilinen bazı bölgelerindeki ağrılardan ibarettir. Bunu hemen, dindirmeğe yeltenmek hele teşhis kesinleşmeden bu işe başlamak büyük bir sanat hatasıdır. Bazan delinmiş bir kör barsağın içindekiler karna boşaldığı zaman da hasta nisbi bir ferahlık ve sükûnet hisseder. Biz buna hain sükûn, hain rahatlık (Accalmie Traîtresse) diyoruz. Hekim zamansız yaptığı müdahale İle ağrıyı dindirerek hastayı böyle sonu kötü olacak bir rahatlığa terk etmekten çekinmelidir.

Lüzumsuz tedaviler

İyi gidişli, kötülüğe meyli olmıyan hastalıklar da vardır. İyi bir bakımla bu hastalıkları gidermek mümkündür. Bunlara enerjik ve şiddetli tedaviler yapmaktan kaçınılmalıdır. Çünkü bu tedavilerin de hastaya zararları dokunabilir. Meselâ hastanın tansiyonunun 17 - 18 gibi yüksek bir seviyede bulunduğunu farzedelim. Hasta sinirli ve telâşlı bir insansa hekim de bilmiyerek hastanın heyecanını dürtüklemişse derhal rejimler, ilâçlar, iğnelere baş vurulacaktır. Aksi gibi tansiyon yüksekliğinin rejimi de çok sıkıdır. Tuz tamamen kesilecek (mutfaktan ve sofradan), kalkacaktır. Yahut (pirinç - şeker) rejimine uyulacaktır. Bunların kalorisi çok düşüktür. Moral kırıcı, yaşama arzu ve imkânlarını öldürücü şeylerdir. Biz hekim diliyle böyle sıkı rejimlere, en ufak suç işleyen kimseyi ölüme mahkûm eden hâkim Dracon'un adına işaret olsun diye (Dracinien rejim) diyoruz. Misaller artırılabilir. Kanında kolesterin veya üre pek az artmış olan, idrariyle biraz şeker çıkaran hastaları da bu arada hatırlamak lâzımdır. Bütün bu gibi hallerde hekimin yapacağı şey hastalan lüzumsuz telâşa vermek, onların maneviyatlarını yıkarak yaşama enerjilerini söndürmek değil, iyi ve yerinde hijyen tedbirleri alarak, onları devamlı müşahede altında bulundurmaktır. En zararsız bir derdinden ötürü hekime müracaat edip kolundan, budundan, damarından, derisinden, gerisinden, günün beş vaktinde iğnelenerek kırık dökük bir halde kaldırımlarda dolaşan ve nihayet 200 - 250 inci iğnede sabrı taşarak rejimi de, hekimi de, tedaviyi de, tababeti de inkâr etmek ve bütün ilâçlara son vermek suretiyle rahata, huzura ve sıhhate kavuşan pek çok hazakatzede tanımaktayız.

Kendi başına iyi olan hastalıklar

Bir çok had hastalıklar kısa bir zamanda kendiliklerinden de iyi olabilirler. Hekimin bu gibi hastalıklar karşısındaki durumu onları yalandan takip etmek ve en ufak bir ihtilât ortaya çıktığı zaman müdahale etmek olacaktır. Biz buna eskiden (Silâhlı bekleme) derdik. Bir nezle, bir grip, bir su çiçeği böyle beklenmesi gereken hastalıklardandır. Halbuki hekimlik hayatımızda bunun daima aksini görmekteyiz. Ufak bir kırıklık Veya nezle karşısında, bir çok fedakârlıklarla temin edilebilen, bazan döviz kıtlığı yüzünden en ağır hastalarda kullanma imkânını bulamadığımız penisilin, streptomisin, kloromisotin, kemisetin, terramisin, gibi bir kısmı pek de pahalı olan ilâçlar daha hekim gelmeden ahnıverrhekte, bu yüzden hastalık şekil değiştirmekte, hekim de artık ne yapacağını şaşırmaktadır.. Bu lüzumsuz israf, lüks ve fanteziden başka bir şey değildir. Üstelik bu ilâçlara karşı mikroplar zamanla mukavemet ve direnç de kazandıklarından daha ağır bir durum karşısında kullanıldıkları zaman yararlı olamamaktadırlar.

Faydalı reaksiyonlar

Bazan bir hastalık kendisinden daha ağır başka hastalığa faydalı bir tesir yapar, bu ağır hastalığın gidişinde hayırlı bir durum yaratır. Meselâ üre-

mide, ishal faydalıdır. Çünkü vücutdan bir miktar su ile beraber üre çıkmasına sebep olur. Ağız yolundan zehir almış veya besinlerle ağıllanmış bir kimse için kusmalar, bir savunma çaresidir. Bu kusmaların durdurulma» sı o kimse için zehirlenmenin ilerlemesi, belki de ölüm demekdir. Tansiyonu yüksek bir hastada burundan, basur memelerinden kan gelmesi yahud da tansiyonu yüksek bir kadında aybaşlarının fazla olması hayırlı birer reaksiyondur. Böylece hasta için çok tehlikeli olacak beyin kanamasına organizma engel olmağa çalışmakta, âdeta buralarda birer emniyet supabı kurmaktadır. Akciğer veremine tutulmuş hastalarda ciğerin delinerek göğüs boşluğuna hava girmesi yine tabiatın kendi kendine bulduğu bir savunma yoludur. Bizim suni olarak veremi tedavi için hava vermemizle bunun arasında bir fark yoktur.

Hararet de böyledir. Bedenin intanlara ve iltihablara karşı savaş çaresidir. Harareti, ilâçlarla veya başka vasıtalarla birdenbire düşürmekten kaçınmak lâzımdır. Hattâ tansiyon yüksekliği bile bazı durumlarda yararlıdır. Herhangi bir sebeble büzülmüş ve sertleşmiş olan böbreklerden vücud için zararlı olan ve mutlaka dışarı atılması gereken maddeler ancak tansiyonun yükselmesi suretile süzülür ve idrarla dışarı çıkabilir.

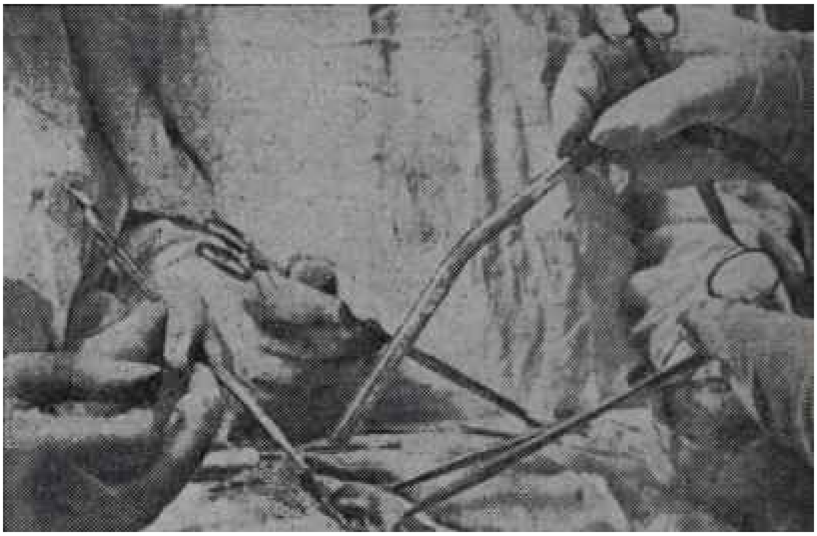
Bunun gibi aort dediğimiz damarın bazı hastalıklar dolayısile genişlediği ve geriye, kalbe doğru kan kaçırdığı hâllerde tansiyonun yükselmesi, hastanın hayatını emniyete alan lüzumlu bir muhafaza işidir.

Zamansız ameliyatlar

Modern şirürjinin başlangıçlarında derhal ameliyat yapmağa doğru bir temayül vardı. Çabuk ve tam şifa fikri hem cerrah hem de hasta için çekici idi. Fakat artık bu acele ameliyatların faydasız, hattâ zararlı oldukları anlaşılmıştır. Şimdi geniş ve büyük bir kansere ameliyat yapmak istenilmiyor. Yine had safhada bir kansere de ilişilmiyor. Bu had gidişin duraklaması bekleniyor. Yaşı ilerlemiş kimselerde kanser o kadar yavaş gelişiyor ki, ameliyat yapmaktansa hastalığı kendi seyrine terk etmek tercih ediliyor. Tüberkülozda da vaziyet böyledir. Yersiz ve erken bir ameliyat hastalığın daha vahim bir şekil almasına sebeb olabilir. Safra kesesi koliklerinden şikâyet eden bazı hastalar da hemen ameliyat olmak için hekime baş vururlar. Halbuki hastalığı kökünden iyi etmemekle beraber daha az brütal olan tedavileri ameliyata tercih etmek lâzımdır. Bazı yaralar, fistüller, süppürasyonlar da daha vahim bir hastalığın seyrini hafifleten faydalı bir role malikdirler. Meselâ tüberkülozda fistülün, hastalığın gidişini ve hızını dur» durucu bir tesiri vardır. Bu fistülü tedavi etmeğe uğraşmamak lâzımdır.

Döküntülerin içeriye dönmesi

Kızamuk çıkaran çocuklara aileler ilâç vermekten sakınırlar. Hekim verse de kullanmak istemezler. Kızamuk döküntüleri içeri döner derler. Tamamen haksız mıdırlar? Bir çok deri reaksiyonlarının organizmanın bir savunma vasıtası olduğunu biliyoruz. Böbrek hastalıklarında, romatizmada kulak iltahabları sırasında ortaya çıkan yılancık buna bir misâldir. Yılancığı tedavi etmek isterken asıl hastalık şiddetlenir. Deri hastalığı uzmanları bu gibi hallerde deri hastalığını kendi haline bırakmağı tercih ederler. Egzema da böyledir. Egzemayı tedavi ederseniz, karaciğer yetmezliği belirtileri, hazım bozuklukları, ishaller başlar. Bunlar iyi olunca egzema ortaya çıkar.

Operasyon

İyi eden eller

Mütenavib hastalıklar

Aynı hastada, bazı hastalıklar mütenavib bir şekilde görülür. Astma ve ekzema buna bir misâldir. Astma kesilir. Ekzema başlar. Ekzema durur, Astma ortaya çıkar. Buradaki asıl bozukluk hastanın allerjik oluşudur. Ekzema tedavi edilirse muhakkak arkasından astma başlayacakdır. Bu takdirde ne yapmalıdır? Hekim zararsız hastalığı bir tarafa bırakacak, ekzemaya hele çok geniş değilse ilişmiyecek, hasta için daha can sıkıcı ve yorucu olan astmayı tedavi edecekdir.

İstenilen hastalıklar da vardır

Bazan mevcut bir hastalığı muhafaza etmek değil, mevcut olmıyan bir hastalığı provoke etmek de gerekir. Bu surede daha korkunç bir hastalıkdan sakınmak veya onu gidermek için hastaya hafif bir hastalık aşılanır. Zaten bütün aşıların dayandığı genel prensib budur. Aşılamada o kimseye ölü mikropla hafif bir hastalık aşılıyor, sonradan yakalanacağı korkunç ve tehlikeli hastalıktan kendisini koruyoruz. Çiçek aşısında daha da ileri gidiyoruz. O şahsa canlı mikrop aşılıyarak «vaccine» dediğimiz hafif bir çiçek hastalığı tevlid ediyoruz. Bu suretle de daha vahim olan hakikî çiçeğe karşı kendisinde bağışlık uyandırıyoruz. Septisemi veya septikopiyemi dediğimiz ağır hastalıklarda vücudun bir tarafında bir abse yapmak veya vücudun bir kısmını yakmak, koterize etmek suretile intanı bir noktaya tesbit etmeğe ve kandan uzaklaşdırmağa çalışıyoruz. Buna tesbit absesi (Abces de fixation) diyoruz. Bazan da sunî olarak hararet tevlid ediyoruz. Buna da ateş tedavisi ismini veriyoruz. Frenginin dördüncü devir arızalarından olan genel par alizede bu önemli bir tedavi metodudur. Hastaya malarya aşılamak veya ateş yükseltici bir takım ilâçlar kullanmak suretile başarılır. Kanserde de buna benzer usullere baş vuranlar vardır. Bu zavallı hastalara müzmin bir iltihab aşılamak suretile kanserin genişlemesine engel olmağa çalışılır. — Dr. E. E.

Atom

Batı müdafaasında

Batı müdafaasında Atom silâhına çok ehemmiyet verildiği ve bir tecavüz vukuunda bunun mutlaka kullanılacağı sık sık selâhiyetli adamlar tarafından söylenilmektedir. Hattâ geçen ay memleketlinizi ziyaret eden NATO Başkumandan muavini, gazetecilerimizin, tümen sayısı bakımından büyük üstünlüğe malik olan Ruslara karsı NATO'nun elindeki mahdut kuvvetlerle nasıl karşı koyacağı hakkındaki suallerine, Mareşal Montgomery verdiği cevapta «Hiç bir zaman NATO kuvvetlerinin kemi* yet bakımından Rus kuvvetleriyle mukayese edilmemesi lazım geldiğini ve bir taarruz vukuunda mütecavizin atom silâhlan kullanılarak yenileceğini» ifade etmiştir. Fakat gazetecilerimizin «Karşı tarafta da bu silâhlar olduğuna göre durum ne olacaktır?» sualine karşı da «Evet vardır. Bu silâhlan kullanmak suretiyle her hangi bir baskına karşı koyacağız ve bu vaziyetten istifade ederek yedek kuvvetlerimizi seferber edebileceğiz» demiştir. Şüphesiz bu cevaplar kâfi derecede tatmin edici değildir. Çünkü elbette mütecaviz de atom silâhlariyle yedek kuvvetlerin seferberliğine mâni olmak istiyecektir.

Batının müdafaası için ilk önce 90 tümen kadar bir kuvvet hesap edilmişti. Asıl seferberlik bu kuvvetin örtüsü arkasında yapılabileceği düşünülüyordu. Sonradan bu kadar bir kuvvetin Batı Devletleri tarafından meydana getirilemiyeceği anlaşılarak lüzumlu kuvvet miktarı 60 tümene indirildi. Fakat bunun da mümkün olamıyacağı görülerek 40-50 tümen kadar bir kuvvet üzerinde karar kılındığı ilân edildi. Bu miktara Alman tümenleri de dahildir.

Atom silâhlarına fazla ehemmiyet verenler, bu silâhın batı müdafaasında kullanılmasiyle diğer silâhların —dolayısiyle askeri masrafların— azaltılabileceğini ileri sürüyorlardı. Bugün de bu fikri müdafaa edenler vardır. Hakikatte atom silâhının gelecek harpte oynıyacağı rol üzerindeki fikirler oldukça dağınıktır. Her yeni silâh için olduğu gibi muhafazakârlar bunun harp usullerinde ve idaresinde pek büyük bir tesir yapmıyacağı ve diğer silâhlara bir ilâveden ibaret olacağını; inkılâpçı ekol ise bu silâhın ötekileri kamilen tasfiye edeceğini iddia etmektedir.

Bir silâh harpte kullanılmadıkça hakkındaki bütün söylenenler spekülatif bir mahiyetten ileri geçemez. Atom bombasının Japonya üzerinde kullanılmasiyle alınan neticelerin umumileştirilmemesi lâzımdır. Çünkü o zaman Japonyanın hususi durumu, ve bombanın açılışındaki şartların hususiyeti bu neticelerin istikbal harpleri için sağlam bir tutanak olamıyacağını göstermiştir. Hiroşima'da halkın yüzde otuzunu istiab edecek sığınaklar olduğu halde, Atom bombası atıldığı zaman sığınaklarda 400 kişi mevcuttu. Sığınakların atom bombasına karşı muhafazalı olduğu da görülmüştü. Bugün için gerçek şudur ki, atom henüz istikbalin bilinmiyen silâhıdır. Yüzlerce atom bombasının ayni zamanda veya yakın zamanlarda kullanılmasiyle bir kısım atmosferin radyoaktivite ile işbaa gelmesi gibi muazzam bir tehlike ihtimali üzerinde ilim adamları hâlâ münakaşa etmektedirler.

Batı müdafaasında atom silâhının bomba olarak kullanılacağı ve atom topçusunun da batı Almanyadaki birliklere gönderildiği salahiyetli adamlar tarafından ilân edilmiştir. Fakat, gazetecilerimizin Mareşal Montgomeriye sorduğu gibi, karşı tarafın da bu silâhlara malik olduğunu unutmamak lâzımdır. Rusların üç, dört atom bombalık bir stoka ancak 1960 dan sonra malik olabileceği şeklindeki iddialara karşı Ruslar yalnız atom bombalarını değil hidrojen bombasını da patlatarak cevap vermişlerdir. Bilhassa düşünmek lâzımdır ki, hiç bir NATO devleti sağlam bir pasif korunma teşkilâtına malik değildir. Atom silâhına bel bağlayabilmek için o silâha karşı korunmayı garanti etmek icap eder. — S. K.

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

Woolworth servetinin varisi Barbara Hutton'a gazeteciler tarafından yeni sevgilisi ile evlenip evlenmiyeceği ve ne zaman beş numaralı kocasından boşanacağı sorulduğu zaman fena halde kızmış ve ters cevaplar vermiştir.

Barbara Hutton'un son zamanlarda beraber dolaştığı erkek Daniel Rudd isminde bir gençtir ve Barbaranın Tancadaki evinde misafir kalmaktadır!

Daniel Rudd'a da, Barbara Hutton ile evlenmek niyeti olup olmadığı sorulmuş, yeni sevgili sinirlenmiş ve «Bu gülünç bir şey» diyerek telefonu kapamıştır.

Bir çok kimseler bu çiftin Tanca'ya gelişlerinin ilk gecesi bir lokantada yemeğe çıktıklarını, o zamandanberi vakitlerini evlerinde geçirdiklerini söylemektedirler. — (A. P.)

*

Torun sahibi bir kadın olan 41 yaşındaki Mrs. Sohlemmes 15 inci çocuğunu dünyaya getirmek üzere hastahaneye yatmıştır. Çocukların bu sefer de üçüz oldukları görülmüştür.

Mrs. Sohlemmer'in bundan evvel doğurduğu çocukların hepsi ikiz ve üçüzdür. (A. P.)

*

Almanya'da Maria Muschet isminde bir kadın, bulunduğu yerden 90 kilometre uzakta bir şehirde olan bir arkadaşına bundan on altı sene evvel bir mektup atmıştır. Mektup ancak bir hafta önce gideceği yere vasıl olmuş, ne yazık ki mektubun sahibi, arkadaşının ne yazdığını okuyamamıştır. Zira zavallı kadın bir sene evvel bir ameliyat neticesi ölmüştü. (News Week)

*

Helsinki mezarlıklarından birinde ölülerin yakıldı fırında çalışan bir ocakçı, bir mezarcı ve bir bahçıvan sarhoş olmuşlar, yakılmaması gereken bir cesedi yaktıklarından dolayı da altışar ay hapse mahkûm edilmişlerdir.

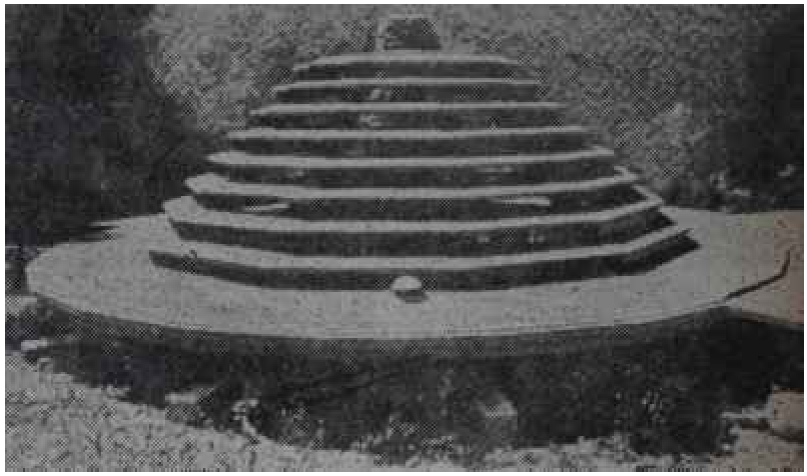
(New York Times)

*

Utay eyaleti Kasımda yapılacak olan seçimler için cereyan eden kampanyada feci bir hakikatle karşılaşılmıştır. Son harpte yaralanmış olan ve en gözde temsilcilerden sayılan Cumhuriyetçi temsilci Douglas Stringfellow televizyonla aksettirilen beyanatında, seçim nutuklarında iftihar ile bahsettiği kahramanlıklarının uydurma olduğunu itirafa mecbur kalmıştır. (A. P.)

*

Nairobi şehrinde Avrupalıların oturduğu mahallin civarında bir dişi aralanın dolaştığını gören halk, vaziyeti polise bildirmiş, polis ile aralan arasındaki mücadele bu sebeple başlamıştır. Aslan evvelâ Batılıların oturduğu kısımdaki bahçelerde, sonra Nairobi'nin ana caddesindeki kilisenin önünde görülmüştür. Aslanı yakalamak mümkün olmadığı için halka gece evlerinden çıkmamaları tenbih edilmiştir. (U. P.)

Modern ev

Ağır *ağır çıkacaksın bu merdivenlerden*

Henry Crowon isminde Şikagolu bir sanayici dünyanın en yüksek binası olan, 102 katlı «Empire State Building» in sahibi olmuştur. Henry Crowon bu binayı almak için 49 milyon 500 dolar ödemiştir. 381 metre yükseklikte olan 102 katlı dünyanın bu en yüksek binası 1931 de yapılmıştır. İçinde rahat rahat 25.000 kişi barınabilmektedir.

(New York Herald Tribüne)

*

Fransada emniyet makamlarının bildirdiğine göre, Kuzey Fransada Lille civarına inen kalın mukavvadan bir uçan daire bulunmuştur.

Eski bir madenci tarafından şaka maksadiyle yapılan bu uçan dairelerden şimdiye kadar bin tane uçurulmuştur. Uçan dairelerden çoğu, üç metre kutrundadır. Uçan dairelerin altında erimiş balmumuna batırılmış bir paçavranın tutuşması ile sıcak hava mukavva daireyi biraz yükseltmekte, bundan sonra rüzgârla uçmaktadır. Yanan mum mukavva dairenin etrafında turuncu bir hâle teşkil etmektedir. Polis ihtiyar madenci hakkında tahkikata başlamıştır.

(New York Times)

*

Dünyanın ileri gelen iki yüz dedektifi Romada bir geçit resmi tertip etmişlerdir. Bu merasime canileri takipte faydalanılan iki yüz polis köpeği de iştirak etmiştir. (News Week)

*

Siyam Emniyet Müdürlüğü daha dürüst hareket edeceklerine emin olarak; gençlerden müteşekkil bir polis kuvveti meydana getirmiş ve bunun ilk neticesini «almışlardır. Fakat netice maalesef aksi olmuş ve 13 yaşındaki bir polis memuru bir dükkândan sigara çalarken yakalanmış ve tevkif edilmiştir.

(U. P.)

*

Japonya'da, Nara Üniversitesinde okuyan 400 kız talebe, bir profesörün kendilerini viski içmeğe zorladığını iddia ederek grev ilân etmişlerdir.

Ayrıca 45 yaşındaki bu psikoloji profesörünün, sadece kendine iltifat eden kız talebelere not verildiğinden şikâyet edilmektedir. Erkek talebeler bu profesörün dersine girmeyi reddetmekte ve azlini istemektedir.

(News Week)

*

Roma'ya yakın kazalardan birinde oturan Antonia Parguali isminde bir adam 110 yaşında hayata gözlerini kal pamıştır. Parguali'nin cenaze merasim kalabalık olmuş ve merasime 84 yaşın daki oğlu ile torunlarından müteşekkil altmış kişilik bir gurup iştirak etmiştir.

*

Muhafazakâr Parti kongresinde yap tığı konuşma sırasında, sert içkile re sevgisi memleket çapında meşhur olan Winston Churchill, bir ara sözünü kesmiş ve bir bardak su istemiştir.

Suyu içtikten sonra kongre meni 'Suplarına, «Su içmek de arasıra yaptı ğım bir iştir» demiş ve bu şakası gülüş melere yol açmıştır. (A. P)

*

İngiltere'de Middesex'de oturan Mrs Barbara Woodhouse hayvanlarla yap tığı konuşmalar ile meşhur olan bir ka dındır. Bir çok aileler kendisine köpek lerini göndermekte, o da, bu köpekleri konuşmak suretiyle terbiye etmektedir. Mrs. Woodhouse «Hayvanlar ile konuş mak San'atı» isminde bir kitap yazmış ve eseri çok sevdiği köpeği Juno'ya it haf etmiştir. (New York Times)

*

İngiltere'de, Nuneaton'da kurulmuş olan «askeri vasıtaları deneme istas yonunda» İngiliz ordusu için hazırlanan yeni cipler su çukurunda tecrübe edil mektedir. Bu tecrübenin gayesi, araba nın motörüne su nüfuz etmeden bi nehri aşıp aşamıyacağını anlamaktır. Bu tip jipler, su içinde su almadan bi müddet gidebilecek şekilde yapılmış lardır. (New York Times)

KİTAPLAR

DÜNYA MATBUATINDA GAZİ MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

(Yazan ve derleyen: Temel Dündar. Ankara 1954 Desen M. 185 S. 2 resim. 5 lira.)

Kitap, Atatürkün ölüm günlerinde Türk ve dünya basınında çıkmış yazılardan derlenip seçilen parçaları bir araya getirmektedir. Yazar, kitabını «Atatürk inkılâplariyle, İstiklâl ve Cumhuriyetimizin ebedî koruyucusu, yeni ve ileri bütün Türk nesillerine armağan» etmektedir. Kitabın önsözünü yazan Prof. Hikmet Bayur, diyor ki: «Atatürk, biz Türkler kadar bütün insanlık içinde bir ilham kaynağı olmuştur. Onun yaptıkları ve söyledikleri en derin görüş ve anlayışın, en yüksek yurtseverliğin, en geniş insanlık duygularının bir örneğidir. Onları inceliyen ve onlar üzerinde düşünen herkesin akıl ve ruhu yükselir.» Kitabın başında «Atatürk'ün en sevinçli ânı» başlıklı —kitabı hazırlıyanın kaleminden çıkmış— orijinal bir yazı, yine yazar tarafından çizilmiş bir «portresi» (boyuna, kilosuna kadar), Atatürk'ün vecizeleri, «Büyük adam kimdir?» konuşması, edebiyatı tarifi yer almıştır. Kitap iki bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde, yurt aydınlarının yazılarından parçalar veya bütün bazı yazılar, şiirler alınmıştır. İkinci bölümde dünya basınından özetler verilmiştir. Kitabın sonunda T. Dündar'ın, Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'ne cevabı, Atatürk'ün hayat kronolojisi, ailesi; Türk'ün tarifi gibi başka yazılar da vardır. Kitaba konulan iki resimden biri Atatürk'ün «Amerikada Türk Teavün Cemiyeti» ne imzaladığı kalpaklı fotoğrafıdır. (Bu fotoğrafı sayın Halil Nuri Yurdakul vermiştir.)

ANAFARTALAR KUMANDANI MUSTAFA KEMAL İLE MÜLAKAT

(Yazan: Ruşen Eşref Ünaydın. 3. basım. İstanbul Ekim 1954 Yeni M. 80 S. 100 kuruş. Varlık Yayınları; Sayı; 303. Varlık Cep Kitapları : 116. Metin dışında bir resim.)

Bu mülakat ilk defa 1915 yılında Yeni Mecmua'nın Çanakkale özel sayısında yayımlanmıştı. 1930 da iki defa kitap halinde çıkarıldı. Ruşen Eşref, 1915 te Anafartalar Kumandanı Mustafa Kemal'den Anafartalar savaşlarına güzel kitap o zaman meydana gelmişti. ait hâtıralarını anlatmasını istemiş, bu Mülakatın 10 Kasım 1954 günlerine yakın iyi kâğıda basılmış, ucuz bir kitap halinde yeniden yayımlanışını sevinçle karşıladık. Atatürk gençliği, O'nun her sözünü, satırı satırına öğrenmelidir.

NÜKTE, FIKRA VE ÇİZGİLERLE ATATÜRK

(Derliyen: Niyazi Ahmet Banoğlu. İstanbul 1954 Ercan M. 98 S. 150 kuruş. Yeni Tarih Dünyası Özel Sayısı).

Atatürk'e ait hâtıraların anekdot diyebileceğimiz kısmı en değerli belgeler arasına girer. Ölümünden sonra bu çeşitten bir iki kitap yayımlandı. Bunlardan en zenginleri, Cumhuriyet gazetesinin müsabakasına gönderilen cevaplardan meydana gelen kitapla (Atatürke ait hatıralar, İstanbul 1949) geçen yıl, Atatürk'ü Anıt - Kabir'ine bıraktığımız günlerde Kemal Arıburun tarafından derlenen fıkraları içinde toplıyan eserdir (Atatürk Muhtelif cepheleriyle). N. A. Banoglu'nun meydana getirdiği bu yeni kitap, Atatürk'ün renkli bir por-

Kitap ihtikarı

Geçen yıl, dışarıdan gelen kitap ve dergilerin çok yüksek fiyatla satıldığından şikâyet edilmiş, gazetelerde bununla ilgili bikaç yazı çıkmıştı. Sonu ne oldu, bunun için bir tedbir alındı mı, yoksa, kitapla ilgisi olan kimseler pek saydı olduğu için önem verilmedi, kapandı, unutuldu mu bilmiyoruz. Bildiğimiz bir şey varsa başıboşluğun sürüp gittiğidir.

Bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de pek çok tutulan coğrafya dergisi vardır: The national geographic magazine. Geçen yıla kadar tek sayısının fiyatı 50 sent'ti. Yani 150 kuruş. O zaman kitapçılarda 250 kuruşa satılırdı. Geçen yıl fiyatı 60 sent'e çıktı. Yani bizim paramızla 30 kuruş daha arttı. Kitapçılardaki fiyatı derhal 350 kuruş oldu. (Şimdi : 400 kuruş). Halbuki yıllık abonesi 6.75 dolardır; bizim paramızla 20 lira kadar tutar. Nakil masraflarını da eklesePiz yine tanesi 350 'kanışa gelmez. Oysa ki, kitapçılara muhakkak bir kâr hissesi bırakılmaktadır. Abonelere ayrıca nakil masrafı da yüklenmediğinden pek çok kimse Milli Kütüphane'de satılan Unesco Kitap kuponları ile getirtiyor.

Unesco Kitap Kuponları büyük bir kolaylık sağlamaktadır. Her şeyden önce, kitapçının miktarı bilinmiyen kârı ortadan silinmektedir. İkincisi, sanki İstanbul kitapçılarına para yerine posta pulu gönderir gibi kuponlar bir zarfa konularak gönderilebilmektedir. Sonra, araya kitapçıyı koymak istemiyenler, veya kitapçının getiremiyeceği kitapları istiyenler için devletin döviz işlemine başvurmağa hacet kalmamaktadır. Her halde Maliye Bakanlığı da, kitap dövizi için gerekli işlemlerden bir hayli zaman ve iş tasarruf etmektedir.

Yalnız, Unesco Kitap Kuponları çabuk tükeniyor. Bu yıl, geçen iki yıla göre daha fazla ödenek sağladığı halde kuponlar yılın ortasında bitiverdi. Bilhassa Anadolu'nun illerinde, ilçelerinde oturan aydınlar için bu kuponları mektupla istemek imkânı verildiğinden Millî Kütüphane pek çok istekle karşılaştı ve bunları yerine getirdi. Bir okuyucu istediği kadar kupon almakta serbesttir. Bu da tabiidir; çünkü örneğin bir ansiklopedi takımı satın almak istiyen kimse birkaç bin lira ödemek zorundadır;

Unesco Kitap Kuponları okuyucuyu hem döviz işlemlerinden kurtarıyor, hem de güvenmediği kitapçıdan.. Kuponlar belki kitapçıları memnun etmiyor, fakat ödenek bizim memleket için bile az olduğundan, herkes de bu kolaylığı bilmediğinden kitapçıları henüz kaygıya düşürecek bir şey olmasa gerek ortada.. Hem, alış verişlerini dağınık olarak yapan, yani her gün başka dergi alan, veya yabancı dergilere ara sura el uzatanlar için kupon satın almak lüzumsuz.. Kitapçılar da bu çeşit satışlardan kazanıyorlar.. Devamlı okuyucu zamanla aldatıldığının farkına varıyor. Derginin üzerindeki fiyatla kitapçıya ödediği paranın arasındaki büyük farkı görüyor, tabii, tedbir arıyor. Belki de ihtikâra bir gün okuyucunun dikkati engel olabilecektir.

Geçenlerde İngilizce süslü bir çocuk sözlüğü için, gazeteci ile kitapçı aran bir dükkâna uğradım. Aradığımı buldum, fakat fiyatı beni şaşırttı. Kurşun kalemle yazılmış «440 kuruş» u kitapçıya gösterdim, aynı kitabı on onbeş gün önce başka bir kitapçıdan 375 kuruşa aldığımı söyledim. Adam, çok kaba bir tavırla: «Git, yine oradan al!» diye karşılık verdi. «Elbette öyle yapacağım!» dedim. Nitekim, aynı kitabı ilk aldığım kitapçıdan yine 375 kuruşa satın aldım.

Aradaki fiyat farkını ya bu müşteri ile konuşmasını bilmiyen kitapçı yaratıyordu, yahud da İstanbuldaki toptancı Rum kitapçı... Ucuza veren kitapçı belki doğrudan doğruya getirttiği için 65 kuruş daha insaflı davranıyordu. Bunu bilmemize pek imkân yok; zira çoğu zaman kitapların fiyatları yazılı olan kısım kesilip atılır. Geçenlerde, Unesco Kitap Kuponlarının tükendiğine üzülen bir okuyucuya bir başka kitap meraklısı; «Falan kitapçı kitabın üzerindeki fiyata göre getiriyor.» diye salık verdi. İç açıcı bir haberdi bu... Fakat, 25 sentlik dergiyi iyi liraya satan toptancı öylesine almış yürümüş ki, dürüst kitapçının sesi ne zaman işitilir, kimbilir?..

Bu memlekette kitap okuyan, hele dışarıdan kitap getirten kaç kişi var? Onlar da ihtikârla karşı karşıya!..

tresiyle süslü bir kapak içinde, iki sütun üzerine dizilmiş anekdotlarını toplamaktadır. Kitapta, birçok yazarlarımızın hâtıralarını buluyoruz. Bu yazarların adları: Niyazi Ahmet Banoğlu, Rıza Ruşen Yücer, Kandemir, İsmail Habip Sevüp, Kadircan Kaflı, Salih Bozok, Yahya Galip Kargı, Mithat Cemal Kuntay, Orgeneral Fahrettin Altay, Şükrü Kaya, Cevat Abbas Gürer, Hasan Rıza Soyak, Ruşen Eşref Ünaydın, Falih Rıfkı Atay, Yekta Ragıp Önen, Enver Behnan Şapolyo, Tevfik Rüştü Aras, Ali Kılıç, Sabiha Gökçen, Selim Cavit Yazman, eski bir Atatürkçü, Osmanzade Hamdi, Hamdi Varoğlu, Prof. Dr. Afet İnan, Hakkı Tarık Us. Ayrıca : Cumhuriyetin ilk yıllarına ait karikatürler. Kitapta 200 kadar anekdot vardır. Bu küçük fıkralar, Atatürk'ün şahsiyetini aydınlatacak değerli belgelerdir.

DERGİLERDE

Her 10 Kasım'da olduğu gibi, bu yıl da dergiler en seçkin yeri Atatürk'e ayırmışlardır. Atatürk için yazılmış şiir. ferin sayısı her 10 Kasım biraz daha kabarmaktadır. Türk Dili'nde Selâhattin Batu'nun, «Atatürk'e lâyik olmak» yazısından sonra şu imzaların şiirleri vardır: Oğuz Kâzım Atok, İbrahim Minnetoğlu, Şahinkaya Dil, Muzaffer Uyguner, Ünsal Özmen, Mustafa Canpolat, İsmet Ercan. Varlık'taki yazılar : Yakup Kadri Karaosmanoğlu: Atatürk'ün gerçek siması; Selâhattin Batu: Zaman içinde Atatürk; Ruşen Eşref Ünaydın: Atatürk'e dair bir hâtıra; Ceyhun Atuf Kansu; Çocuklar ve Atatürk; Tahsin Yücel: Atatürk adı; Sabahattin Kudret Aksal: Şiirimizde Atatürk; Emin Özdemir: Bardez dağlarında seni düşündük; Şairler: Behçet Necatigil; Özker Yaşın; M. Sami Aşar; Cevdet Atmaca; M. T. Karamustafaoğlu; Âlim Atay; Şemsettin Ünlü; Arif Hikmet Par; Kâzım Atok; Bedri Gider; M. Celâlettin Ertuğay; Ömer Demircan; Aytekin Ozan; H. Vasfi Uçkan; Nedret Gürcan; Abdullah Rıza Ergüven; Ahmet Köksal. Kaynak'ta şiirleri olanlar: H.Vasfi Uçkan; Arif Hikmet Par; Bedri Gider; Ahmet Yener; Refet A. Kocabekir; Yaşar Güngör; Tahsin Hayri Çağlar; Hüseyin Çimen; İsmet Ercan; Gültekin Köktürk Suvarlı; M. Fethi Savaşçı.

ORDU TAKVİMİ 1055

(Hazırlıyan Atalay Küçükoğlu (Kademli Personel Yüzbaşı). Ankara 1954 Güven B. 175 S. Ciltli 175).

Bu kitap aslında bir cep takvimidir. Cebe girecek kadar küçük. Fakat içinde, takvim bilgilerinden, günlük muhtıra yerlerinden başka subayları, astsubayları ilgilendirecek her şey var. Genel Kurmay Başkanlığınca orduya tavsiye edilmiş. Erlerin üstlerinde, çantalarında taşıyacakları eşyanın listesinden tutun da yedeksubayların maluliyetine kadar, askerlikle ilgili, suküçük sayfalara sığdırılmış. Metin dıbayları ilgilendirecek ne varsa hepsi şında bir Türkiye haritası eklidir. Haritanın arkasında «Yol mesafe cetvelinin kullanılışı» da verilmiş Asker okuyucularımız bu takvimden oldukça faydalanacaklardır.

RADYO

İzmir

Şansı açılanlar

İzmir'in küçük, başka hiç bir şehirden işitilmez radyosunun binasına esmer, uzunca boylu, genç bir hanım girdi. Pardesüsünü çıkarırken, kapıcı bir mektup uzattı. Suna Atlıoğlu —spiker bayan— mektuba şöyle bir göz attı, zarfın üzerindeki yabancı bir memleket insanının yazısını tanıyamadı. Yanlışlık olabileceği ihtimali aklına geldi, fakat adres ve isim sarihti. Açtı ve okudu.

Bu bir evlenme teklifi idi. İmza bir Amerikalı'ya aitti. Gerald Dougherty spiker bayana ilânı aşk ediyor, İsa'nın veya Peygamber Efendimizin kavli ile desti izdivaç talebinde bulunuyordu! Suna Atlıoğlu, şaşırdı, duraklādı ve bu gibi haller karşısında soğukkanlı görünmek istiyen bütün insanların yaptığı gibi gülümsedi. Yine böyle mühim haller karşısında hor insanın yaptığı gibi bu mühim hâdiseyi yalan arkadaşlarından birisine de duyurdu. Mühim hâdise, yakın arkadaş tarafından başka kimselere, bu arada bir kaç gazeteciye duyuruldu ve meseleyi öğrenmiyen kalmadı.

Suna Atlıoğlu hâdisesi, duyulmağa, sevilmeye, gülünmeye değerdi. Demek bir Amerikalı, ismi yukarıda da işaret edilen Bay Gerald Dougherty İzmir radyosunu dinliyordu! Suna Atlıoğlu'nun sesine âşık olmuştu! Kendisini bir kere olsun görmemişti, beğenip beğenmiyeceği hususunda bir fikre sahip değildi. Fakat sese tutulmuştu. Her ne kadar asrımızın romancıları, hikayecileri ve sergüzeştçileri bu hale ehemmiyet vermez, bir Ahmet Mithat Efendi ifadesi ile bu türlü mizansenler yapmazlardı amma, olanlar olmuş, bir Amerikalı, bir Türk kızma —sesinden dolayı— yanıp kavrulmuştu.

Suna Atlıoğlu sorulan sualleri tebessümle karşıladı, evlenme teklifini kabul edip etmeyeceğine de kesin bir cevap vermedi: «Hiç bir kararım yok!» dedi.

Esasen İzmir radyosu spikerlerinin bu baptaki şansları Supa Atlıoğlu ile başlamış ve sona ermiş değildi. Daha önce bir erkek spikere Aydın'ın zengin ailelerinden birisinin biricik kızı âşık olmuş —yüzüne değil, sesine— isterim de isterim diye tutturmuştu. Ailesi, hele kızın babası bu aşkın önüne geçmek için, ailenin radyosunu her açılışta kapattırmış, erkek spikerin her sözü geçişte, ters lâflar etmişti. «Kulaktan kalbe» giren bir aşka mâni olmak kimsenin haddine düşmüş değildir. İki misal bunu ortaya koyuyor. Bu Aydın'lı âşık genç kız da sevgili sesin sahibini görmek, evlenme teklifinde bulunmak için evden kaçmış, İzmir'e gelmiş ve isteğini, istediğine tekrarlamıştı. Fakat, erkek spikerimizde de bir tereddüt hasıl olmuş, kızın babası hâdisenin önüne geçmek için yapacağını yapmış, tekliflerde bulunmuştu.

Ankara

Nasip ola..

Şu İzmir'in şanslı memleket olduğu muhakkaktır. Nasıl şanslı olmasın ki, iki spikerine talip çıkmıştır. Hem de ne talipler! Birisi zengin, diğeri yabancı büyük bir memleketin insanı.. Demek ki, bu iki; spiker, bir Amerikalıyı âşık edecek kadar güzel şiveyle, bir Türk kadınını çılgına çevirecek kadar tatlı Türkçe ile konuşan insanlarmış..

Ankara radyosunun spikerlerden, dolayısiyle de Ankaralıların radyodan çektikleri göz önüne getirilirse, «bize de nasip ola böyle spikerler» dememek imkânsız hale geliyor.

Ankara radyosunun, spikerlerinden hiç kimsenin aşk mektupları, evlenme teklifleri almadığına bakarak bu hükme varıyor, değiliz. Biz, onların içinden geçeni —daha doğrusu gönüllerinde yatan arslanı— bilmiyoruz. Belki evlidirler, belki de değildirler. Belki sevilmek istiyorlar, belki de istemiyorlar. Bu onların şahıslarını ilgilendiren meselelerdir. Bildiğimiz tek taraf şudur ki, biz vatandaş olarak, radyoyu dinlemek istiyen insanlar olarak, spikerlerin seslerini, konuşma tarzlarını sevmek istiyoruz.

Ama bütün bunlar olmuyor, olamıyor. Ankara radyosu her gün spikerlerinin kekeme bazı ifadeler ile saatleri açması, kapaması, anons etmesi de "kekeme" bir radyo idaresi halinde çalışıp gidiyor.

Radyo idaresinin mesuliyetini üzerine almış bir kimse —bu Münir Müeyyed Bekman'dır— nasıl olur da bütün bu düzensizliklere, hiç değilse şu spiker işine el atmaz, yeni' tedbirlere başvurmaz! Hadi diyelim ki, öyle kimseler vardır ki, öyle kimseler tarafından râdyoevine yerleştirilmiştir ki, sözlerini kırmak, bu «yerleştirmeler» den sıyrılmak kabil değildir. Diyelim ki, bunları düzeltmeğe, radyo müdürünün yetkisi, etkisi yoktur. O halde sorabilir miyiz; Orada işi ne?

RESİM

Matisse'den natürmort
Siz asıl renklisini görmelisiniz

Portre

Matisse öldü

Bir adam hasta yatağında, kendisini ziyarete gelen gazeteciye :

«— Güneşsiz Cote, ışıksız tiyatro gibidir. Bizim Cote'un güneşi, Matisse' in güneşiydi.» dedi.

Bunu söyliyen meşhur Jean Cocteau idi. Hâdise Cote d'Azur'de, Nice' de cereyan ediyordu. Cocteau hasta idi, Matisse ölmüştü.

Matisse... Acaba dünyada sanatı sevip de Matisse'in ismini bilmiyen, resme meraklı olup da onun canlı kırmızısı önünde hayran kalmıyan insan var mıdır?

Bundan tam 46 sene evvel, daha 1908 de Parisin sanat mahallelerinden biri olan Montparnasse'da duvarlara tebeşirle yazılmış şöyle cümleler okunuyordu: «Matisse insanı delirtir. Matisse, âbsentten daha tehlikelidir.» Kimdi bu Matisse? Ufak tefek, altın çerçeveli gözlüklerinin altında mavi gözleri parlayan, küçük burunlu, kısık ama etli dudaklı, kırmızı sakallı, «Herr Proffessor» edalı bir adam... Vaktiyle bir noterin yanında çalıştığı için hâlâ o nevi işler kabul ediyor, mukaveleler hazırlıyor, böylece resmin getirmediği parayı kazanıp kendisini sevdiği sanata veriyordu. Aradan yıllar geçip şöhrete eriştikten ve bir tablosu dünya kadar paraya satılmaya başladıktan sonra bir gazeteciye şunları anlatacaktı :

«— Gelip beni gördüler ve genç artistlere yardım sandığı gibi bir teşekküle iştirakimi istediler. Söylediklerine göte bu sandık genç ressamların boya almalarını temin edecekmiş. Ne saçmalık! Yer yüzünde, boya bulamadığı için heder olmuş hakikî bir ressam yoktur. Heder eden, sadece kolaylıktır. Hem resim öyle bir zevktir ki, uğrunda insanın fedakârlıkta bulunması hakikaten değer..»

Matisse'in de yükselmesi kolay olmamıştı. Hem fakirdi, hem de sanatı takdir edilmiyordu. Montparnasse'ın duvarlarına o cümlelerin yazıldığı sırada Derain ve Vlaminck ile beraber Fauves ekolünün en namlı temsilcisiydi. Fakat münekkitler, hakkında son derece acı tenkidler yazıyorlardı. Sonbahar salonundaki bir sergisini müteakip bir gazete şöyle demişti: «Acaib karalamalar, yaş günü dolayısiyle kendisine verilen boya kutusunun içindeki renklerle basit ve barbar oyunlar oynayan bir çocuğun marifetleri...». Başka bir gazete ise, işi daha ziyade alaya almıştı. Onun kanaati şuydu : «Matisse, Derain, Vlaminck gibi insanların ya çok şakacı, ya da deli olmaları icap eder. Yoksa eserleri arasında öyle peyzajlar veya portreler var ki bunların altına altı yaşındaki bir çocuk imzasını basmaya tereddüt eder.»

Altı yaşındaki çocuk... Aynı ithamı daha sonra Dufy'ye, Braque'a ve Picasso'ya karşı da kullanacaklardı. Fakat Matisse de, onlar da münekkidleri yenecekler ve şöhrete kavuşacaklardı. Ama bunun için uğraşmaktan, bunun için çalışmaktan asla yılmadıkları, yaptıklarının hakikaten iyi şeyler olduğundan asla şüphe etmedikleri için...

Matisse ile Picasso'yu Amerikalı muharrir Gertrude Stein tanıştırmış ve iki adam hayatları boyunca hem dost, hem de düşman olmuşlardır. 1944 senesinde, Fransa'da açlık hüküm sürerken Matisse dostu Picasso'ya kızartıp yemesi için bir kaç güvercin hediye etmişti. Sonradan, İspanyol ressamın meşhur "Sulh Güvercini"nde o güvercinlerden ilham alıp almadığı sualine Matisse şu cevabı veriyordu :

«— Kati bir şey söyliyemem ama, her halde öyle..»

Picasso'ya gelince, bir gün La Boetie sokağındaki bir dükkânın vitrinindeki Matisse'lerden bakarken yanındaki Vlaminck'e şöyle diyecekti :

«— Matisse... Zavallı, ihtiyarlayınca kötüye döndü».

Matisse'in hayatı, Matisse'in şahsiyeti bu küçük fıkralardadır. Bir gün, Picasso ile kendi arasındaki fark sorulduğunda şu şekilde cevap veriyordu :

«— Picasso bir İspanyoldur, ben bir Fransızım. Siz sanki bana bir elma ağacı ile bir armut ağacı arasındaki farkı soruyorsunuz. Fark, kalblerdedir».

Hakikaten Matisse'in en karakteristik tarafı Fransız oluşudur. Adeta denilebilir ki Matisse, eğer Fransız olmasaydı o renkleri kullanamazdı, elinden gelmezdi. Serge de Diaghilev kendisinden Stravinsky'nin Bülbül'ü için dekor çizmesini istediği zaman bir arkadaşına şöyle demişti :

«— Ruslar, şiddet bekliyorlar. Görürler.. Onlara Fransız usulü itidalin ne olduğunu göstereceğim; temiz bir beyaz, soluk bir pembe ve tatlı bir mavi...»

Ayrıca, Geçit'in Picasso tarafından yapılan dekorlarını seyrederken şu sözü sarfetmişti :

«— Şu kübistleri siz anlıyor musunuz? Ben hiç bir şey anlamıyorum..»

Matisse uzun yıllardan beri Cote d'Azur'ün sakiniydi. Evvelâ Nice'de Akdeniz otelindeki odasında, sonra Cimiez'de, nihayet Vence'da «Rüya villâsında çiçekler ve kuşlar arasında durmadan çalışmıştı. Yaşını katiyyen itiraf etmek istemiyordu. Seksen yaşındayken "Otuz yaşından genç ressamların sergisi"ne iştirak için telgraf çekmişti. İddiası şuydu: İnsan, niyet ettiği yerde daima bir çiçek görebilir. Bu, bütün hayatınca şiarı olmuştu. Son günlerini içinde geçirdiği basit» kırmızı taşlı odasında bile ihtimal ki çiçek görüyordu. Orada, kenara yerleştirttiği demir karyolanın içinde, başında yeşil bir türban çalışıyordu. Bir köşede duran pikaptan klâsik musiki sesi yükseliyordu. Matisse, musiki dinliyerek çalışmaktan daima hoşlanmıştır. 84 yaşındaydı. Çalışması, bir makasla muhtelif şekillerde kâğıtlar kesmesiydi. Sonra bunları, emektar modeli Lydia'ya veriyor ve duvara iliştiriyordu. Evet. Cote d'Azur' un denize bakan bu küçük villâsında her şey büyük bir sükûnet içinde cereyan ediyordu. Ölüm de öyle geldi.

MUSİKİ

Konserler

Dörtlü konser

Programda "Türkiye Milli Gençlik Teşkilâtı, Gençlik Konserleri, No. 1" yazıyordu. Demek arkası gelecek. Teşkilât hakkında kısa bilgiyi ihtiva eden bir yazıda da bu teyit ediliyor zaten. «Türkiye Milli Gençlik Teşkilâtı, her sınıf halka ve gençliğe hitap eden seviyeli ve ucuz konserler tertibinde, milli kültürümüzün yükselmesi yönünden fayda mülâhaza etmektedir» deniyor.

T. M. G. T. işe iyi başladı. Geçen cumartesi günü Opera salonunda verilen konser için kendi sahalarında en ön safta bir mevki işgal eden dört sanatkâr seçilmişti. Yalnız, bunlardan biri için - Mithat Fenmen için - "en ön safta bir mevki işgal eden" derken mazi sigasını kullanmak daha doğru olacak. Konseri Chopin'in parçalarıyla açan Fenmen'in falsolarla dolu çalışını dinlerken, bir zamanlar en iyi piyanistimiz olan bir sanatkârın eski günlerini arattığını üzülerek düşünmemek elde değildi.

Sonra viyolonselist Nusret Kayar dört küçük parça çaldı ve en çok Ravel'in Habanera'sında muvaffak oldu. İyi bir tekniği var: tatmin eden bir musikişinas.

Basso Ayhan Baran'ı operamızın en iyi erkek sesi olarak vasıflandırırlar. Diğerleriyle arasındaki fark büyük olduğu için formunda olmayan Ayhan Baran da zevkle dinlenir. Nitekim sanatkârın genizden çıkan, her

Leyla Gencer
Hem kendi, hem sesi güzel

zamanki gibi hacimli ve cüsseli olmayan bir sesle karşılarına çıktığını farkeden dinleyiciler şaşırdılar. Sonra öğrendiler ki, - aksi şeytan - Ayhan Baran nezle olmuş. Fakat nezle mikropları bu dev sesi kolayca cüceleştiremiyordu gene. Söylediği parçaların her biri başka lisandaydı: Türkçe, İtalyanca, Fransızca, İngilizce, Almanca.. Telâffuzu her zaman vazıh, fakat şive - Türkçe hariç - daha çok ehemmiyet vermesi lâzım. Sahne tavırları da hoşa gitmiyordu. Sık sık öksürüyor, mendile müracaat ediyor, huzursuzluğunu belli ediyordu. Fakat - ne çare - bu da o musibet nezle yüzündendi.

Leylâ Gencer, kelimenin tam manasiyle bir şaheserdi» Mükemmel şan tekniği, ifade, sevk, en soğukkanlı dinleyicileri bile sürükleyen bir dramatik kudret... Bu seviyede bir opera ve ses sanatkârı, Türkiye bir tarafa, dünyada bile sayılıdır.

Soprano Gencer, bir Verdi aryasıyla konseri bitirdiği zaman salon alkıştan inliyor, dinleyiciler daha istiyorlardı. Sanatkâr tekrar sahnede görünüp de alkışlar hafifleyince, balkondan bir ses duyuldu: ..

«Konsolos!..»

Halk, alkışlarıyla teklifi destekledi. Meşhur kâğıt sahnesi isteniyordu. Fakat, anlaşılan, parçanın notası refakat piyanisti Reinwald'ın yanında değildi. Aynı ses tekrarladı :

«Peki, Tosca!..»

O da yoktu. Hem Leylâ Gencer, başka bir şey söylemeyi tasarlamıştı. Gounod'nun Faust'undan Margueritein ikinci perde aryası : «Thule'de bir Kral vardı.»

Salondan çıkarken bir dinleyici, Türkiye'de şimdiye kadar «böyle şey» dinlememiş olduğunu söylüyordu. Yanındakiler de aynı fikirdeydiler.

Folklor

Doğu Türkistan'dan sesler

George Fox Holmes 1949 yılında Kuzey Çin'in (Örümcü) şehrinde Britanya başkonsolosluğu yapmıştı ama, Doğu Türkistan'la ilgili en derin ve taze hatıraları 1933'te ilk defa orada hekim olarak bulunduğu zamanlara aittir. Dilbilimci ve antropolog Fox Holmes o zamanlar Sinkiang'daki Türk kazaklarla yakın bir dostluk kurmuş, yazın onlarla beraber yaylaya çıkmış onların kültür ve gelenekleri, sarkıları ve dansları hakkında ihtisas sahibi olmuştu.

O sıralarda bir müslüman ayaklanması oldu. Çin hükümeti, Türklerin yerleşmiş oldukları mıntakaya Çinli mülteciler sevketmeğe başlamış ve Türkler de buna tahammül edememişlerdi. Sinkiang valisi, kıyamı bastırmak için Sovyetlere müracaat etti. Doğu Türkistan böylece Komünist boyun-

George Fox Holm
Folklor mütehassısı

duruğu altına girdi. , Türk ahalinin bir kısmı, Tibet, Hindistan ve İran yoluyla, binbir eza ve cefa içinde, Türkiye' ye geldiler.

Geçen hafta Sah günü Ankara'da, Yenişehir'deki İngiliz Kültür Heyeti Kütüphanesinde Mr. George Fox Holmes bir konferans verdi. Yirmi yıl kadar önce Sinkiang'da tanışmış olduğu Türk kazaklarla, eski dostlarıyla, burada tekrar görüşmüş, portatif ve kurgulu bir ses alma makinesiyle onların musikisini kaydetmişti. Konferans esnasında bu plâkları da dinletti. Geçen yaz İngiltere'de ateşli bir komünist düşmanı İngiliz yazan Godfrey Lias'la tanışmıştı. Mr. Lias şimdi, Londra ve New York'daki iki naşirden aldığı teklif üzerine, Asyalı Türklerin Komünistlere karşı mücadelesine ve Anavatandan hicretlerine dair bir kitap yazmaktadır. George Fox Holmesin konferansını da o takdim etti. Zaten bu iki zat, Türkiye'deki araştırmalarını beraber yapmaktadırlar.

George Fox Holmes'in dinlettiği Kazak Türklerinin musikisi, Türkiye Türklerinin ve İngilizlerin kulakları için, oldukça monoton, fakat ekzotik ve herhalde alâka çekiciydi. Bu musikinin çalman kısmı iki telli, bir saza (dombra, yahut tambura), bir vurma saza (tabla) ve konferansçının dinlettiği plâklarda temsil edilmeyen bir nefesli saza (nav, yahut ney) inhisar etmektedir. Esas itibariyle ses (vokal) musikisidir. Türklerinde hayat tarzlarını, tarihlerini ve kahramanlarım anlatmaktadırlar. Yani onların folklorunu tetkik, Asyalı Türklerin tarihi hakkında birçok bilgi verir. Türkiye'ye vardıktan sonra söylemeğe başladıkları şarkılardan birinin sözleri de bilhassa dikkate değer :

Elem ve acılık diyarından geldik;
Hürriyet diyarına erdik.
Kötülük diyarından kaçtık;
Aydınlık diyarına vardık.

TİYATRO

Oğlum Edvard

Yokluk içinde güzel piyes

Piyesler

Ayda bir değişiklik

Tiyatro mevsiminin ikinci ayının ortasındayız. Bizde, üstün bir alâka toplamadıkça eserlerin bir ayda değiştirilmesi âdet oldu. Bu usul her hangi bir eserin ortalama bir ay tutunması mânasına alınmamalıdır; tiyatrolar ancak bir ayda yeni bir eser hazırlıyabiliyorlar da...

İstanbul tiyatrolarının hemen hepsi geçen hafta programlarını değiştirdikleri halde Ankarada henüz bur hareket yok. Mevsimin ilk operası da yarın akşam başlıyacak. Opera için daha fazla zamana ihtiyaç görüldüğünden, Manon hazırlanıncaya kadar Devlet operası eski repertuvarı ile idare etti. Küçük Tiyatroda Yaslı Aile, Büyük Tiyatroda da Gılgameş Destanı hazırlanıyor. Eserler tutunduğa için değil, yenileri hazırlanamadığı için eskiler devam etmekte.

Biz, bu hafta, İstanbul tiyatrolarından edindiğimiz intibaları bildireceğiz. İşi kıdem sırasına göre ele alırsak:

Dökmeci :

İstanbulun ve memleketin en eski tiyatrosu olan İstanbul Şehir Tiyatrosu üç yıldanberi Eminönü lokalinde de ayrı bir bölüm halinde temsiller vermektedir. Aslına bakılırsa bu bölüm, ileri tiyatro hareketlerini aksettiren eserlerin halkımıza gösterilmesi maksadı ve, o zamanlar tiyatroda müdür olan Orhan Hançerlioğlu'nun gayret ve teşebbüsü ile kurulmuştu. Ama bu günkü faali ile, —toprağı bol olsun— Mınakyan Efendinin gününden yirmidört saat dahi ileri gitmiş değildir.

İstanbul Şehir Tiyatrosunun mevsime bir ay geç giren bu bölümünde Bekir Arkın tarafından yazılmış «Dökmeci» isimli bir piyes temsil ediliyor. Eseri radyofonik tiyatro üstadı Kemal Tözem sahneye koymuş. Başlıca rolleri de Kani Kıpçak, Şaziye Moral, Gül Gülgün, Selâhattin Moğol, Şakir Arseven, Neşe Yulaç oynuyorlar.

İstanbul Şehir Tiyatrosunun, ileri hareketini temsil eden hu bölümde, bu derece zayıf, bu derece tiyatro olmıyan ve bu derece fena Türkçe konuşan bir topluluğu seyrettikten sonra, İstanbul da bir şehir tiyatrosunun mevcudiyetini iddia edenlere verilecek cevabımız yoktur.

İstanbul Belediyesinin, sokağa atacak kadar bol parası varsa, ona da tavsiyemiz şu olabilir: Paranızı sokağa atınız, fakat bu tiyatroya vermeyiniz, zira memleket tiyatrosunun geleceğine de kasdetmiş oluyorsunuz!

Söze nereden başlayalım? Eserden mi, sahneye vazedilişinden mi, oynıyanların melodramdaki maharetinden mi, güzel ahengi ile kulaklarda musiki hissi uyandıran Türkçemizin dejenere edilişinden mi, yoksa böyle bir intikal edebiyatını bu günün seyircisi için münasip gören İstanbul Şehir Tiyatrosunun mesullerinden mi bahsedelim?

Eserin yazarını tanımıyoruz: Bu o kadar mühim bir şev değil, fakat iler tutar bir tarafı olsaydı bari... Okumuş, âlim, feylezof bir adam... Bir hizmetçisi, bir evlâtlığı, bir karısı ve bir de kardeşinin oğlu ile oturuyor. Akliselimi, iradeyi ve ilmi temsil ediyor. Bu adam karısı çocuk doğurmadı diye ona düşmandır. Bu adamın evlâtlığı aslında bir balıkçının kızıdır ve öyle fakir bir evden çıkmış olmasına lanet yağdırmakta, tekrar o fakir hayata dönmek ihtimali ile baygınlıklar geçirmektedir. Bu âlim adamın hizmetçisi, durup dururken «hizmetçi parçası» olmaktan duyduğu aşağılık duygusunu Ortaya koymakta, hizmetçiliği hakikaten aşağılık bir işmiş gibi göstermek için gayret sarfetmektedir.

Servetini çocuk sahiplerine ve hayır işlerine bağışlıyacak derecede alicenap olan mezkur adamın kardeşinin oğlu ise, servete sahip olmak için amcasını öldürmeye kalkışmaktadır. Bütün bu kusurların bir araya toplanması az görülmüş olmalı ki, mert ve iyi kalpli Dökmeci, tazyik altında işlenen bir günahın nedamet hisleri ile akıttığı göz yaşlarına bile aldırış etmeden «Bostan dolabı» diyerek üçüncü perdeyi kâbus geçiren seyircilerin üzerine kapatıyor.

Eserde bazı kırıntılar yok değil. Yer yer fikir, felsefe ve hayat var. Ama o derece tasannua boğulmuş ve romantik edebiyatın yapışkan ağdasına o kadar bulanmış ki... kelimelerin ağırlığı altında insan rahatsız oluyor. Üstelik dil bakımından da sakat. Terkipler yersiz ve yanlış kullanılıyor. Dilimiz üzerinde çok çalışmış olan Kemal Tözem'in dikkatinden de kaçan bazı cümleler var. Meselâ bir yerde Kani Kıpçak: «Bak bu duvar kamilen Mevlâna'nın mevcudiyetleriyle dolu» diyor Günlük hayatta hangimiz böyle bir cümle tertib ederiz?

Eser böyle, sahneye vazedilişi ise, rejisörsüz oynandığı iddiası ile izah edilebilir. Sahneye her giren sözlerini okuyup çıkıyor. Hepsi bu kadar... Oynıyanlar, Şaziye Moral, Atıf Avcı ve Saltuk Kaplangil istisna edilirse, gerek melodram ifadesi ve gerekse ahengi bozuk Türkçe halamlarından Mınakyan efendi kumpanyasının devamından başka bir şeyi hatırlatmıyorlar. Dil bakımından eseri yazanla sanatkârlar elbirliği etmiş, mümkün olduğu kadar Türkçemizi bozmuşlar.

Böyle bir eseri repertuvarına alıp, ileri anlayış diye temsil ettirmeye muvaffak olan Tiyatro mesulerinin bu hareketi ancak İstanbul şehir tiyatrosunun memleket tiyatrosuna suikast tertibetmekte devam ettiğinin bir delili olarak izah edilebilir. Aksi halde telif eser olarak daha münasip bir piyes seçilebilirdi.

Yaz *bekârı :*

Küçük Sahnede Hamlet faciasından sonra George Axelrod'dan leylâ Erduran imzalı yazarın tercüme ettiği bir Amerikan komedisinin temsiline başlandı : «Yaz Bekarı»

Yaz Bekarı diğer Amerikan eserlerinde olduğu gibi, günlük hayatımızın bir tarafını aksettiriyor. Ama en tabiî, en samimî ve en husussî tezahürleri ile. İnsan adeta, tiyatro seyrettiğinin bile farkına varmıyor da, kendi kendine düşünüyor, hayal kuruyor gibi oluyor. Bu his, eseri okuduğumuz zaman her halde daha kuvvetli duyulur zira Kü-

çük Sahnede hayali bozan taraflar var.

Karısı Safiyeye giden ve evde birdenbire serbest olduğunu hisseden bir adam, neler düşünür ve düşündüklerinden ne kadarını yapabilirse, Yaz Bekâr'ındaki Richard da onları yapıyor.

Eser hakikatle hayalin birleşmesinden doğuyor. Bu bakımdan temsil edilişinde teknik tertibatın ve kullanılışının da rolü büyük. Küçük Sahne'de teknik taraf iyi kullanılamıyor ve yer yer rahatsızlık duyuyoruz.

Komediyi baştan sona, sahneden ayrılmamacasına bekâr kalan koca temsil ediyor. Münir Özkul, bütün mahareti ve canayakınlığına rağmen daha iyi olabilirdi. Biraz yeknesak kalıyor. Lâle Oraloğlu, her eserde biraz daha ilerlemiş olarak buradaki Helen rolünde de bir hayli mesafe katetmiş. Uğur Boran, uzunca bir ayrılıktan sonra Küçük sahnedeki yerini almış olmakla beraber, ablasının bıraktığı boşluğu da doldurmaya niyetli görülmüyor. Komşu kız rolünde, tam bir muvvakkat sevgili olmuştu, ne fazla ne de eksik, tamamiyle kendisi...

Şahısların, sesli düşüncelerinin neden kendi sesleriyle duyurulmadığını anlıyamadık. Bu devirde, bu imkânlar içinde, ancak anlıyamadığımız bir sebep bulunmalıdır. Eserin muvaffak tiplerinden birisi de Sadri Alışık'tı.

Aldattım sayılmaz ki :

Muammer Karaca, yeni tiyatrosunun tamamlanacağını, bir iki ayda açılacağını düşünerek Maksim tiyatrosunu bırakmıştı. İnşaatı maalesef bitmedi, kendisi de tiyatrosu ile gezmeye çıktı. Muammerden boşalan tiyatroyu eski Ses tiyatrosu sanatkârları kiraladılar. Bilindiği gibi geçen sene Ses tiyatrosunda çalışan sanatkârlar birleşerek kollektif bir operet kurmuşlardı. Mevsim başında Maksime geçerken tiyatronun ismini de «İstanbul Opereti» olarak tescil ettirdiler.

İstanbul Opereti ilk olarak Feydeau'nun bir vodvilinden Bedia Muvahhit'in adepte ettiği «Aldattım sayılmaz ki» - Revü operet - ini temsile başladı. Bu da bermutâd müzikli, haleli bir kokteyl...

Bununla beraber, Şen Ses operetindeki temsille kıyaslanırsa, adamakıllı rabıtalı görülüyor. Ekleme danslara, uydurma skeçlere ve tuluata rağmen, vodvili başından sonuna kadar takip etmek mümkün oluyor.

Eseri sahneye koyan Toto Karacadır. Yer yer klâsik tiyatro mizanseni seyrediliyor. Bale ile rol sahipleri arasında bir ahenk kurulmuş.

Umumi havası itibariyle, sıkmadan eğlendiren bir oyun tarzı tutturulmuş, her hâlde bu' tiyatronun da başka bir iddiası olmasa gerek.

Bilindiği gibi İstanbul Opereti Toto Karaca, Vedat Karaokçu, Celâl Sürurî, Ali Sürurî, Muzaffer Hepgüler Hikmet Karagözlü ile bestekâr Karlo Kapoçelli'nin ortaklığı ile kurulmuş ve Sıtkı Akçatepe, Ayten Kayalı, İsmet Görken, Kenan Büke gibi kendi sahahında beğenilen kıymetlerle takviye edilmiştir. Altattım Sayılmaz ki, operetinde hepsi yerli yerine oturmuş olduğu için bir insicam temin edilmişti. Bundan böyle de aynı isabetin gösterilmesi temenni olunur.

Oğlum Edward :

Geçen ayın 18 nde İstanbulda yeni bir tiyatro kurulmuş ve ilk eser olarak Robert Morley ile Noel Langley'in yazdıkları «Oğlum Edward» isimli bir dramı temsile başlamıştı.

Tiyatroyu kuranlar sahnemizin gerçek kıymetlerinden Avni Dilligil ile Mümtaz Enerin etrafında birleşen, sanat aşığı genç sanatkârlardı.

İlk olarak temsili uygun görülen eseri de Yedide Baha Pars, büyük bir muvaffakiyetle dilimize kazandırmıştı. Eserin temsilini müteakip gazetelerde çıkan yazılar hiç de memnuniyet verici değildi.

Yaz bekârı

Varlık içinde sudan piyes

Halbuki, biz gerek bu teşebbüsü gerekse temsili alkışlamakla yazımıza başlamak istiyoruz. Şu açık kartla ki, hafta içinde, İstanbulda faaliyette bulunan tiyatrolar içinde en başardı temsili bu fakir ve rağbet görmeyen sahnede seyrettik. Tiyatronun başlangıçta iyi kritik alamayışının ve rağbet görmeyişinin sebepleri de iki cümle ile izah edilebilir: Tamamiyle ezberlenmeden ve hazırlanmadan temsile başlamak ve teşebbüsü sermayesiz tahakkuk ettirmek. Bilindiği gibi bir tiyatro rağbet görmek için mevcudiyetini duyurmaya mecburdur. Bunun için de evvela para lazım.

Yeni kurulan bu genç tiyatronun adı: Çığır Sahne'dir. İlk eserde Avni Dilligil, Mümtaz Ener, Belkıs Fırat. Hayri Esen, Mualla Fırat ve Şevki Artun ile bazı yeni istidatlar rol almışlar. Eserin rejisörlüğünü Avni Dilligil yapmış, dekorları da kendisi çizmiş. Çizmiş ama bütün kaçmalara rağmen parasızlık yakasını bırakmamış. En ucuza maletmek için tercih edilen sembolik tarz bile sahnenin fakirliğini örtememiş, Bununla beraber tahminlerin üzerinde bir muvaffakiyetle temsil edilen Oğlum Edward, müteşebbislerin yüzünü güldürmelidir. Gerçi tiyatronun hasılatının çok düşük olduğu belli. Salon bir türlü dolmuyor ama, amatör heyecanı ve isteği ile çalışan bir kadro için mühim olan zarurî masrafın karşılanmasıdır.

Sanatkârlar, sabırla devam etmek kudretini gösterebilirlerse ve bu gibi başarılı eserler temsil ederlerse, mutlak surette kazanacaklardır. Oğlum Edward, doğuşundan, genç yaşında ölümüne kadar Edward'ın anne ve babasına çektirdiklerinin hikâyesidir. Edward hiçbir zaman sahnede görülmüyor fakat, onun hayatım safha safha takip edebiliyoruz.

Kendisini çok seven bir babası var Onun uğrunda her şeyi göze alan, kanunu bile gayrımeşru yollarda şaşırtan oğlu için yangın çıkaran zengin olan fakat her şeye rağmen onun kullandığı tayyare ile düşüp ölmesine mani olamıyan bir baba...

Anne: sevgisi İstıraba çevrildiği andan itibaren zaafını alkolle gizlemeye çalışan ve Edward'ın arkasından hayat kudretini de kaybeden bir kadın...

Aileyle yalandan alakalı doktor Parker, iş ortağı Soams, Edward'ın iğfal ettiği Miss Betty, mektep müdürü, muallimler vesaire...

Eserde Edward'ın annesi ile babası merkezi teşkil ediyorlar.

Baba Arnold'u neşeli günlerinde de ıstırap devirlerindeki kadar muvaffakiyetle temsil eden Avni Dilligil, sanat tiyatrosu için büyük bir değer olduğunu bir defa daha ispat etti. Öyle tahmin ediyoruz ki, rollerini ezberlemek için, temsil günlerinin mümaresesini beklemese, ilk temsillerinin daha iyi kritik almaları mümkün olabilecektir.

Avni Dilligil'den daha uzun bir müddetten beri sahneden uzak bulunan Mümtaz Ener, geçen zaman içinde sanki gizliden gizliye çalışmışcasına alışık ve başardı idi. Birinci derecedeki başarı zincirinin mühim bir halkası da Belkıs Fırattı. Fakirlik günlerinde, zengin ve mesut devirlerinde, kocasını sevdiği, kıskandığı, doktora alâka duyduğu ve oğlunu kaybedip kendisini içkiye verdiği zamanlar, hakikaten Evelyn'di.

Babacan, cesur, ekseriya cüretkâr Arnold'un karısı Evelyn bu kadro içinde ancak bu oyun tarzı ile ahenk teşkil edebilirdi.

Dr. Parker'de Hayri Esen, üç perde boyunca saçının pudrasından başka bir şeyini değiştirmedi. Eserin başarısında mühim bir mevki kazananlardan birisi de aldatılan kız, Mualla Fırat'tı.

Ankara tenis kordu
Sahadan çok kenar kalabalık otur

Tenis

Tenis kortları

Yaz başında bir gün Stadyum Tenis kortları lokalinde oturanlar hayretle bakakaldılar. Kortların üzerinde gezinen birkaç kişi ellerindeki elektrik tellerini yere seriyor ve bir takım hesaplar yapıyordu.

Birçokları gece tenis oynanabilmesi için projektör tesisatı yapıldığını zannetti.

Hakikaten projektör tesisatı idi. Ama, maksat sahayı sulayan müsdahdemine yardım etmekti. Efendim, birçok oyuncular sabahın çok erken saatlerinde oynamak istiyorlarmış. Daha ortalık ağarmadan kortlar sulanmalı, ve hepsi sabahın altısında oyuncuya hazır vaziyette olmalı imiş. Bu husus, bilhassa, pazar günleri çok mühimdir. Azaların ekserisi sabah oynamak ister.

İşte böylece tenis mevsimine başlarken bu sene klübün daha titizlikle idare edileceği, oyuncuları memnun etmek için azami gayret sarfedileceği zannedilerek sevinildi.

Fakat netice hiç de umulduğu gibi olmadı. Bütün mevsim boyunca bir pazar sabahı bile kortların saat 11'den önce hazırlandığı görülmedi. Projektörler (kullanıldığını hiç zannetmiyoruz) kullanılmasa bile, yaz aylarında güneşin sabah 4,30-5 sularında doğduğunu unutmamak lâzımdır.

Bir tenis klübüne aza olanların beklediği şeyler iyi bakılmış saha, iyi tertiplenmiş kort saatleri, iyi top toplıyan çocuklar, temiz ve iyi servis yapan bir büfe, loca ve konforlu bir soyunma odasıdır.

Esas itibariyle, Stadyom Tenis Korttan Türkiye'nin en iyi kortları arasında sayılabilir. Fakat, maalesef, son senelerde eskisi gibi bakılamamaktadır. Çoğu zaman günlerce sulanmadığı için çatlamış veya çok ıslakken silindir çekildiği için yer yer topraklar kalkmış sahalarda oynamak sorunda kalındı.

Eskisi kadar oyuncu adedi olmadığı ileri sürülerek, bir oyun müddeti olan her yarım saatte bir çalan zillerden ve saha rezervasyonlarından sarfınazar edildi. Binnetice, maalesef, tam sporcu zihniyeti taşımıyan oyuncular arasında ihtilâf tatsızlıklar çıkmaktadır.

Kaç senedir iyi tanzim edilmiş bir büfe de temin edilememektedir. Bazan, bu mevsim olduğu gibi, 3 defa büfeci değiştirilir, herbirinin bir aksıyan tarafı vardır, neticede oyuncuların çoğu büfe ile alâkasını kesmek zorunda kalır.

Soyunma odalarına gelince, talihiniz varsa sıcak su bulursunuz, bazan soğunu da bulmak nasip olmaz. Ne ise, bu su meselesi klüpten ziyade Belediyeyi alâkadar eder. Bu aksaklığın kulüp binası yapıldıktan sonra bertaraf edileceği kanaatindeyiz. Yeni yapılan modern binada da ancak iki duş vardır. Nasip yine kuyruk olup sun beklemek.

Gelelim diğer meselelere; üye adedi azalmıştır. Yeni yetişenler parmakla gösterilecek kadar azdır ve antrenörsüzlükten ilerliyememektedir. Eski oyuncuların ekserisinde bir duraklama vardır. Dolayısile enteresan maçlar olmamakta ve seyirci kütlesi azalmaktadır.

Kerim Bükey (ki o bu sahaları ihya etmiştir) zamanını hatırlıyanlar, kordun eski halini hasretle anarlar.

Golf kulübü gibi ciddi ve iyi idare edilen kulüpler açıldıkça tenis için seyirci azaların tamamen ortadan kalkacağı üzücü bir hakikattir. Hele 7-8 kortluk bir kulüp açıldığı takdirde, muhakkak ki Stadyum kortlarından bir hayli oyuncu daha ayrılacaktır.

Uzun lâfın' kısası, bir zamanlar Ankara'da yaz aylarının en mutena yerlerinden biri sayılan Tenis Kulübü bu sıfatını çoktan kaybetmiş ve sönmüştür.

Temenni edelim ki, yeni açılacak Kulüp binası ve daha faal ve faydalı çalışacak bir İdare Heyeti kulübe eski cazibesini kazandırsın ve memlekette 20 senelik mazisi olan bu nezih spor, eskisi gibi revaçta olsun — G. G.

Amatör yıldız J. Borotra

Hemen hemen her spor branşında, kıymeti dünyaca kabul edilmiş isimler vardır. Amerikanın Owens'i, İngilterenin Matthews'u, Çekoslovakyanın Zatopek'i gibi. İşte Fransanın beynelmilel şöhrete erişmiş yıldızları arasında yer alan ve raketi ile 23 sene bilâfasıla kortların hâkimi kalmış bulunan J. Borotra da bunlardan biridir. Genç yaşta parlamış ve geçen her yıl, dünya tenisinin 1 numaralı oyuncusu olarak iştirak ettiği müsabakalarda akıllara durgunluk veren zaferler kazanmış olan Borotra bütün şampiyonların aksine bu muvaffakiyete sindire sindire erişmiş nadir kıymetlerden biridir.

Tenisde Fransanın daimî temsilcisi olarak zafer merdivenine basamak basamak çıkmıştır ki, muvaffakiyetinin başlıca sırrı bundan doğmaktadır.

1898 yılında Paris'te dünyaya gelen J. Borotra kendisini şöhrete götüren tenise başlamadan önce Boks, atletizm, Rugby, futbol gibi çeşitli sporlar yapmış ve nihayet teniste karar kılmıştır. Fransanın Arsenal'ı olarak kabul edilen Racing Club'de tenis deneyen yıldız, hemen ertesi sene Fransa şampiyonluğunu kazanmakla ilk şöhretine ulaşmıştır.

1922 yılında beynelmilel Davis kupasında memleketini temsil etmiş, bundan sonra 1937 senesine kadar ayrı işi yaparak kırılması çok zor bir rekor elde etmiştir.

1924 de tek ve çift erkeklerde Fransa ve Wimbledon şampiyonluğunu alan Borotra 1933 de en büyük zaferini kazanmıştır. Davis kupası galibi olarak Fransaya kazandırdığı muvaffakiyet, büyük şöhretini büsbütün arttırmıştır.

Kramer, Brinyo, Parker gibi dünya tenisçilerini mağlûp ettiği zamanlarda bile mütevazi idi. Bunun içindir ki 57 yaşma gelmiş olmasına rağmen tenisi bırakmamış ve 54 yaşında Fransa kapalı salon şampiyonluğunu kazanmakla hâlâ yıldızının parlak kaldığını ispat etmiştir. 1952 yılında Amerikalı Geret ile birlikte Avrupanın en iyi çifti sayılan Nilsen ve Ulrih'i mağlup etmiştir. Muvaffakiyetinin daimi oluşunu tek bir kelime ile izah eden Borotra iftiharla

kaydettiği üzere amatördür. Sporu spor olarak kabul ettiği kadar bir eğlence vasıtası saydığı içindir ki amatör kalmış, mütevazi bir hayat sürmesine rağmen doğru yoldan ayrılmamıştır.

Tenisi ne zaman bırakacağı kendisine sorulduğu zaman, tenis kurdu kısa fakat çok manalı bir cevap vermiştir: Doktor yasak edinceye kadar».

Tabiidir ki, 54 yaşında 3 gün devam eden bir şampiyonadan şampiyon çıkmak maharetini gösteren bir kimse, hele sadece zevk için o sporu yaparsa, 24 yıllık raketini bir anda elinden bırakamaz; İki dünya harbine iştirak etmiş, üç defa düşman eline esir düşmüş ve her seferinde kurtularak vatan müdafaasında tekrar cepheye koşmuş bu» lunan J. Borotra, askerlikte Albaylığa, sporda dünya tenis yıldızlığına yükselmiş nadir kıymetlerden birisidir ve ihtiyar yaşına rağmen hâlâ spor yapmaktadır.

Capoeria

Elle değil ayakla boks

Ferdi sporlarda bir üstünlüğe sahip bulunan Amerika'da yeni bir sporun branşı doğmaktadır. Bilindiği gibi boks ette oynanır. Fakat boksun üvey kardeşi olarak kabul edilen bu yeni sporda, futbolda olduğu gibi elleri kullanmak yasaktır. Bilhassa Brezilyada yapılmağa başlanan bu spora CAPOERIA adı verilmektedir. Boksa benzemekle beraber bir boksörden daha fazla kuvvete ve normal bir bale artistinin daha çok çevikliğine, bir dansörün kıvraklığına ihtiyaç gösteren CAPOERİA, Güney Amerikalıların en çok sevdikleri bir spor olmuştur. Vakıa bu sporun tarihçesi yeni değildir, ve mazisi bir hayli eski tarihlere dayanmaktadır. Capoeria orman sakinleri mânasına kullanılmaktadır. 18 inci asrın başlarında Brezilya çiftliklerinde çalışan Zenci esirlere verilen isme izafe edilmiştir.

Ücretleri bir hayli pahalı bulunan bu esirler, zaman zaman işlerinin ağırlığı ve gördükleri fena muamele yüzünden kaçmakta ve Brezilyalı muhafızlar ile aralarında daimî bir mücadele meydana gelmektedir. Kendilerini, suç işlemeden müdafaa etmek, diğer taraftan muhafızlar da mevcudu az olan ve yetiştirilmeleri: de çok güçlük çekilen bu Zenci esirleri ölmeden ve sakat bırakmadan yakalamak için, her iki taraf da CAPOERİA'ya baş vurmuşlardır.

Fakat Brezilya gibi kam ateşli bir milletin gençleri arasında pek çabuk yayılan CAPOERİA sporluktan çıkarılarak vahşi bir boğuşma haline getirilmiş, 1890 yılında Brezilya hükümeti tarafından yasak edilmiştir.

Son zamanlarda tekrar yapılmasına müsaade edilmiştir. Ancak, Capoeria bir spor branşı haline getirildikten sonra, bazı kayıtlara tâbi tutulmuştur. Meselâ müddeti tâyin edilmiş ve belden aşağısı yasak olmak üzere tekme ile vücudun üst kısımlarına istenilen şekilde darbe indirmeğe müsaade olunmuştur. Hâlen bilhassa Brezilyanın San Salvedor ve Rio de Janero klüpleri tarafından yapılmakta olan CAPOERİA birlik halinde ilk defa geçen yıl tertip edilmiştir. Ve ilk CAPOERİA şampiyonluğunu 18 yaşında genç bir talebe olan Rio de Janerolu Rudolf Hermany kazanmıştır.

Eskiden Brezilyada olduğu kadar Fransada da büyük alâka gören bu tuhaf spor da Fransızlarda Sabatier, Gadon, Babtiste gibi zamanın şöhretlerini yetiştirmiştir.

Büyük başın derdi..

Tevfik ÜNSİ

İstanbul lig maçları ile bunun dertleri de başladı, büyük başın derdi de büyük olur. Lig maçları da futbolumuzun en kesif bulunduğu İstanbul dertlerini bütün çıplaklığı ile meydana vurdu. Stadlar küçük, futbolun kalitesi düşük, seyirciler bazan şamatacı ve küfürcü, hakemler kifayetsiz. Bu sonuncu dert şimdilik hepsinden daha mühim gözüküyor, çünkü hakemsiz maç yapmağa talimatnameler müsait değildir. Bu gidişle bir gün lig maçları için hakem bulamamak ihtimali de mevcuttur. Profesyonel kümede Od haftada on maç oynandı, bu on maçı topu topu dürt hakem idare etti, bu hakemlerden biri de Ankaralı ve bir haftada üç defa eline düdük alarak sahaya çıktı. Üst üste bir günde iki müsabaka idare eden hakem bizden başka dünyanın hiç bir yerinde mevcut değildir. Başka memleketlerde, sızıltıya meydan vermemek için —ki hakemin suiniyetinden şüphelenmek ancak aşırı kulüpçülerin aklına gelebilir— iki hafta üstüste ayni kulübün maçına konmamağa dikkat edilir, hattâ hakemler arada bir hafta istirahate tâbi tutulurlar; çünkü hakem maç idare ederken futbolcudan fazla yorulur. Bir İngiliz hakemin müsabaka esnasında 75 dakika, oyuncunun 50 dakika koştuğunu meraklılar tesbit etmişlerdir. Bizde ise, ekseriya hakemler santre yuvarlağı içinden icrayi hüküm ederler. Böyle olunca da, hakem buhranı devam ederse, üstüste dört maç da çıkarabilirler. Ama maçları çığırından çıkarırlar, beynelmilel kaideleri çiğnerlermiş, ne yapalım, beğenmiyen hakemlik tevcih etmesin.

Bütün şartların aleyhlerinde olmasına rağmen birkaç hakeme bağlı olarak müsabakalar devam etmektedir. Bugün İstanbul profesyonel ligi üç hakeme bağlı kalmıştır. Bir dördüncüsü yoktur veya vardır da hiç bir kulüp idarecisi hepsi kritik bir hal almakta olan maçları kendisine emanet edememektedir. İki senedir, İstanbulda mevcut hakemlere emniyetsizlik ise büsbütün artmıştır. Evvelâ mühim maçlar için hariçten hakem celbi ile başlıyan cereyan, büsbütün genişledi. Şimdi küçük kulüpler de kendi aralarındaki müsabakalar için hiç değilse başka şehirlerden hakem getirtmek istiyorlar. İstanbul profesyonel kümesinde, memleketin en ileri futbolunun şehrinde, çetin maçlar için taşra hakemleri! Sıra sıra beynelmilel hakem sıfatını haiz İstanbul hakemi dururken neden taşra hakemine başvuruluyor ve bir bölge hakemi veya millî hakem İstanbulluya tercih ediliyor. Bu İstanbulun beynelmilel sıfatlı hakemlerini rencide etmiyor mu acaba? İstanbuldan başka şehirlerde de pekâlâ mükemmel hakemler bulunabilir ye belki de vardır; fakat mantıkan İstanbulun bu bakımdan da ileride olması icap eder. Futbolun, ecnebi futbollar ile en kalitesini hakemler burada görmüş, burada idare etmişler, burada ecnebi hakemler görmüşlerdir, daha çok ve daha sıkı müsabakalar idare etmişlerdir, tecrübeleri fazladır, kabiliyetleri de takdir edilmiş ve beynelmilel hakem payelerine ulaşmışlardır. Şu halde beğenilmiyerek, kulüp idarecilerinin başka taraflardan hakem aramalarının sebebi nedir? Bilgiye itimatsızlıktan ziyade, hislere itimatsızlık olacak.

İşte hakem davasının en büyük mikrobu: İtimatsızlık. Hakemlerimizde seyirciye, münekkide, sporcuya, idareciye bu hissi verdikten sonra, hakem davasının halline imkân yoktur ve bir gün liglerimiz hakemsiz de kalabilir.

Voleybol

Voleybol'un hayat hikâyesi

Memleketimizde olduğu gibi bütün dünya gençliğinin de büyük rağbetine mazhar olan, daha doğrusu eğlencesini teşkil eden bir spor vardır; Voleybol.

Okul bahçelerinden plajlara ve mahalle aralarına kadar geniş bir sahaya yayılmış olmasına rağmen voleybol çok yakın bir zamana kadar memleketimizde sadece bir oyun olmaktan ileri gitmiyordu.

Her sporun zevk ve heyecan tarafı olduğu kadar sportif hususiyetlerinin de bulunduğu malûmdur. Bu itibarla memleketimizde büyük alâka gören bu sporun yakın bir gelecekte diğer sporlarımıza yetişmesi tabiîdir. Gençlerimizin bu işe gereken önemi vererek son zamanlarda yaptıkları temsili ve milli karşılaşmalar bunu göstermektedir.

Voleybol, yapılan bir ankete gelen cevapların tasnifinin ortaya koyduğu hakikate göre, 1895 senesinde Amerika'da George Morgan isminde bir Amerikalı tarafından keşfedilmiştir. 1900 yılında Amerikadan Kanadaya geçen Voleybol buradan sonra Güney

Amerika da süratle yayılmış ve ilk defa 1913 de Uzak Doğu Olimpiyatları programına dahil olmuştur. Bu tarihte Filipin, Çin ve Japonya'da voleybol bütün sporların üstünde alâka toplamış, 1 numaralı spor olmuştur.

Nihayet 1914 de patlayan 1 nci Cihan Harbiyle Voleybol Avrupaya atlamıştır. Avrupa dahi müttefik ordularına yardıma gelen 18 inci Amerikan Tümenine mensup askerlerin boş zamanlarında yegâne eğlencelerini teşkil eden Voleybol zamanla mahalli gençler tarafından benimsenmiş ve böylece bu spor Avrupalılara intikal etmiştir.

Memleketimize de mütareke zamanında işgal kuvvetleriyle geldiği tahmin edilen bu spor, maalesef bir sene evveline kaklar sadece eğlenmek için yapılmıştır. Seyirci bakımından da daima fakir kalmış olan Voleybol hiç bir memlekette spor olarak üst kademelere yükselememiştir. Buna mukabil eğlenmek için Fransada birinci, Belçikada dördüncü mevkii işgal etmektedir. Çekoslovakya ve Baltık Devletlerinde ise Voleybol tamamen bir spor olarak rağbet görmektedir. Bunlardan başka Japonya, Çin, İsrail ve Mısır'da sportif oyunlar içinde en fazla tutulan spor voleyboldur.

Yugoslavya ile yaptığımız milli maçtan sonra voleyboldaki geriliğimiz açıkça ortaya çıktığı cihetle şimdi, aradaki mesafeyi kapatmak için yeni baştan bu sporun teşkilâtlanmasına çalışılmaktadır.

Yugoslavyadan getirilen antranör istidatlı gençlerimizle bir aydan fazla bir zaman meşgul olarak onlara son değişiklik ve sistemleri öğretmiş ve üç büyük bölgede açılan kurslarda antrenör ve hakem yetiştirmiştir.

OKUYUCU MEKTUPLARI

Mecmuanızın 18/9/1954 gün ve 19 sayılı nüshasının 29 uncu sahifesinde Mevki Hastahanesinde çekildikleri bildirilen, yırtık pijamalı bir hasta ile bir çöp arabasının resimleri intişar etmiştir.

Resimlerin altındaki izahatta, bütün hastaların bu tarzda pejmürde kıyafetle dolaştırıldıktan, araba muhteviyatının ise ameliyathanelerden gelen ve korkunç bir koku neşreden insan vücudu artıkları olduğu iddia edilmektedir.

Bu resim ve yazıların aşağıdaki izahattan da anlaşılacağı veçhile tamamen hissi ve şahsi sebepler tahtında hazırlandığı tebeyyün etmiştir :

10/9/1954 Cumartesi günü saat 15 te ellerinde birer fotoğraf makinesi bulunan iki genç müessesenin sorumlu memurlarına müracaat etmeden içeriye girip fotoğraf çekmek teşebbüsünde bulunmuşlar, fakat nöbetçiler tarafından önlenerek Nöbetçi Subaylığına sevkedilmişlerdir. Hüviyet vesikası ibraz edemiyen bu gençlere, ancak Hastahanenin bağlı bulunduğu üst makamın müsaadesi ile resim çekebilecekleri bildirilmiştir. Yazıda belirtildiği veçhile Hastahane Başhekimliğine bu hususta hiç bir müracaatta bulunulmamıştır. Baş hekimin gazetecileri kabul etmediği iddiası tamamen yalandır.

Fotoğraflara gelince, birinci fotoğrafın bahçede dolaşan asabi bir hastaya ait olması kuvvetle muhtemeldir. Hastahanenin her servisinde iki kat yedek pijama ve çamaşır bulundurulması mutad ve kayden sabittir. Diğer fotoğraf, hastahanenin günde iki defa doldurularak Dikmen deresi kenarındaki çukurlara fenni şartlarla gömülen çöplere aittir. İçinde ameliyathanelerden gelen insan vücudu artıkları bulunduğu iddiası tamamen asılsızdır.

M. M. V. Temsil Bürosu Bşk. Y.
Kd. P. Yzb.
Selahattin Tümerk

*

Bilmemki, kısa bir an için sırdaşını olur musunuz? Veya derdime ortak? Bir sivri zekalı «Dostluk demek başkasına yük olmak değil, başkasının yükünü kaldırmak demektir» diyor. Bu söz karşısında bir müddet düşünmemiz icabetmez mi? Acaba siz mi bana yoksa ben mi size yük olacağız? Herneyse gelin şu işi birbirimize yük olmadan bitiriverelim. Ne dersiniz?

Öğretmeli okulundan al ağım resmi bir yazıyla gözlerimi açtım. Açtım ama nasıl açtım. Belki faltaşı gibi ve belki de otomobil farı gibi... Salon sizin gözleriniz açılmasın, olmaz mı? Benimki otomobil farı olursa sizinki acaba ne olur?

ÇOK ACELE

12/10/1954

Bitirme imtihanlarında iki veya daha çok dersten takıntılı öğrencilerin sınıfta kalmış sayılacakları Maarif Vekâletinin telefon emirleri ile bildirilmiştir.

Bu duruma göre siz de sınıfta kalmış bulunuyorsunuz. Derhal okula başlamanız ve üçte iki devam süresini doldurmadığınız takdirde belgeli duruma düşeceğinize bilgi edinmeniz tebliğ olunur.

İlköğretmen Okulu Müdürü

Hoppala! Bu da mı başımıza gelecekti? Efendim sınıfı geç, uygulamayı geç, imtihanlara gir, sonunda bir seneden de geç! Oldu mu ya bu? Bir seneden geçecektik de bu kadar niye çalıştık acaba?

Mehmet Karageyim - Trabzon

KAPAKTAKİ HEMŞİRE

Florence Nightingale

Geçen hafta, bütün Türkiye yabancı bir hemşirenin ismini sevgi ve saygı ile andı.

Florence Nightingale, 1854 Kırım harbinde, insanların kan ve barut kokusu içinde yaşadığı günlerde, dünyaya yeni kir şefkat müessesesi nin ilk eserini göstermişti.

Kırım harbinde cephedekiler dehşet verici dakikalar geçirirlerken, Florence Nightingale, cephe gerisinde yaralılara uğraşıyordu. Tek başına idi, fakat en büyük kuvvete ve hassaya malikti: Şefkat ve insanlık...

Cepheden geriye durmadan, yüzlerce yaralı geliyordu. Bu İngiliz kızı, Nightingale, her biri ile ayrı ayrı uğraşıyor, her birinin ıstırabını biraz olsun hafifletmek için sağa sola koşuyordu. Bu insani hareket, harp sahasından gerilere, diğer memleketlere yayılıyor ve Florence Nightingale'in ismi bir meşale gibi her yeri dolaşıyordu.

Florence Nightingale, Kırım harbinin devamı müddetince çalıştı, yardımcılar yetiştirdi ve bugünkü hemşirelik mesleğinin banisi oldu.

Kırım harbinden sonra, vazifesini tamamladığına kani değildi. İstanbul'a geldi ve hastahane haline konulan Selimiye kışlasında yaralılara ve hastalara fevkalâde hizmette bulundu.

Florence Nightingale 1910 senesinde öldü. Öldüğü zaman hastabakıcılık ve hemşirelik, yıldan yıla fennin bütün usullerine ve gelişmelerine uymuş, mektepleri teşkil edilmiş, bir meslek halini almıştı. Cenevre Kızılhaç Merkez Komitesi, Florence Nightingale namına; vazifesinde fevkalâde fedakârlık ve yararlık gösteren hastabakıcılara tevzi edilmek üzere «Nightingale madalyası» ihdas etti.

İnsan Florence Nightingale'i Türkiye her zaman saygı ile anacaktır.

Kızılay Cemiyeti, insanî bir gayenin ideal mümessili ve mustarip insanların dert ortağıdır. Vazifesini, daha feyizli, daha şumullü bir surette başarabilmesi için, muhtaç olduğu devamlı muzaharet ve yardımı ancak milletimizin yüksek şefkâtinde bulacağına inanıyorum.

29. 10. 1953

C. BAYAR

Türkiye Jokey Kulübü
KUPASI
14 Kasım 1954 Pazar

Koşular Cumartesi : saat 14.00 / Pazar : saat 13. de başlar